

725.

## OBWIESZCZENIE MINISTRA SPRAWIEDLI- WOŚCI

z dnia 30 września 1932 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu kodeksu po-  
stępowania karnego.

Na podstawie art. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1932 r., zmieniającego niektóre przepisy postępowania karnego (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 662), ogłaszam jednolity tekst rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r., zawierającego kodeks postępowania karnego (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 313) z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych ustawą z dnia 21 stycznia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 10, poz. 60), rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 573) i rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 662) oraz ze zmianą numeracji dotychczasowej na nową.

Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski*

Załącznik do obw. Min. Sprawiedli-  
wości z dnia 30 września 1932 r. (poz. 725).

## ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 19 marca 1928 r.

### Kodeks Postępowania Karnego.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i usta-  
wy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Pre-  
zydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporzą-

dzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443)  
postanawiam co następuje:

### Przepisy ogólne.

#### Art. 1.

Postępowanie w sprawach o przestępstwa, na-  
leżące do właściwości sądów powszechnych, odbywa  
się według przepisów niniejszego kodeksu.

#### Art. 2.

§ 1. Sąd wszczyna postępowanie na żądanie  
uprawnionego oskarżyciela.

§ 2. Oskarżyciel powinien wyjednać zezwole-  
nie na ściganie określonej osoby, jeżeli takiego ze-  
zwolenia wymaga szczególny przepis ustawy.

#### Art. 3.

Sąd nie wszczyna postępowania, a wszczęte  
umarza, w razie śmierci oskarżonego, p zedawnienia  
lub innej okoliczności wyłączającej ściganie

#### Art. 4.

Sąd może za zgodą oskarżyciela umorzyć po-  
stępowanie, jeżeli najwyższa kara grożąca oskarżo-  
nemu nie przekracza jednego roku pozbawienia wol-  
ności i musiałaby z mocy ustawy ulec pochłonięciu  
przez karę już prawomocnie wyrzeczoną.

#### Art. 5.

W razie nieujęcia oskarżonego lub jego choro-  
by psychicznej postępowanie zawiesza się na czas  
trwania przeszkody. W miarę potrzeby należy ze-  
brać i zabezpieczyć dowody.

## Art. 6.

O wszczęciu tudzież o ukończeniu postępowania karnego przeciwko osobom, podlegającym publicznej władzy dyscyplinarnej, oraz wychowawcom zakładów naukowych zawiadamia się właściwą władzę.

## Art. 7.

Sąd karny rozstrzyga samodzielnie wszelkie zagadnienia prawne, wynikające w toku postępowania, i nie jest związany orzeczeniem innego sądu lub urzędu.

## Art. 8.

§ 1. Władze państwowe cywilne i wojskowe jako też władze samorządowe są obowiązane do udzielania pomocy sądom i prokuratorom.

§ 2. W szczególności policja wykonywa w zakresie ścigania przestępstw polecenia sądu i prokuratora.

§ 3. Sąd lub prokurator może bezpośrednio zwracać się do władzy wojskowej o pomoc zbrojną.

## Art. 9.

Wszystkie władze, powołane do udziału w dochodzeniu i ściganiu przestępstw, mają obowiązek uwzględniania zarówno okoliczności przemawiających za oskarżonym, jak i przeciw niemu.

## Art. 10.

Sędziowie orzekają na mocy przekonania opartego na swobodnej ocenie dowodów.

## KSIEGA I.

## Sądy.

## Rozdział I.

## Zakres działania sądów.

## Art. 11.

§ 1. Sąd z urzędu rozstrzyga o swojej właściwości.

§ 2. Uznając swoją niewłaściwość, sąd przekazuje sprawę komu należy.

§ 3. Na postanowienie w przedmiocie właściwości służy zażalenie.

## Art. 12.

Orzeczenie wydane przez sąd powszechny względem osoby, która w danej sprawie nie podlega orzecznictwu sądów powszechnych, jest z mocy prawa nieważne.

## Art. 13.

§ 1. Orzeczenie, wydane przez sąd niższego rzędu z obrazą przepisów o właściwości rzeczowej, jest z mocy prawa nieważne; nie dotyczy to jednak orzeczeń w sprawach, dla których sąd wyższego rzędu stał się właściwym z mocy art. 30 § 2.

§ 2. Orzeczenie sądu wyższego rzędu, wydane w zakresie działania sądu niższego rzędu, nie jest z tego powodu nieważne.

## Art. 14.

§ 1. W wypadkach, przewidzianych w art. 12 i 13, nieważność stwierdza postanowieniem sąd bezpośrednio wyższy nad sądem, który wydał nieważne orzeczenie.

§ 2. Orzeczenie o nieważności sąd wydaje z własnej inicjatywy albo na wniosek stron.

## Art. 15.

§ 1. Stwierdzenie dopiero na rozprawie głównej, że sprawa należy do właściwości sądu niższego rzędu, nie wstrzymuje dalszego toku rozprawy.

§ 2. Jeżeli jednak zajdzie potrzeba odroczenia rozprawy z innej przyczyny, sąd może przekazać sprawę właściwemu sądowi.

## Art. 16.

§ 1. Sąd grodzki rozpoznaje sprawy o przestępstwa, za które ustawa przepisuje karę pozbawienia wolności do dwóch lat lub grzywnę, albo obie te kary łącznie, niezależnie od kar dodatkowych i środków zabezpieczających.

§ 2. Sądy grodzkie rozpoznają nadto sprawy o przestępstwa, wymienione w art. 160, 257, 262 § 1 i 2, 264, 267, 268 i 269 kodeksu karnego 1932 r., jeżeli wartość mienia nie przenosi tysiąca złotych.

§ 3. Sąd grodzki nie przestaje być właściwym, choćby ze względu na powrót do przestępstwa, zawodowość lub nawyknięcie groziła przestępcy kara wyższa, niż przewidziana w § 1 lub w przepisach wymienionych w § 2.

## Art. 17.

Do właściwości sądów grodzkich nie należą sprawy o przestępstwa, wymienione w kodeksie karnym 1932 r. w art. 151 § 2, 164 § 1, 215 § 2, 216 § 2, 217 § 2, 243 § 2 i w art. 255, jeżeli zniesławienie popełniono treścią druku, oraz o przestępstwa, które ustawy szczególne przekazują do właściwości sądów okręgowych.

## Art. 18.

Sąd grodzki wykonywa zleczone mu czynności śledcze w sprawach należących do właściwości sądów okręgowych.

## Art. 19.

Sąd okręgowy rozpoznaje wszystkie sprawy nie należące do właściwości innych sądów.

## Art. 20.

Sąd okręgowy rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń sądów grodzkich oraz zażalenia na czynności sędziiego śledczego.

## Art. 21.

Środki odwoławcze od orzeczeń sądów grodzkich sąd okręgowy rozpoznaje w składzie jednego sędziiego.

## Art. 22.

Sąd okręgowy z udziałem przysięgłych, jako sąd przysięgłych, rozpoznaje sprawy:

- a) o przestępstwa, za które ustawa przepisuje karę śmierci lub bezterminowego pozbawienia wolności;
- b) o przestępstwa, za które najniższy ustawowy wymiar kary wynosi dziesięć lat pozbawienia wolności;
- c) o przestępstwa, które ustawa poczytuje za polityczne.

## Art. 23.

W okręgach, w których ustanowiono osobne sądy dla nieletnich, sąd ten rozpoznaje sprawy nieletnich, z wyjątkiem wskazanych w art. 632 § 2, bez względu na ogólne przepisy o właściwości rzeczowej.

## Art. 24.

Sąd apelacyjny rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń sądów okręgowych, o ile ustawa inaczej nie stanowi, oraz orzeka w innych wypadkach wskazanych w niniejszym kodeksie.

## Art. 25.

Sąd Najwyższy jest instancją kasacyjną oraz orzeka w innych wypadkach wskazanych w niniejszym kodeksie.

## Art. 26.

§ 1. Właściwy miejscowo jest przede wszystkim sąd, w którego okręgu przestępstwo popełniono.

§ 2. Jeżeli przestępstwo popełniono w okręgu kilku sądów, właściwy jest ten z nich, w którym najpierw wszczęto postępowanie.

§ 3. Przestępstwo uważa się za popełnione w tem miejscu, gdzie wykonano działanie przestępne, albo gdzie skutek przestępny nastąpił lub według zamiaru sprawcy miał nastąpić.

## Art. 27.

§ 1. Jeżeli w chwili wszczęcia postępowania nie można ustalić miejsca popełnienia przestępstwa, właściwy jest sąd, w którego okręgu:

- a) przestępstwo wyszło najaw;
- b) ujęto osobę podejrzaną;
- c) osoba podejrzana mieszka;

zależnie od tego, w którym z tych sądów najpierw wszczęto postępowanie.

§ 2. Przepis § 1 ma odpowiednie zastosowanie, jeżeli przestępstwo, podlegające orzecznictwu sądów polskich, popełniono zagranicą.

## Art. 28.

Jeżeli w chwili wszczęcia sprawy nie można ustalić właściwości sądu w myśl art. 26 i 27, Sąd Najwyższy postanawia, który sąd ma sprawę rozpoznawać.

## Art. 29.

Sąd właściwy dla sprawców przestępstwa jest również właściwy dla podżegaczy, pomocników oraz innych osób, których działanie przestępne pozostaje w ścisłym związku z działaniem sprawcy, jeżeli postępowanie przeciw nim toczy się jednocześnie.

## Art. 30.

§ 1. Jeżeli tę samą osobę oskarżono o kilka przestępstw, a sprawy należą do właściwości różnych sądów tego samego rzędu, właściwy jest sąd, w którym najpierw wszczęto postępowanie.

§ 2. Jeżeli sprawy należą do właściwości sądów różnego rzędu, sprawę rozpoznaje sąd wyższego rzędu.

## Art. 31.

§ 1. Sąd właściwy w myśl art. 29 lub 30 może wyłączyć sprawę względem danego oskarżonego lub danego przestępstwa, jeżeli uzna, że odrębne jej rozpoznanie przyczyni się do uproszczenia lub przyspieszenia postępowania.

§ 2. Wyłączona sprawa przechodzi do sądu właściwego według zasad ogólnych.

## Art. 32.

§ 1. Jeżeli przeciwko tej samej osobie z powodu kilku przestępstw zapadły prawomocne wyroki skazujące w różnych sądach, a w pierwszej instancji rozpoznawały sprawy sądy tego samego rzędu, natenczas ten z tych sądów, który wydał ostatni wyrok skazujący, wydaje wyrok orzekający karę łączną.

§ 2. Przy zbiegu wyroków sądów różnego rzędu o karze łącznej orzeka sąd okręgowy.

§ 3. W razie zbiegu wyroków sądu powszechnego i wojskowego, o karze łącznej orzeka ten z tych sądów, który wymierzył karę surowszą.

## Art. 33.

§ 1. Orzecznictwu polskich sądów karnych nie podlegają:

- a) uwierzytelnieni w Polsce przedstawiciele dyplomatyczni państw obcych;
- b) personel dyplomatyczny przedstawicielstwa;
- c) członkowie rodzin osób, wymienionych pod lit. a) i b);
- d) personel kancelaryjny przedstawicielstwa;
- e) służba przedstawicieli, posiadająca obywatelstwo tego samego, co oni, państwa;
- f) inne osoby, korzystające z prawa zakrajowości na mocy ustaw, umów lub ustalonych zwyczajów międzynarodowych.

§ 2. Przepis § 1 nie ma zastosowania do obywateli polskich i nie stoi na przeszkodzie stosowaniu retorsji.

§ 3. Sądy porozumiewają się z osobami, wymienionymi w § 1, za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości.

## Art. 34.

§ 1. Zarówno sąd z urzędu, jak i strony mogą podnosić kwestję niewłaściwości miejscowej w sądzie okręgowym do czasu uprawomocnienia się aktu oskarżenia, w sądzie grodzkim — do ukończenia przewodu sądowego w pierwszej instancji.

§ 2. Późniejsze podniesienie kwestji niewłaściwości miejscowej sądu jest nieważne.

## Art. 35.

§ 1. Spory o właściwość między sądami równorzędnymi rozstrzyga ostatecznie sąd bezpośrednio przełożony nad sądem, który pierwszy wszczął spór.

§ 2. Orzeczenie sądu wyższego w przedmiocie właściwości wiąże sąd niższy, nawet należący do innego okręgu.

## Art. 36.

Jeżeli sąd wojskowy przekaże sprawę sądowi powszechnemu lub nie przyjmie sprawę przekazanej mu przez sąd powszechny, sprawę rozpoznaje sąd powszechny w zakresie prawa karnego powszechnego.

## Art. 37.

§ 1. Jeżeli sąd wojskowy zażąda odstąpienia mu sprawy rozpoznawanej przez sąd powszechny, lub odwrotnie, a sąd, od którego zażądano odstąpienia, na to się nie zgadza, wówczas sąd powszechny przedstawia rzecz wraz ze swoją opinią do decyzji sądu powszechnego drugiej instancji.

§ 2. Jeżeli sąd powszechny drugiej instancji również oświadczy się za właściwością sądu powszechnego, wówczas przedstawia rzecz wraz ze swoją opinią do decyzji Sądu Najwyższego.

§ 3. Jeżeli Sąd Najwyższy także oświadczy się za właściwością sądu powszechnego, to przesyła sprawę wraz ze swoją opinią Najwyższemu Sądowi Wojskowemu, a w razie niezgodności opinii obu Sądów Najwyższych, sprawę rozstrzyga zespół z siedmiu osób, a mianowicie — z sześciu sędziów delegowanych w równej liczbie przez oba sądy, pod przewodnictwem kolejnym prezesów obu sądów. Decyzje zapadają na posiedzeniu niejawnym, według przepisów niniejszego kodeksu, po wysłuchaniu wniosków prokuratorów obu sądów.

## Art. 38.

W toku sporu o właściwość każdy z sądów spór wiodących jest obowiązany spełniać w swoim zakresie działania wszelkie czynności niecierpiące zwłoki.

## Art. 39.

Jeżeli większość świadków, których należy wezwać na rozprawę, mieszka poza okręgiem sądu, w którym sprawa się toczy, a przytem w znacznej odległości od tego sądu, to sąd bezpośrednio przełożony nad sądem, w którym sprawa się toczy, może przekazać sprawę sądowi, w którego okręgu mieszka większość świadków.

## Art. 40.

Sąd Najwyższy władny jest na wniosek pierwszego prokuratora lub z inicjatywy sądu właściwego przekazać sprawę innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli ze względu na zabezpieczenie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości zachodzi potrzeba wyjęcia sprawy z pod rozpoznania sądu miejscowo dla niej właściwego.

## Rozdział II.

## Wyłączenie sędziego.

## Art. 41.

§ 1. Sędzia nie może brać udziału w prowadzeniu sprawy:

- a) jeżeli sprawa dotyczy go bezpośrednio;
- b) jeżeli jest małżonkiem oskarżyciela, pokrzywdzonego, oskarżonego, albo ich pełnomocnika lub obrońcy;
- c) jeżeli jest krewnym lub powinowatym w linii prostej bez ograniczenia, a w linii bocznej aż do stopnia między dziećmi rodzeństwa osób wymienionych pod lit. b), albo jeżeli jest związany z jedną z tych osób z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli;
- d) jeżeli w tej samej sprawie był przesłuchany jako świadek lub biegły, albo jeżeli był świadkiem czynu, o który sprawa się toczy;
- e) jeżeli brał udział w tej samej, sprawie jako prokurator, obrońca, albo jako pełnomocnik oskarżyciela lub powoda cywilnego;
- f) jeżeli w tej samej sprawie prowadził śledztwo;
- g) jeżeli w niższej instancji brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia;
- h) w razie uchylecia wyroku, jeżeli brał udział w jego wydaniu, o ile ustawa inaczej nie stanowi.

§ 2. Powody wyłączenia trwają nawet po ustaniu uzasadniającego je małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 mają zastosowanie również do przysięgłych.

## Art. 42.

§ 1. O przyczynie wyłączenia sędzia zawiadamia właściwy sąd i wstrzymuje się od udziału w sprawie, z wyjątkiem czynności niecierpiących zwłoki.

§ 2. Każda ze stron może zawiadomić sąd o przyczynie wyłączającej sędziego.

## Art. 43.

O wyłączeniu sędziego rozstrzyga sąd, w którym sprawa się toczy, a gdy chodzi o sędziego grodzkiego — sąd okręgowy.

## Art. 44.

Niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 41, sąd właściwy w myśl art. 43 wyłącza sędziego na własne jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli pomiędzy nim a jedną ze stron zachodzi stosunek osobisty tego rodzaju, że mógłby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności.

## Art. 45.

§ 1. Wniosek strony o wyłączenie w myśl art. 44 należy zgłosić najpóźniej na trzy dni przed terminem wyznaczonym do rozprawy głównej.

§ 2. W sądzie grodzkim, jeżeli strony zawiadomiono o terminie rozprawy tak późno, że termin wskazany w § 1 nie może być zachowany, należy

złożyć wniosek o wyłączenie najpóźniej przy rozpoczęciu rozprawy głównej.

§ 3. Późniejsze zgłoszenie wniosku jest nieważne.

#### Art. 46.

W razie wyłączenia całego sądu, sąd bezpośrednio wyższy przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu.

### Rozdział III.

#### Orzeczenia i zarządzenia.

#### Art. 47.

§ 1. Sąd wydaje orzeczenia w postaci wyroków lub postanowień. Orzeczenie, którego ustawa nie nazywa wyrokiem, jest postanowieniem.

§ 2. W kwestjach, nie wymagających orzeczenia sądu, prezes sądu wydaje zarządzenia. W sądach, podzielonych na wydziały, zarządzenia wydaje przewodniczący wydziału.

§ 3. W sądzie grodzkim wszystkie orzeczenia i zarządzenia wydaje sędzia grodzki.

#### Art. 48.

Wyrok może zapadnąć tylko na rozprawie.

#### Art. 49.

§ 1. Postanowienia zapadają albo na rozprawie albo na posiedzeniu niejawnem.

§ 2. Postanowienia na rozprawie zapadają po wysłuchaniu obecnych stron.

§ 3. Postanowienia poza rozprawą zapadają po wysłuchaniu ustnego lub odczytaniu pisemnego wniosku prokuratora. Postanowienia sędziego śledczego i sądu grodzkiego zapadają bez wysłuchania prokuratora, chyba że kodeks niniejszy inaczej stanowi lub prokurator wniosek swój złożył.

#### Art. 50.

Jeżeli zachodzi potrzeba sprawdzenia okoliczności faktycznych celem wydania postanowienia na posiedzeniu niejawnem, sąd może delegować sędziego tegoż sądu albo miejscowo właściwego sędziego grodzkiego do przeprowadzenia odpowiednich czynności; świadka lub biegłego można przesłuchać pod przysięgą.

#### Art. 51.

§ 1. Sąd nie ma obowiązku uzasadnienia postanowienia:

- a) zarządzającego przeprowadzenie dowodu lub wezwanie kogoś do sądu;
- b) uwzględniającego wniosek strony, któremu się inna strona nie sprzeciwiła.

§ 2. Inne orzeczenia sąd powinien uzasadniać, z wyjątkiem wypadków, w których ustawa wyrażnie go od tego zwalnia.

#### Art. 52.

O ile przepis szczególny nie stanowi inaczej, sąd oznajmia swoje orzeczenia, zapadłe na rozpra-

wie, przez ogłoszenie ustne, zapadłe zaś poza rozprawą — bądź przez ogłoszenie ustne, bądź przez doręczenie odpisu.

#### Art. 53.

§ 1. Oczywiste omyłki pisarskie w orzeczeniu lub zarządzeniu można każdego czasu sprostować.

§ 2. Postanowienie sprostowania podpisuje się w ten sam sposób, jak akt ulegający sprostowaniu.

§ 3. Na postanowienie zarządzające sprostowanie służy zażalenie.

### KSIĘGA II.

#### Strony, obrońcy i pełnomocnicy.

### Rozdział I.

#### Oskarżyciel publiczny.

#### Art. 54.

Oskarżyciel publiczny w zakresie ścigania przestępstw jest przedstawicielem władzy państwowej.

#### Art. 55.

Oskarżyciel publiczny jest obowiązany wnosić i popierać oskarżenie w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu.

#### Art. 56.

Przestępstwa, których dochodzenie i ściganie są zależne od wniosku pokrzywdzonego, stają się z chwilą złożenia wniosku przestępstwami ściganymi z urzędu.

#### Art. 57.

Oskarżycielem publicznym przed wszystkimi sądami jest prokurator.

#### Art. 58.

§ 1. Oskarżycielami publicznymi przed sądami grodzkimi są:

- a) policja państwowa,
- b) ponadto inne organa administracji w granicach, określonych przez poszczególne ustawy.

§ 2. Przepis powyższy nie ma zastosowania, o ile prokurator sam działa.

#### Art. 59.

§ 1. Oskarżyciel publiczny, co do którego zachodzi jedna z okoliczności, wskazanych w art. 41 pod lit. a), b), c), d), lub który brał udział w sprawie jako sędzia lub obrońca, powinien się wyłączyć i zawiadomić o tem swego bezpośredniego zwierzchnika.

§ 2. O przyczynie wyłączającej oskarżyciela publicznego każda ze stron może zawiadomić jego bezpośredniego zwierzchnika, który, skoro uzna, że przyczyna taka zachodzi, wyznacza innego oskarżyciela.

§ 3. Czynność dokonana przez oskarżyciela publicznego, który powinien się być wyłączyć, nie jest z tego powodu nieważna.

#### Art. 60.

§ 1. Oskarżyciel publiczny może już w toku dochodzenia złożyć wniosek o zabezpieczenie grożącej oskarżonemu kary pieniężnej lub konfiskaty sposobami, wskazanymi w ustawie postępowania cywilnego dla zabezpieczenia powództwa.

§ 2. Przepis § 1 ma odpowiednie zastosowanie do zabezpieczenia na mieniu osób odpowiedzialnych majątkowo za oskarżonego.

§ 3. W przedmiocie zabezpieczenia rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym sąd karny, do którego właściwości sprawa należy.

§ 4. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

#### Art. 61.

Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia po wniesieniu aktu oskarżenia nie wiąże sądu.

### R o z d z i a ł II.

#### Pokrzywdzony.

#### Art. 62.

Za pokrzywdzonego uważa się osobę, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone.

#### Art. 63.

Jeżeli pokrzywdzony nie ukończył lat 17 lub jest ubezwłasnowolniony, prawa jego wykonywają: ojciec, matka, opiekun lub osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje.

#### Art. 64.

Jeżeli pokrzywdzonym jest niepełnoletni od lat 17 do 21, to prawa jego narówni z nim mogą wykonywać osoby, wymienione w art. 63, o ile niepełnoletni temu się nie sprzeciwi.

#### Art. 65.

Jeżeli pokrzywdzoną jest osoba prawna, to prawa osoby tej wykonywa jej ustawowy przedstawiciel.

#### Art. 66.

W razie śmierci pokrzywdzonego prawa jego wykonywa: małżonek, rodzice, dzieci i wnuki.

#### Art. 67.

W sprawach o przestępstwa, ścigane z urzędu a należące do właściwości sądów grodzkich, pokrzywdzony ma prawa strony, a zwłaszcza może wnosić i popierać oskarżenie zamiast lub obok oskarżyciela publicznego. Przepis art. 61 ma tu odpowiednie zastosowanie.

### R o z d z i a ł III.

#### Oskarżyciel prywatny.

#### Art. 68.

§ 1. W sprawach o przestępstwa, ścigane z oskarżenia prywatnego, pokrzywdzony wnosi i popiera oskarżenie, jako oskarżyciel prywatny.

§ 2. Przepisy art. 63 — 66 mają tu odpowiednie zastosowanie.

#### Art. 69.

Jeżeli postępowanie wszczęto wskutek oskarżenia, wniesionego przez jednego lub kilku pokrzywdzonych, inne osoby, pokrzywdzone tym samym czynem, mogą się do tego postępowania przyłączyć aż do rozpoczęcia rozprawy głównej, choćby nawet upłynął termin zastrzeżony do wniesienia oskarżenia.

#### Art. 70.

Jeżeli śmierć pokrzywdzonego nastąpiła po wniesieniu przezeń oskarżenia, to prawa pokrzywdzonego służą osobom, wymienionym w art. 66, o ile przystąpią do sprawy w terminie zawitym trzymiesięcznym od daty śmierci pokrzywdzonego.

#### Art. 71.

Odstąpienie oskarżyciela prywatnego od oskarżenia przed rozpoczęciem rozprawy głównej powoduje umorzenie postępowania.

#### Art. 72.

Odstąpienie oskarżyciela prywatnego po rozpoczęciu rozprawy głównej, a przed uprawomocnieniem się wyroku, powoduje umorzenie postępowania tylko wtedy, gdy nastąpiło za zgodą oskarżonego lub na rozprawie zaocznej.

#### Art. 73.

§ 1. W sprawie, już wszczętej na żądanie oskarżyciela prywatnego, prokurator może objąć oskarżenie, jeżeli uzna, że tego wymaga interes publiczny.

§ 2. Postępowanie toczy się w dalszym ciągu z urzędu, lecz oskarżyciel prywatny zachowuje prawo popierania oskarżenia.

§ 3. W razie odstąpienia prokuratora sprawa toczy się z oskarżenia prywatnego.

### R o z d z i a ł IV.

#### Powód cywilny.

#### Art. 74.

§ 1. Pokrzywdzony może nie później niż przy rozpoczęciu rozprawy głównej wytoczyć powództwo cywilne celem dochodzenia w drodze procesu karnego roszczeń majątkowych wynikających z przestępstwa.

§ 2. W razie śmierci pokrzywdzonego, powództwo cywilne o roszczenie majątkowe, wynika-

jące dla nich z przestępstwa, mogą wytoczyć w terminie, przewidzianym w § 1:

- a) małżonek, rodzice, dzieci i wnuki pokrzywdzonego;
- b) inne osoby, które z mocy uprawnienia ustawowego pozostawały na utrzymaniu pokrzywdzonego.

#### Art. 75.

Sąd karny pozostawia bez rozpoznania powództwo cywilne:

- a) jeżeli wyjdzie najaw, że proces o te same roszczenia już się toczy w postępowaniu cywilnym lub został rozstrzygnięty w tem postępowaniu;
- b) jeżeli roszczenia nie mają bezpośredniego związku z przedmiotem oskarżenia.

#### Art. 76.

Powód cywilny ma prawo dowodzenia tych tylko okoliczności, na których opiera swoje roszczenia.

#### Art. 77.

§ 1. Powód cywilny już w toku dochodzenia może żądać zabezpieczenia powództwa sposobami wskazanymi w ustawie postępowania cywilnego.

§ 2. W przedmiocie zabezpieczenia rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym sąd karny, do którego właściwości sprawa należy.

§ 3. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

#### Art. 78.

§ 1. Powód cywilny zamieszkały poza siedzibą sądu, w którym sprawa się toczy, powinien wskazać osobę zamieszkałą w siedzibie sądu, której mają być doręczane pisma dla niego przeznaczone. Sąd może go od tego obowiązku zwolnić.

§ 2. W razie nieodnalezienia pod wskazanym adresem powoda cywilnego lub osoby, której mają być doręczane pisma, albo w razie niewskazania tej osoby, pismo załącza się do akt i uważa się za doręczone.

### Rozdział V.

#### Oskarżony.

#### Art. 79.

§ 1. Ten, przeciwko komu toczy się dochodzenie, nazywa się podejrzanym, a ten, przeciw któremu wszczęto postępowanie sadowe, — oskarżonym.

§ 2. Gdy kodeks niniejszy używa w znaczeniu ogólnem wyrazu oskarżony, odnośne przepisy mają zastosowanie także do podejrzanego.

#### Art. 80.

Oskarżony już podczas śledztwa lub czynności sądowych w toku dochodzenia może żądać, aby mu wyjaśniono, jakie przestępstwo mu zarzucono i jakie dowody przeciw niemu zebrano.

#### Art. 81.

Oskarżony może nie odpowiadać na zadawane mu pytania.

#### Art. 82.

Co do każdego oskarżonego zbiera się dane, dotyczące jego tożsamości, wieku, stosunków rodzinnych i majątkowych oraz wzmianek o nim w rejestrach karnych.

#### Art. 83.

§ 1. Oskarżony pozostający na wolności jest obowiązany stawić się na każde wezwanie sądu lub prowadzącego dochodzenie prokuratora i zawiadomić sąd, względnie prokuratora, o każdej zmianie miejsca zamieszkania.

§ 2. W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego, można go sprowadzić przymusowo.

### Rozdział VI.

#### Obrońcy i pełnomocnicy.

#### Art. 84.

Oskarżony ma prawo korzystać z pomocy obrońcy.

#### Art. 85.

Jeżeli oskarżony jest niepełnoletni lub ubezwłasnowolniony, prawo wybrania dlań obrońcy służy również jego ojcu, matce, opiekunowi i osobie, pod której stała pieczę pozostaje.

#### Art. 86.

Obrońcą w sprawach karnych przed wszystkimi sądami w granicach Polski może być tylko:

- a) osoba wpisana w Polsce na listę adwokatów;
- b) profesor lub docent prawa polskiej szkoły akademickiej państwowej lub przez Państwo uznanej.

#### Art. 87.

Na rozprawie głównej przed sądem przysięgłych każdy oskarżony musi mieć obrońcę.

#### Art. 88.

§ 1. Przed wszystkimi sądami, nawet w toku śledztwa, oskarżony musi mieć obrońcę:

- a) jeżeli nie ukończył lat siedemnastu, a nie staje przed sądem dla nieletnich lub przed sądem grodzkim, przewidzianym w art. 4 § 2 prawa o ustroju sądów powszechnych;
- b) jeżeli jest głuchy lub niemy;
- c) jeżeli zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego poczytalności.

§ 2. Przepis § 1 nie dotyczy rozprawy kasacyjnej.

#### Art. 89.

Prezes sądu wyznacza oskarżonemu obrońcę z urzędu:

- a) w wypadkach wskazanych w art. 87 i 88, jeżeli oskarżony nie ma obrońcy z wyboru;
- b) na prośbę oskarżonego, który z powodu ubóstwa nie może ponieść kosztów obrony.

## Art. 90.

Wyznaczenie obrońcy z urzędu do rozprawy kasacyjnej zależy od uznania prezesa Sądu Najwyższego.

## Art. 91.

Wyznaczenie pełnomocnika z urzędu dla oskarżyciela lub powoda cywilnego może nastąpić w sposób wskazany w ustawie postępowania cywilnego.

## Art. 92.

Jednego obrońcę dla kilku współoskarżonych można wyznaczyć tylko wtedy, gdy obrona jednego z nich nie jest w sprzeczności z obroną drugiego.

## Art. 93.

§ 1. Do obrony z urzędu wyznacza się adwokata zamieszkałego w miejscowości, w której odbywa się rozprawa albo toczy się dochodzenie lub śledztwo.

§ 2. Gdyby powierzenie obrony z urzędu adwokatowi natrafiało na szczególne trudności, do obrony z urzędu wyznacza się asesora, aplikanta lub urzędnika sekretariatu sądowego, w sprawach zaś nieletnich — także kuratora nieletnich lub członka patronatu nad nieletnimi.

## Art. 94.

Z oskarżonym aresztowanym obrońca do czasu wniesienia aktu oskarżenia może porozumiewać się tylko za zgodą i w obecności sędziego bądź prokuratora; po wniesieniu zaś aktu oskarżenia wolno mu porozumiewać się z nim sam na sam.

## Art. 95.

Pełnomocnikiem oskarżyciela prywatnego, pokrzywdzonego (art. 67) lub powoda cywilnego może być osoba, wymieniona w art. 86, a powoda cywilnego — nadto osoba, mająca prawo prowadzenia w danym sądzie spraw cywilnych.

## Art. 96.

Strony mogą udzielać pełnomocnictwa bądź na piśmie, bądź ustnie wobec sądu.

## Art. 97.

Pełnomocnictwo upoważnia do prowadzenia sprawy we wszystkich instancjach, o ile nie zawiera pod tym względem wyraźnego ograniczenia.

## KSIĘGA III.

## Dowody.

## Rozdział I.

## Świadczenie.

## Art. 98.

Każda osoba, wezwana przez sąd na świadka, stawić się powinna w miejscu, dniu i godzinie, wskazanych w wezwaniu, i pozostać aż do zwolnienia.

## Art. 99.

Świadka, który nie może się stawić z powodu choroby lub kalectwa, można przesłuchać w jego mieszkaniu.

## Art. 100.

W razie potrzeby przesłuchania Prezydenta Rzeczypospolitej, sąd zwraca się do niego pisemnie o wyznaczenie miejsca i czasu przesłuchania.

## Art. 101.

Nie wolno przesłuchiwać jako świadka:

- a) duchownego co do faktów, o których dowiedział się na spowiedzi;
- b) obrońcy oskarżonego co do faktów, o których się od niego dowiedział przy udzielaniu porady prawnej lub prowadzeniu sprawy.

## Art. 102.

Poza wypadkami wskazanymi w art. 101, jeżeli świadek odmawia zeznań z powodu tajemnicy zawodowej, a sąd nie uzna za możliwe go zwolnić, przesłuchanie odbywa się przy drzwiach zamkniętych.

## Art. 103.

§ 1. Urzędników publicznych i wojskowych, chociażby już nie pozostawali w czynnej służbie, wolno słuchać jako świadków co do okoliczności, na które rozciąga się ich obowiązek zachowania tajemnicy urzędowej, jedynie za zezwoleniem ich obecnej lub ostatnio przełożonej władzy służbowej.

§ 2. Zezwolenia wolno odmówić jedynie wtedy, gdyby złożenie zeznania wyrządzić miało poważną szkodę Państwu.

§ 3. Sąd może zwrócić się o zwolnienie urzędnika lub wojskowego z obowiązku tajemnicy do władzy naczelnej odnośnego działu zarządu państwowego.

## Art. 104.

§ 1. Mają prawo odmówić zeznań:

- a) małżonek oskarżonego;
- b) krewny i powinowaty oskarżonego w linii prostej;
- c) krewny oskarżonego w linii bocznej aż do stopnia między dziećmi rodzeństwa;
- d) brat i siostra małżonka oskarżonego;
- e) osoba związana z oskarżonym z tytułu przysposobienia.

§ 2. Prawo odmowy zeznań trwa nawet po ustaniu małżeństwa lub przysposobienia.

§ 3. O prawie odmowy zeznań należy osoby te uprzedzić.

## Art. 105.

Jeżeli osoba, wymieniona w art. 104, złożyła zeznanie, a następnie przed złożeniem zeznania na przewodzie sądowym pierwszej instancji oświadczy, że chce z prawa odmowy skorzystać, poprzednie jej zeznanie nie może służyć za dowód i nie może być odczytane ani odtworzone.

## Art. 106.

Świadek ma prawo nie odpowiadać na pytania co do okoliczności, których ujawnienie mogłoby na-



razić na odpowiedzialność za przestępstwo jego samego lub osobę pozostającą z nim w stosunku wskazanym w art. 104.

#### Art. 107.

Świadka, po uprzedzeniu go o odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznania, należy przedewszystkiem zapytać o imię, nazwisko, wiek, zajęcie, miejsce zamieszkania i stosunek do stron.

#### Art. 108.

Sąd na rozprawie głównej odbiera od świadka przysięgę, chyba że strony zwolnią świadka od przysięgi, a sąd nie uważa jej za potrzebną.

#### Art. 109.

Sędzia śledczy przesłuchuje świadka pod przysięgą wtedy tylko, gdy zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że świadek bez przysięgi nie powie prawdy, lub że nie stawia się na rozprawę główną z powodu przeszkód, nie dających się usunąć lub zbyt trudnych do usunięcia, albo z powodu znacznej odległości miejsca pobytu.

#### Art. 110.

§ 1. Nie składają przysięgi:

- a) nieletni do lat czternastu;
- b) osoby, które z powodu choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie zdają sobie sprawy ze znaczenia przysięgi;
- c) podejrzani o udział w czynie, będącym przedmiotem postępowania, lub o działalność przestępną, pozostającą w ścisłym związku z działaniem oskarżonego.

§ 2. Duchowni uznanych prawnie wyznań nie składają przysięgi.

#### Art. 111.

§ 1. Świadek składa przysięgę według roty następującej:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego co mi jest wiadome. Tak mi, Panie Boże, dopomóż”.

§ 2. Osoby wyznające religię chrześcijańską przysięgają przed krzyżem.

§ 3. Osoby wyznające religię mojżeszową trzymają prawą rękę na torze—2 ks. Mojżesza 20 rozdz. 7 wiersz.

#### Art. 112.

§ 1. Formy zapewnienia przez świadków, niewymienionych w art. 111, że zeznają prawdę, niczego nie ukrywając, określi, z uwzględnieniem poszczególnych kategorii świadków, rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej wydane na podstawie uchwały Rady Ministrów.

§ 2. Przepisy dotyczące przysięgi i jej skutków prawnych mają tu zastosowanie.

#### Art. 113.

§ 1. Świadek składa przysięgę, powtarzając za sędzią lub odczytując na głos jej rotę, przyczem wszyscy, nie wyłączając sędziów, stoją.

§ 2. Niemi piśmienni składają przysięgę przez podpisanie roty. Niemi niepiśmienni przysięgają przy pomocy tłumacza, czyniąc znaki.

§ 3. Przed odebraniem przysięgi sąd uprzedza świadka o znaczeniu tego aktu i odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznanie.

#### Art. 114.

Świadkom, którzy w danej sprawie zeznawali pod przysięgą, przypomina się przy ponownym przesłuchaniu poprzednio złożoną przysięgę, chyba że sąd uzna ponowne zaprzysiężenie za konieczne.

#### Art. 115.

Przesłuchanie co do samej sprawy zaczyna się od wezwania świadka, aby opowiedział wszystko co mu wiadomo w sprawie, poczem sąd, a następnie strony mogą zadawać mu pytania.

#### Art. 116.

Jeżeli między zeznaniami świadków zajdą sprzeczności, sąd może zarządzić stawienie ich sobie do oczu.

#### Art. 117.

§ 1. Za nieusprawiedliwione niestawiennictwo sąd skazuje świadka na grzywnę do pięciuset złotych oraz na zapłacenie kosztów, wywołanych odroczeniem rozprawy z powodu jego niestawiennictwa. Grzywnę, w razie niemożności jej ściągnięcia, zamienia się na areszt do dwóch tygodni.

§ 2. Ponadto sąd w razie potrzeby zarządza przymusowe sprowadzenie świadka.

#### Art. 118.

§ 1. Skutki wymienione w art. 117 mają również zastosowanie w razie nieusprawiedliwionej odmowy złożenia zeznań lub przysięgi, przyczem w razie ponownej odmowy sąd mocen jest skazać świadka ponownie na grzywnę do tysiąca złotych, z zamianą w razie niemożności ściągnięcia na areszt do jednego miesiąca.

§ 2. Niezależnie od powyższych kar, sąd może nakazać niezwłoczne aresztowanie świadka, odmawiającego zeznań lub przysięgi, na czas nie przekraczający jednego miesiąca. Areszt uchyla się, jeżeli świadek złoży zeznania, względnie przysięgę, lub jeżeli sprawę w danej instancji ukończono.

#### Art. 119.

O przymusowe sprowadzenie lub o ukaranie osoby, podlegającej sądownictwu wojskowemu, i o zastosowanie względem niej środka, przewidzianego w art. 118 § 2, sąd zwraca się do władzy wojskowej.

#### Art. 120.

Jeżeli rozprawę odroczone z powodu niestawiennictwa albo odmowy zeznań lub przysięgi przez

kilka osób, wszyscy, których nieusprawiedliwione niestawiennictwo lub odmowa stały się powodem odroczenia rozprawy, ponoszą odpowiedzialność solidarną za zwrot związanych z tem kosztów, o ile sąd inaczej nie postanowi.

#### Art. 121.

Sąd zwalnia świadka od kary, zwrotu kosztów i przymusowego sprowadzenia, jeżeli świadek w ciągu dwóch tygodni od zawiadomienia go udowodni, że niestawiennictwo jego było usprawiedliwione.

#### Art. 122.

Na postanowienia, wydane w myśl art. 117, 118, 120 i 121, służy zażalenie.

### Rozdział II.

#### Ogłędziny, biegli i tłumacze.

#### Art. 123.

W razie potrzeby sąd dokonywa ogłędzin miejsca, rzeczy lub ciała.

#### Art. 124.

W wypadkach, wymagających wiadomości specjalnych, sąd wzywa biegłych.

#### Art. 125.

§ 1. Do pełnienia czynności biegłego obowiązany jest nie tylko biegły sądowy, lecz także każdy, kto uprawia zawód stwierdzający jego wiedzę w danej dziedzinie.

§ 2. Okoliczność, że ktoś jest świadkiem w danej sprawie, nie wyłącza przesłuchania go jako biegłego.

#### Art. 126.

§ 1. Nie mogą być biegłymi osoby, których w myśl art. 101 nie wolno przesłuchiwać jako świadków lub które w myśl art. 104 mają prawo odmówić zeznań.

§ 2. Jeżeli strona przytoczy ważne powody, osłabiające zaufanie do danego biegłego, sąd wzywa w jego miejsce innego.

#### Art. 127.

Do ogłędzin zwłok zawsze wzywa się lekarza, w miarę możliwości biegłego sądowego.

#### Art. 128.

§ 1. Gdy zachodzi podejrzenie zadania gwałtownej śmierci, zarządza się otwarcie zwłok przez lekarza.

§ 2. Do otwarcia zwłok należy, w miarę możliwości, prócz biegłego zawiadzać również lekarza, który ostatnio udzielał pomocy zmarłemu.

#### Art. 129.

§ 1. Gdy zachodzi podejrzenie śmierci z otrucia, należy przez chemika lub odpowiedni urząd albo

zakład dokonać badania wnętrzości i innych przedmiotów mogących mieć związek z otruciem.

§ 2. Do badania należy w razie potrzeby zawiadzać również lekarza.

#### Art. 130.

§ 1. Jeżeli zachodzi potrzeba zbadania stanu psychicznego oskarżonego, sąd wzywa przynajmniej dwóch lekarzy, w miarę możliwości psychiatrów.

§ 2. Biegli mogą żądać oddania oskarżonego pod obserwację w zakładzie leczniczym.

§ 3. Potrzebę, czas trwania oraz miejsce obserwacji określa sąd. Obserwacja powinna trwać nie dłużej niż sześć tygodni. W wypadkach wyjątkowych, sąd na wniosek biegłych może przedłużyć ten termin na czas ściśle określony.

§ 4. Na postanowienie, nakazujące obserwację w zakładzie leczniczym, służy zażalenie.

§ 5. Jeżeli karalność czynu oskarżonego zależy od ustalenia stanu psychicznego pokrzywdzonego, to przepis § 1 ma zastosowanie i do pokrzywdzonego.

#### Art. 131.

Ogłędzin połączonych z obnażeniem ciała dokonywa się, w miarę możliwości, za pośrednictwem biegłego tejże płci. Sędzia może być przy tem obecny tylko w razie potrzeby.

#### Art. 132.

Biegły składa ustnie lub pisemnie sądowi dokładne sprawozdanie ze swoich spostrzeżeń oraz opartą na nich opinię.

#### Art. 133.

§ 1. Biegły składa przysięgę według roty następującej:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że powierzone mi obowiązki biegłego wykonam z całą sumiennością i bezstronnością. Tak mi, Panie Boże, dopomóż”.

§ 2. Biegły sądowy składa przysięgę tylko przy objęciu stanowiska, a w poszczególnych sprawach powołuje się na nią.

#### Art. 134.

Biegli mogą za zgodą sądu przeglądać akta sprawy w całości lub w części oraz zadawać oskarżonemu i świadkom pytania potrzebne do ustalenia opinii.

#### Art. 135.

Sąd kieruje badaniem dokonywanym przez biegłych, a jeżeli warunki badania tego wymagają, może wyznaczyć biegłym termin do złożenia opinii oraz wydać im za pokwitowaniem przedmioty ulegające badaniu.

#### Art. 136.

Jeżeli przedmiot badania może ulec zniszczeniu lub zmianie przy badaniu, należy, w miarę możliwości, pozostawić część tego przedmiotu w przechowaniu sądowym.

## Art. 137.

Jeżeli opinia biegłych jest niejasna lub sprzeczna, sąd może zarządzić ponowne przesłuchanie tych samych biegłych lub wezwać innych.

## Art. 138.

Zamiast wzywania biegłych lub niezależnie od ich wezwania, sąd może zasięgnąć opinii odpowiedniego urzędu lub zakładu.

## Art. 139.

§ 1. W sprawach o podrabianie polskich pieniędzy, sąd zasięga opinii urzędu lub zakładu, powołanego do drukowania banknotów lub bicia monet.

§ 2. W sprawach o podrabianie pieniędzy obcych, sąd w razie potrzeby zasięga za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości opinii właściwego urzędu lub zakładu zagranicznego.

## Art. 140.

§ 1. Sąd wzywa odpowiedniego tłumacza, jeżeli zachodzi potrzeba:

- a) przesłuchania głuchego lub niemego, z którym sąd nie może porozumieć się bezpośrednio;
- b) przesłuchania osoby, nie mówiącej językiem zrozumiałym dla sądu;
- c) przekładu pisma sporządzonego w obcym języku.

§ 2. Do tłumaczy mają odpowiednie zastosowanie przepisy dotyczące biegłych.

## Art. 141.

§ 1. Art. 98, 107, 108, 109, 111 § 2, 3, art. 112, 113 § 1, 3 i art. 114 — 122 mają odpowiednie zastosowanie do biegłych i tłumaczy.

§ 2. Przymusowe sprowadzenie biegłych i tłumaczy należy stosować tylko w wypadkach wyjątkowych.

## R o z d z i a ł III.

## Rewizja i zatrzymanie rzeczy.

## Art. 142.

§ 1. U osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa wolno dokonywać rewizji osobistej lub domowej celem ich ujęcia, wykrycia dowodów winy albo przedmiotów, uzyskanych przez przestępstwo lub ulegających konfiskacie.

§ 2. U innych osób lub w innych miejscach wolno dokonywać rewizji tylko wtedy, jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że się tam znajdują: osoba podejrzana o przestępstwo albo przedmioty stanowiące dowód przestępstwa, uzyskane przez przestępstwo lub ulegające konfiskacie.

## Art. 143.

Rewizji osobistej należy dokonywać w miarę możliwości za pośrednictwem osoby tejże płci.

## Art. 144.

Rewizji domowej w porze nocnej dokonywać wolno tylko:

- a) w wypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli chodzi o przestępstwo, za które ustawa przepisuje karę pozbawienia wolności do sześciu miesięcy lub karę cięższą;
- b) w lokalach otwartych w tej porze dla publiczności;
- c) w lokalach, które służą za miejsce schadzek przestępców, albo do przechowywania rzeczy pochodzących z przestępstwa, albo do zawodowego uprawiania nierządu lub gier hazardowych.

## Art. 145.

§ 1. Za porę nocną uważa się czas od godziny dziewiątej wieczorem do siódmej rano.

§ 2. Rewizję rozpoczętą za dnia można prowadzić nadal mimo nastania porzy nocnej.

## Art. 146.

Rewizji w pomieszczeniu urzędu państwowego lub samorządowego dokonywa się po zawiadomieniu przełożonego lub jego zastępcy.

## Art. 147.

Rewizji w pomieszczeniu zajętem przez wojsko dokonywa się w obecności bezpośredniego przełożonego lub wyznaczonego przezeń zastępcy.

## Art. 148.

Rewizji w biurze lub mieszkaniu osób wymienionych w art. 33 wolno dokonywać tylko za zgodą właściwego przedstawiciela dyplomatycznego.

## Art. 149.

§ 1. Osobę, u której rewizja ma się odbyć, zawiadamia się o celu rewizji i wzywa się do obecności przy niej.

§ 2. Jeżeli gospodarza lokalu niema na miejscu, wzywa się do obecności przy rewizji przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

## Art. 150.

§ 1. Jeżeli rewizji dokonywa nie sędzia, to winien okazać osobie, u której rewizja ma się odbyć, polecenie sądowe.

§ 2. W wypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli polecenie sądowe nie mogło być wydane przed rewizją, należy zwrócić się do sądu o zatwierdzenie rewizji i doręczyć je w ciągu czterdziestu ośmiu godzin po odbyciu rewizji osobie, u której ją przeprowadzono.

## Art. 151.

Przedmioty zabrane przy rewizji należy spisać, a na żądanie osoby, od której je odebrano, wydać jej pokwitowanie.

## Art. 152.

§ 1. Przedmioty, mogące służyć do ustalenia istoty czynu lub do wykrycia sprawcy, należy, po dokonaniu oględzin i sporządzeniu dokładnego opisu, albo dołączyć do akt sprawy, albo oddać na przechowanie właścicielowi lub innej osobie godnej zaufania z obowiązkiem przedstawienia ich na każde żądanie sądu i z zakazem ich zbycia lub przekształcenia.

§ 2. Dowody rzeczowe należy odpowiednio zabezpieczyć i w miarę możliwości opieczetować.

## Art. 153.

§ 1. Jeżeli osoba, mająca u siebie przedmioty stanowiące dowód przestępstwa, uzyskane przez przestępstwo lub ulegające konfiskacie, odmawia ich wydania, można zarządzić ich odebranie.

§ 2. Jeżeli przedmioty odebrał nie sędzia, to odbierający powinien niezwłocznie zwrócić się do sądu o zatwierdzenie odebrania.

## Art. 154.

§ 1. Osobę, która odmówiła wydania rzeczy, następnie u niej znalezionych, sąd skazuje na grzywnę do pięciuset złotych z zamianą, w razie niemożności ściągnięcia, na areszt do dwóch tygodni.

§ 2. Jeżeli osoba, której udowodniono, że posiada u siebie przedmioty wymienione w art. 153, odmówiła ich wydania, a drogą rewizji nie można ich odnaleźć, to sąd może skazać tę osobę na grzywnę do pięciuset złotych z zamianą, w razie niemożności ściągnięcia, na areszt do dwóch tygodni, w razie zaś ponownej odmowy — na grzywnę do tysiąca złotych z zamianą, w razie niemożności jej ściągnięcia, na areszt do jednego miesiąca.

§ 3. Niezależnie od powyższych kar, sąd może w wypadku, wskazanym w § 2, nakazać niezwłoczne aresztowanie osoby, odmawiającej wydania, na czas nie przekraczający jednego miesiąca. Areszt uchyla się, jeżeli przedmioty wydano, albo jeżeli sprawę w danej instancji ukończono.

§ 4. Przepisy niniejszego artykułu nie mają zastosowania do tego, kto bądź sam jest podejrzany o dane przestępstwo, bądź może zwolnić się od składania zeznań.

§ 5. Na postanowienia sądu, wydane na zasadzie niniejszego artykułu, służy zażalenie.

## Art. 155.

§ 1. Jeżeli urząd, od którego sąd zażądał dokumentu, odmawia wydania go, sąd może zwrócić się do władzy naczelnej odnośnego zarządu państwowego o polecenie wydania dokumentu.

§ 2. Wydania wolno odmówić jedynie wtedy, gdyby ujawnienie dokumentu wyrządzić miało poważną szkodę Państwu.

## Art. 156.

§ 1. Korespondencję i inne papiery, znalezione przy rewizji, można przeglądać bez zgody osoby, u której je znaleziono.

§ 2. Jeżeli u osoby niepodejrzanej o popełnienie przestępstwa (art. 142 § 2) dokonuje rewizji nie sędzia i nie prokurator, a zachodzi potrzeba przejrzania takiej korespondencji lub papierów mimo sprze-

ciwu osoby, u której je znaleziono, należy nie przeglądając opieczetować je i przesłać do sądu lub do prokuratora. Osoba, od której papiery odebrano, może je opieczetować własną pieczęcią.

## Art. 157.

Do obecności przy rozpieczętowaniu i przejrzaniu korespondencji i papierów wzywa się, w miarę możliwości, osobę, od której je odebrano.

## Art. 158.

§ 1. Urzędy pocztowe, telegraficzne i kolejowe są obowiązane na żądanie sądu wydawać sądowi lub prokuratorowi korespondencję i przesyłki, wysyłane przez oskarżonego lub do niego adresowane.

§ 2. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

## Art. 159.

W wypadkach niecierpiących zwłoki, prokurator może żądać wstrzymania wydania wskazanych w art. 158 korespondencji i przesyłek aż do czasu uzyskania polecenia sądu, nie dłużej jednak niż na trzy dni.

## Art. 160.

Jeżeli potrzeba zatrzymania korespondencji pocztowej lub telegraficznej albo przesyłek kolejowych wyniknie w toku dochodzenia, należy złożyć odpowiedni wniosek sędziemu śledczemu lub sądowi grodzkiemu, który po rozpoznaniu poszlak wydaje postanowienie.

## Art. 161.

Korespondencję i przesyłki wydaje się tylko sądowi lub prokuratorowi i tylko sąd lub prokurator mają prawo je otwierać. Przepis art. 157 ma tu zastosowanie.

## Art. 162.

Przedmioty uzyskane zapomocą przestępstwa, o ile nie są niezbędne do ustalenia istoty przestępstwa albo do wykrycia sprawcy, zwraca się pokrzywdzonemu.

## Art. 163.

§ 1. Jeżeli zachodzi wątpliwość co do osoby lub praw właściciela przedmiotów odebranych od oskarżonego, oddaje się je aż do czasu rozstrzygnięcia sądowego na przechowanie sądowe lub osobie godnej zaufania, pod warunkami przewidzianymi w art. 152 § 1.

§ 2. Przedmioty ulegające szybkiemu zepsuciu i zniszczeniu sprzedaje się w tym wypadku z przetargu publicznego przez zarząd gminny lub policję, a osiągnięte pieniądze składa się do sądu.

## KSIĘGA IV.

## Zapobieganie uchylaniu się od sądu.

## Rozdział I.

## Tymczasowe aresztowanie.

## Art. 164.

§ 1. Tymczasowe aresztowanie może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

Art. 165.

Tymczasowe aresztowanie może nastąpić wtedy tylko:

- a) gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie się ukrywał, albo
- b) gdy sprawa toczy się o przestępstwo, za które ustawa przepisuje karę pozbawienia wolności do jednego roku lub karę cięższą, a zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał świadków do fałszywych zeznań lub w inny sposób starał się o usunięcie dowodów przestępstwa, albo
- c) gdy oskarżony nie ma w kraju ani stałego miejsca pobytu, ani określonego źródła utrzymania, lub gdy nie można ustalić jego tożsamości, albo
- d) gdy oskarżony jest przestępcą nałogowym, zawodowym lub recydywistą.

Art. 166.

§ 1. Schwytanego na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem w czasie pościgu, każdy ma prawo zatrzymać nawet bez postanowienia sądu, jeżeli zachodzi obawa ucieczki schwytanego lub jeżeli nie można ustalić jego tożsamości.

§ 2. Schwytanego należy natychmiast oddać w ręce policji, prokuratora lub sądu grodzkiego.

Art. 167.

Prokuratorowi i policji służy w każdej chwili prawo zatrzymania podejrzanego, gdy zachodzą warunki niezbędne do wydania postanowienia o aresztowaniu, a zwłoka mogłaby spowodować ucieczkę podejrzanego lub zatarcie śladów przestępstwa.

Art. 168.

Podejrzanego zatrzymanego należy sprowadzić natychmiast do najbliższego sędziego śledczego lub sądu grodzkiego, który przesłuchuje zatrzymanego i po zapoznaniu się z zebranymi poszlakami bądź zarządza aresztowanie podejrzanego, bądź wypuszcza go na wolność.

Art. 169.

Jeżeli w ciągu czterdziestu ośmiu godzin od chwili zatrzymania przez władzę nie doręczono podejrzanemu odpisu postanowienia sądu o aresztowaniu, należy zatrzymanego wypuścić na wolność.

Art. 170.

§ 1. Aresztowanego tymczasowo należy natychmiast wypuścić na wolność, jeżeli ustana przyczyna, dla których aresztowanie nastąpiło.

§ 2. W toku dochodzenia zarządzenie wypuszczenia na wolność może wydać także prokurator.

Art. 171.

§ 1. Aresztowanie podejrzanego może trwać w toku dochodzenia najwyżej dwa miesiące. Należy to uwidocznnić w postanowieniu sądu.

§ 2. Na uzasadniony wniosek, sędziego śledczego lub sąd grodzki może przedłużyć areszt jeszcze najwyżej o miesiąc. Dalszego przedłużenia udzielić nie można.

Art. 172.

§ 1. Aresztowanie w toku śledztwa, łącznie z dochodzeniem, może trwać najwyżej sześć miesięcy.

§ 2. Dalszego przedłużenia aresztu sąd okręgowy może udzielić wtedy tylko:

- a) gdy zachodzi konieczność dokonania czynności śledczych poza granicami Polski, albo
- b) gdy ze względu na szczególne okoliczności sprawy sąd uzna, że śledztwa w terminie wskazanym w § 1 nie można było ukończyć.

## Rozdział II.

### Kaucja i poręczenie.

Art. 173.

Sąd może od aresztowania oskarżonego odstąpić lub już aresztowanego zwolnić pod warunkiem złożenia kaucji lub poręczenia w określonej sumie pieniężnej, przy której wyznaczeniu sąd uwzględnia stopień zamożności oskarżonego i składającego kaucję lub poręczyciela, wysokość wyrządzonej szkody i grożącą karę.

Art. 174.

Zamiast zażądania kaucji lub poręczenia od wojskowego w służbie czynnej, sąd może poprzestać na dozorze jego władzy przełożonej.

Art. 175.

Kaucję może złożyć albo sam oskarżony, albo inna osoba.

Art. 176.

Kaucję składać należy w gotówiznie lub w papierach wartościowych, przyjmowanych za kaucję przez urzędy skarbowe.

Art. 177.

Wpis hipoteczny może zastąpić złożenie gotówizny lub papierów wartościowych tylko wówczas, jeżeli jednocześnie złożono dowód, że wartość obciążanej nieruchomości, po potrąceniu hipotek mających pierwszeństwo, dostatecznie zabezpiecza wyznaczoną sumę kaucji.

Art. 178.

§ 1. Poręczenie składać może tylko osoba, mająca stałe zamieszkanie w kraju i przedstawiająca dostateczne dowody, że jej majątek wystarcza na pokrycie poręczenia.

§ 2. Sąd może nie przyjąć poręczenia, jeżeli osoba poręczyciela nie budzi zaufania.

Art. 179.

§ 1. Składającego kaucję lub poręczenie uprzedza się, że w razie ucieczki oskarżonego lub nieusprawiedliwionego jego niestawiennictwa na wezwanie sądu, kaucja ulegnie przypadkowi, a od poręczyciela ściągnięta będzie suma poręczenia.

§ 2. Do składającego kaucję lub poręczenie mają zastosowanie przepisy art. 78.

#### Art. 180.

Z przyjęcia kaucji lub poręczenia należy sporządzić protokół, który podpisują składający oraz przyjmujący kaucję lub poręczenie. W protokole tym zaznaczyć należy zachowanie przepisu art. 179.

#### Art. 181.

§ 1. O przypadku kaucji lub o ściągnięciu sumy poręczenia rozstrzyga: w toku śledztwa — sędzia śledczy, w innych wypadkach — sąd, do którego właściwości sprawa należy.

§ 2. Przed wydaniem postanowienia należy osobę, która złożyła kaucję lub poręczenie, wezwać do złożenia wyjaśnień.

§ 3. Na postanowienia w tym przedmiocie służy zażalenie.

#### Art. 182.

Kwotę przypadłej kaucji lub ściągniętego poręczenia przelewa się do Skarbu Państwa, wszakże pokrzywdzony ma pierwszeństwo do zaspokojenia z tej kwoty roszczeń o odszkodowanie za wyrządzoną przez przestępstwo krzywdę, o ile odszkodowania tego nie może uzyskać z majątku sprawcy lub osoby za jego czyn odpowiedzialnej.

#### Art. 183.

Osobę, która złożyła kaucję lub poręczenie, za wiadomienia się o terminach wyznaczonych do stawienia oskarżonego.

#### Art. 184.

Sąd może nakazać aresztowanie oskarżonego wypuszczonego na wolność za kaucją lub poręczeniem, jeżeli wyjdą najaw nowe okoliczności wymagające aresztowania.

#### Art. 185.

§ 1. W razie cofnięcia kaucji lub poręczenia należy oskarżonego niezwłocznie aresztować.

§ 2. Odpowiedzialność osoby, która cofnęła kaucję lub poręczenie, ustaje dopiero z chwilą aresztowania oskarżonego albo złożenia nowej kaucji lub poręczenia.

#### Art. 186.

§ 1. Z chwilą aresztowania oskarżonego, umorzenia postępowania lub wydania wyroku uniewinnającego, poręczenie ustaje, a kaucję zwraca się osobie, która ją złożyła.

§ 2. Przepis § 1 nie dotyczy kaucji lub poręczenia, co do których już zapadło postanowienie o ich przypadku lub ściągnięciu.

### Rozdział III.

#### Zakaz wydalania się, dozór policji.

#### Art. 187.

§ 1. Uznając potrzebę zastosowania środka zapobiegawczego, sąd może zakazać oskarżonemu wy-

dalania się ze stałego miejsca zamieszkania, albo oddać go pod dozór policji państwowej, wójta lub sołtysa albo pod dozór innej władzy, która tego się podejmie, jeżeli środki te są w danym wypadku wystarczające.

§ 2. W razie zakazu wydalania się, nie wolno oskarżonemu opuszczać stałego miejsca zamieszkania bez zezwolenia sądu, a w toku dochodzenia — bez zezwolenia prokuratora.

§ 3. Oddany pod dozór ma nadto obowiązek zgłaszania się do władzy dozoru w odstępach czasu, określonych w postanowieniu sądu, który prócz tego zobowiązać może oskarżonego do innych ograniczeń jego swobody, ułatwiających wykonywanie dozoru.

§ 4. Jeżeli oskarżony nie stosuje się do zarządzeń wydanych na zasadzie niniejszego artykułu, sąd władny jest zastosować skuteczniejszy środek zapobiegawczy.

### Rozdział IV.

#### Listy gończe i żelazne.

#### Art. 188.

§ 1. Jeżeli miejsce pobytu oskarżonego jest nieznaną, sąd z własnej inicjatywy lub na wniosek oskarżyciela zarządza poszukiwanie oskarżonego przez policję.

§ 2. W toku dochodzenia prokuratorskiego zarządzenia takie wydaje prokurator, a przy wykonaniu wyroku — władza wykonywająca wyrok.

#### Art. 189.

§ 1. Jeżeli oskarżony, względem którego zapadło postanowienie o aresztowaniu, ukrywa się, sąd lub prokurator może zarządzić rozesłanie listów gończych.

§ 2. Rozesłanie listów gończych za skazanym, który się ukrywa, zarządza władza wykonywająca wyrok.

#### Art. 190.

W listach gończych wymienia się:

- a) władzę, która je rozsyła;
- b) imię i nazwisko, a w miarę możliwości — dokładny rysopis oskarżonego z dołączeniem jego podobizny;
- c) zarzucane mu przestępstwo;
- d) ostatnie znane miejsce zamieszkania i gminę, do której oskarżony należy;
- e) postanowienie o aresztowaniu lub wyrok skazujący;
- f) wezwanie każdego, kto zna miejsce pobytu oskarżonego, do zawiadomienia o nim najbliższej władzy sądowej lub policyjnej i do zatrzymania oskarżonego w miarę możliwości.

#### Art. 191.

Sposób rozpowszechniania listów gończych, wybór pism, w których mają być ogłoszone, oraz miejscowości, w których mają być plakatowane, zależy od uznania władzy, która rozsyła listy gończe.

## Art. 192.

Jeżeli oskarżony przebywający zagranicą złoży oświadczenie, że stawi się do sądu w oznaczonym terminie pod warunkiem odpowiadania z wolnej stopy, sąd może mu wydać list żelazny.

## Art. 193.

List żelazny zapewnia oskarżonemu pozostawanie na wolności aż do zapadnięcia wyroku pierwszej instancji, o ile oskarżony:

- a) stawi się w oznaczonym przez sąd terminie;
- b) nie będzie się wydalal bez pozwolenia sądu z obranego miejsca pobytu w kraju;
- c) nie będzie nakłaniał świadków do fałszywych zeznań lub starał się w inny sposób usuwać dowodów przestępstwa.

## Art. 194.

§ 1. Sąd może wydanie listu żelaznego uzależnić od złożenia kaucji lub poręczenia.

§ 2. W takim razie niedotrzymanie warunków wymienionych w art. 193 pociąga nietylko aresztowanie oskarżonego, lecz także przepadek kaucji lub ściąganie sumy poręczenia.

## K S I Ę G A V.

## Przepisy porządkowe.

## R o z d z i a ł I.

## Doręczanie wezwań i innych pism sądowych.

## Art. 195.

Wezwanie wysyłane przez sąd powinno być opatrzone podpisem sędziego lub sekretarza, a wysyłane przez prokuratora — podpisem prokuratora lub sekretarza.

## Art. 196.

W wezwaniu należy wskazać:

- a) imię, nazwisko i adres wezwanego;
- b) w jakim charakterze i w jakiej sprawie się go wzywa;
- c) miejsce, dzień i godzinę stawiennictwa;
- d) nazwę i dokładny adres wzywającego sądu lub urzędu prokuratorskiego;
- e) skutki niestawiennictwa.

## Art. 197.

§ 1. Pisma sądowe doręcza się pocztą w listach z pokwitowaniem zwrotnym lub przez funkcjonariuszów sądowych lub prokuratorskich, a osobom, pozostającym w więzieniu — także przez funkcjonariuszów zarządu więziennego.

§ 2. Adresat może odebrać pismo bezpośrednio w sekretarjacie sądu.

## Art. 198.

Pisma adresowane do miejscowości, w których niema urzędu pocztowego, ani nie jest zorganizowane

stałe doręczanie korespondencji poleconej, doręcza się za pośrednictwem władz gminnych.

## Art. 199.

Policja państwowa doręcza pisma sądowe, jeżeli doręczenie pozostaje w związku z czynnością, poleconą policji przez sąd lub prokuratora.

## Art. 200.

Wezwania i inne pisma sądowe przesyła się dla doręczenia wojskowym w służbie czynnej ich bezpośredniemu dowództwu.

## Art. 201.

O wezwaniu osoby, będącej w służbie kolei albo żeglugi wodnej lub powietrznej, zawiadamia się jednocześnie bezpośrednią zwierzchność osoby wezwanej.

## Art. 202.

Pisma sądowe doręcza się adresatom, w miarę możliwości, do rąk własnych.

## Art. 203.

§ 1. Jeżeli z powodu nieobecności adresata nie można doręczyć mu pisma do rąk własnych, doręcza się je dorosłemu domownikowi, a w jego braku — sąsiadowi lub dozorczy domu.

§ 2. Jeżeli się nikt nie znajdzie, kto by pismo chciał przyjąć, zostawia się je bądź w miejscowym urzędzie gminnym, bądź w urzędzie pocztowym.

§ 3. W razie doręczenia pisma sąsiadowi lub dozorczy domu albo pozostawienia go w urzędzie gminnym lub pocztowym, przybija się na drzwiach adresata zawiadomienie, komu pismo doręczono.

## Art. 204.

Pismo, przeznaczone dla korporacji, spółki, stowarzyszenia, zakładu lub związku, albo dla obrońcy lub pełnomocnika strony, można w razie nieobecności w lokalu biurowym osoby, upoważnionej do przyjmowania pism, doręczyć także zastępczo do rąk każdej osobie, zatrudnionej w biurze, a w braku takich osób — dozorczy domu, gdzie biuro się znajduje.

## Art. 205.

Jeżeli strona, której doręczono wezwanie na rozprawę główną, zmieniła następnie miejsce zamieszkania i nie zawiadomiła o tem sądu, to wezwania i inne pisma sądowe, wysłane jej pod ostatnim znanym adresem, uważa się za doręczone.

## Art. 206.

§ 1. Odbierający pismo stwierdza jego doręczenie podpisem własnoręcznym ze wskazaniem daty doręczenia, jeżeli zaś jest niepiśmienny lub odmawia podpisu, to doręczający sam oznacza datę doręczenia oraz przyczynę braku podpisu.

§ 2. Dowód doręczenia przesyła się władzy wysyłającej pismo.

## Art. 207.

Jeśli ze względu na brak czasu lub z innych przyczyn doręczenie wezwania w sposób, przewidziany w niniejszym kodeksie, byłoby szczególnie utrudnione, świadków lub biegłych można wzywać telefonicznie, telefonicznie lub w inny sposób, najodpowiedniejszy ze względu na okoliczności.

## Art. 208.

Niestawiennictwo osób wezwanych w myśl art. 207 pociąga za sobą ustawowe skutki niestawiennictwa o tyle tylko, o ile sąd nie będzie miał wątpliwości, że wezwanie doszło zawczasu do wiadomości wezwanego.

## Art. 209.

Niezachowanie przepisów art. 195 — 207 nie powoduje nieważności doręczenia, jeśli osoba, dla której wezwanie lub inne pismo sądowe było przeznaczone, oświadczy, że wezwanie to lub pismo otrzymała.

## Art. 210.

§ 1. Osoba, mająca przymusowo sprowadzić wezwanego do sądu, okazuje wezwanemu nakaz dostawienia i wzywa go, aby się z nią udał na miejsce wskazane w nakazie.

§ 2. W nakazie dostawienia należy wymienić szczegóły wskazane w art. 196.

## Art. 211.

W razie oporu, sprowadzający ma prawo użyć siły, a w miarę potrzeby zwraca się o pomoc do policji, a nawet do osób prywatnych, które zgodzą się udzielić pomocy.

## Rozdział II.

## Przeglądanie akt i otrzymywanie odpisów.

## Art. 212.

§ 1. Strony oraz ich obrońcy, pełnomocnicy i ustawowi przedstawiciele mają prawo w kancelarii sądu przeglądać akta sprawy i robić z nich odpisy.

§ 2. Uwierzytelnione odpisy z akt sprawy można otrzymywać w razie uzasadnionej potrzeby tylko za zezwoleniem przewodniczącego lub sądu, po ukończeniu zaś postępowania — także za zezwoleniem kierownika sądu.

## Art. 213.

W toku dochodzenia zezwolenie stronom i ich obrońcom lub pełnomocnikom na przeglądanie akt i robienie odpisów oraz otrzymywanie odpisów uwierzytelnionych zależy od prokuratora, a w toku śledztwa — od sędziego śledczego.

## Art. 214.

Nie można odmówić przejrzania akt oskarżonemu lub jego obrońcy po wniesieniu aktu oskarżenia.

## Art. 215.

Prokurator ma prawo przeglądać akta w każdym czasie, nawet jeżeli nie jest stroną w danej spr-

wie, oraz żądać przesłania mu akt, o ile to nie tamuje biegu postępowania.

## Art. 216.

Przesłanie akt innym władzom, prócz sądowych i prokuratorskich, zależy od uznania sądu. Po ukończeniu postępowania przesłanie akt może zarządzić także kierownik sądu.

## Art. 217.

§ 1. Oskarżony ma zawsze prawo otrzymać bezpłatnie jeden odpis każdego postanowienia i wyroku.

§ 2. W innych wypadkach żądający odpisu wnosi opłatę podług taksy ustalonej przez Ministra Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia.

## Rozdział III.

## Terminy.

## Art. 218.

Do biegu terminu nie wlicza się dnia, od którego ustawa liczy dany termin.

## Art. 219.

Koniec terminu, któryby miał upłynąć w niedzielę lub inny dzień ustawowo uznany za święto powszechne, przypada na następny dzień powszedni.

## Art. 220.

Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo zostało nadane w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym, a przez osobę uwięzioną złożone w zarządzie więzienia.

## Art. 221.

§ 1. Zawite są tylko terminy, które ustawa wyraźnie za takie uznaje.

§ 2. Czynność, spełniona po upływie terminu zawitego, jest nieważna.

## Art. 222.

§ 1. Termin do zażaleń i sprzeciwów wynosi siedem dni i jest zawity.

§ 2. Zażalenia na niesłuszne aresztowanie można podawać w każdym stadium sprawy, niezależnie od jakichkolwiek terminów.

## Art. 223.

Termin do zażalenia liczy się od daty ogłoszenia postanowienia, a jeśli ustawa nakazuje doręczenie odpisu postanowienia — od daty doręczenia.

## Art. 224.

Termin do sprzeciwu liczy się od daty doręczenia odpisu wyroku zaocznego lub aktu oskarżenia.



## Art. 225.

Termin do zapowiedzenia apelacji lub kasacji wynosi trzy dni, liczy się od daty ogłoszenia orzeczenia i jest zawity.

## Art. 226.

Termin do wyvodu apelacji lub kasacji wynosi siedem dni, liczy się od daty doręczenia odpisu orzeczenia z uzasadnieniem i jest zawity.

## Art. 227.

§ 1. Jeżeli uchybienie terminu zawitego nastąpiło z przyczyn od strony niezależnych, strona w siedmiodniowym terminie zawitym od daty ustania przeszkody może zgłosić do sądu, w którym sprawa się toczy, wniosek o przywrócenie terminu.

§ 2. Jednocześnie należy dopełnić czynności, która miała być w terminie wykonana.

## Art. 228.

§ 1. O przywróceniu terminu, dotyczącego środka odwoławczego, rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym sąd, w którym środek należało złożyć. Na postanowienie odmowne służy zażalenie, które rozstrzyga ostatecznie sąd, właściwy do rozpoznania środka odwoławczego.

§ 2. O przywróceniu terminu w wypadkach, nie przewidzianych w § 1, rozstrzyga sąd, do którego wniosek zgłoszono. Na postanowienie odmowne sądu pierwszej instancji służy zażalenie.

## Art. 229.

Wniosek o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego orzeczenia, lecz sąd, który wydał orzeczenie, lub sąd odwoławczy może wstrzymać wykonanie. Odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

## Rozdział IV.

## Protokoły.

## Art. 230.

Z przebiegu czynności sądowych spisuje się protokoły. W szczególności spisania protokołu wymaga:

- a) przesłuchanie sądowe oskarżonego, świadka lub biegłego w toku śledztwa lub dochodzenia;
- b) rewizja i odebranie rzeczy;
- c) oględziny sądowe;
- d) otwarcie roków przysięgłych;
- e) rozprawa sądowa.

## Art. 231.

Z przebiegu rozprawy w Sądzie Najwyższym tudzież z przebiegu posiedzenia niejawnego we wszystkich sądach może być sporządzony wspólny protokół dla wszystkich spraw w tymże dniu rozpoznawanych. Odpisy zawartych w takim protokole postanowień załącza się do akt danej sprawy.

## Art. 232.

Protokół sporządza się również, jeżeli strona zgłasza ustnie wniosek nie wymagający podpisu adwokata, a w szczególności — w razie zgłoszenia aktu oskarżenia w sądzie grodzkim, sprzeciwu przeciw wyrokowi zaocznemu, zapowiedzenia lub wyvodu środka odwoławczego, wniosku o przywrócenie terminu lub wskazania dowodów.

## Art. 233.

§ 1. Spisać protokół może:

- a) sędzia, który nie wykonywa czynności protokółowanej;
- b) aplikant sądowy;
- c) urzędnik sekretariatu sądowego.

§ 2. W razie odbywania czynności poza siedzibą sądu, sędzia, w braku osób wymienionych w § 1, może powołać w charakterze protokółanta każdą osobę wiarogodną, po odebraniu od niej przysięgi, że sumiennie wykona obowiązki protokółanta. Art. 111 § 2 i 3, 112, 113 § 1 i 3 i art. 133 mają odpowiednie zastosowanie.

## Art. 234.

Do protokółanta mają odpowiednie zastosowanie art. 41 — 45, a wszelkie wątpliwości i spory rozstrzyga ostatecznie właściwy sędzia.

## Art. 235.

Do protokołu czynności sądowej wciąga się:

- a) dokładne oznaczenie miejsca i czasu dokonanej czynności;
- b) imiona i nazwiska osób biorących w niej udział;
- c) przebieg całej czynności;
- d) wnioski i oświadczenia stron;
- e) zapadłe postanowienia i zarządzenia.

## Art. 236.

Zeznania i oświadczenia osoby przesłuchiwanej wciąga się do protokołu z możliwą dokładnością.

## Art. 237.

Osoby biorące udział w czynności mogą żądać wciągnięcia do protokołu wszystkiego, co dotyczy ich praw lub interesów.

## Art. 238.

Protokół stanowi wyłączny dowód zachowania form postępowania, chyba że udowodniono świadomy fałsz.

## Art. 239.

§ 1. Protokół otwarcia roków przysięgłych, rozprawy sądowej oraz posiedzenia niejawnego podpisują przewodniczący i protokółant.

§ 2. Każdy inny protokół podpisują wszystkie osoby biorące udział w danej czynności. Przed podpisaniem protokołu należy go odczytać i zaznaczyć to w protokole.

§ 3. Osoba mająca podpisać protokół może zgłosić zarzuty co do jego treści. Zarzuty takie wciągają się do protokołu.

## Art. 240.

Wszelkiego rodzaju poprawki i uzupełnienia należy umieścić w końcu protokołu przed podpisaniem lub w osobno podpisanym depisku.

## Art. 241.

§ 1. Dopóki sąd, w którym protokół rozprawy sporządzono, nie przesłał akt do wyższej instancji, strony mają prawo żądać sprostowania protokołu, wskazując na nieścisłości lub opuszczenia.

§ 2. Jeżeli przewodniczący i protokółant przychylił się do żądania strony, to przewodniczący zarządza sprostowanie protokołu; w przeciwnym razie żądanie sprostowania protokołu rozpoznaje na posiedzeniu niejawnym sąd, orzekający w danej sprawie, po wysłuchaniu protokółanta.

## KSIEGA VI.

## Postępowanie przygotowawcze.

## Rozdział I.

## Dochodzenie.

## Art. 242.

Każdy ma prawo, a każdy urząd w zakresie swego działania ma obowiązek, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, zawiadomić o tem prokuratora, policję, wójta lub sołtysa.

## Art. 243.

§ 1. Policja, dowiedziawszy się o przestępstwie ściganem z urzędu, przedsięwzię wszystko co potrzeba, aby zabezpieczyć jego ślady i dowody, oraz zawiadamia natychmiast właściwego oskarżyciela publicznego o przestępstwie i o przedsięwziętych czynnościach; zawiadomienie prokuratora o przestępstwie należącym do właściwości sądów grodzkich nie jest, bez osobnego polecenia, konieczne.

§ 2. Jeżeli o przestępstwie ściganem z urzędu dowie się wójt lub sołtys — zawiadomi natychmiast policję, a do czasu jej przybycia — przedsięwzię wszystko co potrzeba, aby zabezpieczyć ślady i dowody.

## Art. 244.

Skoro oskarżyciel publiczny otrzyma zawiadomienie lub w inny sposób dowie się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, przeprowadza w miarę potrzeby dochodzenie bezpośrednio lub za pośrednictwem policji.

## Art. 245.

§ 1. Dochodzenie ma na celu wyjaśnienie, czy istotnie popełniono przestępstwo, kogo można o nie podejrzewać i czy jest dostateczna podstawa, by oskarżyciel mógł żądać wszczęcia postępowania sądowego.

§ 2. Dochodzenie polega:

- a) na rozpytywaniu podejrzanych i osób, które mogą coś wiedzieć o przestępstwie lub jego sprawcy;

- b) na zbieraniu niezbędnych informacji co do osoby podejrzanego, a zwłaszcza co do pobudek jego działania, stosunku do pokrzywdzonego, stopnia rozwoju umysłowego, charakteru, dotychczasowego życia i zachowania się po spełnieniu przestępstwa;

- c) na dokonywaniu wywiadów i innych czynności, wynikających z istoty dochodzenia.

§ 3. W sprawach nieletnich do dochodzenia mają zastosowanie przepisy art. 618.

§ 4. Z przebiegu czynności przedsięwziętych w toku dochodzenia sporządza się zapiski.

## Art. 246.

§ 1. Prokurator i policja państwowa mają prawo wzywać osoby do stawienia się z oznajmieniem skutków przewidzianych w art. 117.

§ 2. Grzywnę za niestawiennictwo orzeka sędzia śledczy lub sąd grodzki na wniosek prokuratora lub policji państwowej. Sprowadzenie niestawiającego może zarządzić także prokurator.

## Art. 247.

§ 1. Jeżeli oskarżyciel publiczny uzna, że okoliczności przytoczone w zawiadomieniu lub wyniki dochodzenia dają dostateczną podstawę do wszczęcia postępowania sądowego, to składa wniosek o przeprowadzenie śledztwa lub wnosi akt oskarżenia.

§ 2. Do wniosku o przeprowadzenie śledztwa dołącza się zapiski dochodzenia.

## Art. 248.

§ 1. Jeżeli oskarżyciel publiczny uzna, że okoliczności przytoczone w zawiadomieniu nie zawierają podstawy do dalszego dochodzenia, lub że wyniki dochodzenia nie dają podstawy do wszczęcia postępowania sądowego, to odmawia ścigania lub umarza dochodzenie.

§ 2. O odmowie ścigania lub umorzeniu dochodzenia zawiadamia się pokrzywdzonego oraz osobę, którą sąd przesłuchał jako podejrzaną lub co do której wydano nakaz aresztowania.

§ 3. Na postanowienia powyższe służy zażalenie.

## Art. 249.

§ 1. Oskarżyciel publiczny, nie będący prokuratorem, sam dochodzenia nie umarza, lecz przesyła je w tym celu stosownie do właściwości sądowi grodzkiemu lub prokuratorowi.

§ 2. Sąd grodzki, odmawiając umorzenia dochodzenia, przesyła sprawę prokuratorowi.

## Art. 250.

§ 1. W razie umorzenia dochodzenia, sąd grodzki lub prokurator zarządza co potrzeba w przedmiocie dowodów rzeczowych.

§ 2. Na te zarządzenia służy zażalenie do sądu okręgowego.

## Art. 251.

§ 1. W razie umorzenia dochodzenia sąd grodzki lub, na wniosek prokuratora, sąd okręgowy, sto-

sownie do właściwości, na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu podejrzanego lub jego obrońcy, wyda w wypadkach, prawem przewidzianych, postanowienie co do zastosowania względem podejrzanego środków wychowawczych lub zabezpieczających.

§ 2. Na postanowienia, przewidziane w § 1, służy zażalenie.

#### Art. 252.

Dochodzenie umorzone może być na nowo podjęte w razie ujawnienia nowych okoliczności. Jednakże i w tym wypadku łączny czas pozbawienia podejrzanego wolności nie może przekraczać okresów wskazanych w art. 171.

#### Art. 253.

§ 1. W sprawach o przestępstwa z oskarżenia prywatnego policja na żądanie oskarżyciela przyjmuje jego skargę i w razie potrzeby zabezpiecza dowody, poczem kieruje sprawę do właściwego sądu.

§ 2. Sąd, jeżeli uzna to za niezbędne, poleca policji przeprowadzenie dochodzenia.

### Rozdział II.

#### Czynności sądowe w toku dochodzenia.

#### Art. 251.

§ 1. Jeżeli w toku dochodzenia zachodzi potrzeba:

- a) przesłuchania podejrzanego;
- b) przesłuchania jako świadków pokrzywdzonego i osób, które zatrzymały lub sprowadziły podejrzanego, albo z nim równocześnie się stawiły;
- c) przedsięwzięcia czynności, ustalającej ślady przestępstwa, a należy przypuszczać, że na rozprawie głównej ślady nie dałyby się odtworzyć bez odczytania protokołu wymienionej czynności;
- d) przesłuchania pod przysięgą świadka, którego zeznanie ma doniosłe znaczenie, a zachodzi obawa, że świadek nie stawi się na rozprawę główną z powodu przeszkód, nie dających się usunąć lub zbyt trudnych do usunięcia, albo z powodu znacznej odległości miejsca pobytu;
- e) przesłuchania pod przysięgą świadka, którego zeznanie ma doniosłe znaczenie, a zachodzi obawa, że świadek bez przysięgi nie powie prawdy;
- f) zbadania stanu umysłowego podejrzanego;
- g) przesłuchania świadka, zamieszkałego poza okręgiem sądu okręgowego lub wydziału zamiejscowego, właściwego dla danej sprawy, —

to sędzia śledczy lub sąd grodzki dokonywa powyższych czynności na wniosek prowadzącego dochodzenie.

§ 2. Jednocześnie z ustaleniem śladów przestępstwa należy dokonać i innych czynności sądowych, których równoczesne przeprowadzenie jest możliwe.

§ 3. Na postanowienie, odmawiające spełnienia czynności, służy zażalenie.

#### Art. 255.

W wypadkach niecierpiących zwłoki, sędzia śledczy lub sąd grodzki dokonywa czynności, wskazanych w art. 254, także z urzędu.

#### Art. 256.

§ 1. O terminie czynności sądowych, dokonywanych w toku dochodzenia, sąd zawiadamia w miarę możliwości oskarżyciela oraz podejrzanego lub jego obrońcę. Podejrzanego aresztowanego sprowadza się tylko wtedy, gdy sąd uzna to za niezbędne.

§ 2. Strony, o ile się stawią, mają prawo być obecne przy tych czynnościach i zadawać pytania świadkom i biegłym. Niestawiennictwo stron nie wstrzymuje czynności.

§ 3. Jeżeli nie zawiadomiono strony zawczasu o terminie czynności sądowej, należy zawiadomić o jej dokonaniu.

§ 4. Sąd przesyła akta dokonanych czynności prokuratorowi, jeżeli sprawa należy do właściwości sądu okręgowego lub sądu przysięgłych, albo jeśli prokurator tego żąda, w innych zaś wypadkach — właściwemu sądowi grodzkiemu.

#### Art. 257.

Jeżeli sędziego niema na miejscu, a zwłoka groziłaby zanikiem śladów lub dowodów przestępstwa, to prokurator albo policja państwowa dokonywa w zastępstwie sędziego czynności wskazanych w art. 254 lit. c) i d).

#### Art. 258.

§ 1. W wypadku, przewidzianym w art. 257, mają odpowiednie zastosowanie przepisy przewidziane dla czynności sądowych.

§ 2. Z przebiegu czynności sporządza się protokół, w którym się zaznacza, dlaczego wykonano je w zastępstwie sędziego.

#### Art. 259.

§ 1. W wypadkach art. 257 i 258, zachowując przy sporządzaniu protokołów przepisy przewidziane dla protokołów sądowych, można jako protokółanta przybrać urzędnika sekretarjatu prokurator-skiego lub funkcjonariusza policji państwowej.

§ 2. Jeżeli protokółanta nie przybrano, powołuje się do obecności dwóch pełnoletnich okolicznych mieszkańców nieskazitelnej opinii, umięjących czytać i pisać, którzy podpisem stwierdzają zgodność protokołu z przebiegiem czynności. O tym obowiązku należy ich uprzedzić. Nieusprawiedliwiona odmowa udziału w czynności ulega karze grzywny, jak niestawiennictwo świadka (art. 117).

#### Art. 260.

Czynności dokonane w myśl art. 257 i 258 mają moc czynności sądowych, a protokoły sporządzone z zachowaniem przepisów art. 259 — moc protokołów sądowych.

## Rozdział III.

## Śledztwo.

## Art. 261.

§ 1. Śledztwo prowadzi bądź sędzia śledczy, któremu dana sprawa przypadnie w drodze przyjętego w sądzie okręgowym podziału czynności, bądź, na wniosek prokuratora, sędzia, którego prezes sądu okręgowego wyznaczy dla danej sprawy.

§ 2. Prowadzenie śledztwa poza siedzibą sądu okręgowego prezes sądu okręgowego może na wniosek prokuratora zlecić sądowi grodzkiemu.

§ 3. Sąd apelacyjny może na wniosek prokuratora apelacyjnego zlecić prowadzenie śledztwa sędziemu śledczemu do spraw wyjątkowego znaczenia.

§ 4. Sąd Najwyższy na wniosek Naczelnego Prokuratora może do przeprowadzenia danej sprawy wyznaczyć jednego z pośród sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia, czynnych w sądach apelacyjnych.

## Art. 262.

§ 1. Śledztwo prowadzi się tylko w sprawach należących do właściwości sądu przysięgłych lub sądu okręgowego.

§ 2. Zadaniem śledztwa jest:

- a) wykrycie sprawców przestępstwa;
- b) wszechstronne wyjaśnienie okoliczności celem ustalenia, czy należy przeprowadzić rozprawę główną, czy też umorzyć postępowanie sądowe;
- c) ustalenie okoliczności, wskazanych w art. 245 § 2 pod lit. b);
- d) utrwalenie dla sądu wyrokującego dowodów, które inaczej mogłyby zaginać.

## Art. 263.

Śledztwo jest konieczne w sprawach o zbrodnie, należących do właściwości sądów przysięgłych.

## Art. 264.

W innych sprawach, niż wymienione w art. 263, śledztwo prowadzi się:

- a) na wniosek prokuratora, jeżeli tego wymagają zawiłe okoliczności sprawy;
- b) na wniosek oskarżonego w sprawach z oskarżenia publicznego, jeżeli sędzia śledczy uzna to za potrzebne;
- c) na zarządzenie sądu (art. 291, 464 § 3).

## Art. 265.

Jeżeli sędzia śledczy nie zgadza się z wnioskiem prokuratora o wszczęcie śledztwa, to przedstawia sprawę sądowi okręgowemu do rozstrzygnięcia, podejmuje jednak czynności niecierpiące zwłoki.

## Art. 266.

W przedmiocie wniosku oskarżonego o wszczęcie śledztwa sędzia śledczy wydaje postanowienie, mocą którego bądź oddala wniosek, bądź wszczyna

śledztwo. Odpis postanowienia przesyła się oskarżycielowi i oskarżonemu.

## Art. 267.

Na postanowienia sędziego śledczego i sądu okręgowego w przedmiocie wszczęcia śledztwa służy zażalenie.

## Art. 268.

Oskarżonego, dostawionego do sędziego śledczego, sędzia jest obowiązany natychmiast przesłuchać i najdalej w ciągu dwudziestu czterech godzin od chwili dostawienia wydać postanowienie o jego aresztowaniu lub wypuszczeniu na wolność.

## Art. 269.

§ 1. Sędzia śledczy podejmuje wszelkie czynności z własnej inicjatywy, lecz strony mają prawo składania mu wniosków.

§ 2. Sędzia śledczy nie może pozostawić bez uwzględnienia prawnych wniosków prokuratora.

§ 3. Wniosek prokuratora o uchylenie lub złagodzenie środka zapobiegawczego jest dla sędziego śledczego wiążący.

§ 4. Na postanowienie oddalające wniosek służy zażalenie.

## Art. 270.

§ 1. Jeżeli w toku śledztwa ujawni się przestępstwo nieobjęte wnioskiem o wszczęcie śledztwa, sędzia śledczy zawiadamia o tem prokuratora i podejmuje niezbędne czynności.

§ 2. Jeżeli w toku śledztwa ujawni się udział w przestępstwie osoby, nie objętej wnioskiem prokuratora, sędzia śledczy prowadzi śledztwo i przeciw tej osobie, o czem zawiadamia prokuratora.

## Art. 271.

§ 1. Prokurator ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach śledczych. Dopuszczenie obecności innych stron zależy od uznania sędziego śledczego.

§ 2. Przepisy art. 256 § 1, 2 i 3 mają odpowiednie zastosowanie, jeżeli sędzia śledczy dokonywa czynności, której według wszelkiego prawdopodobieństwa nie będzie można powtórzyć na rozprawie głównej.

## Art. 272.

Jeżeli zachodzi potrzeba dokonania czynności śledczej poza okręgiem sądu grodzkiego, mającego siedzibę w tej samej miejscowości, co sędzia prowadzący śledztwo, albo przesłuchania osoby, przebywającej poza takim okręgiem, wówczas sędzia może zwrócić się o to do miejscowego sędziego śledczego lub sądu grodzkiego.

## Art. 273.

Jeżeli okoliczności sprawy tego wymagają, sędzia śledczy może wzywać do siebie osoby przebywające w innym okręgu oraz dokonywać czynności i poza swoim okręgiem.

## Art. 274.

§ 1. Uznawszy, że niema widoków, aby dalsze prowadzenie śledztwa mogło dostarczyć podstawy do rozprawy głównej, sędzia śledczy zawiadamia o tem oskarżyciela.

§ 2. W sprawie popieranej przez prokuratora sędzia śledczy jednocześnie z zawiadomieniem przesyła mu akta.

## Art. 275.

§ 1. Sędzia śledczy umarza śledztwo, jeżeli prokurator tego zażąda lub na to się zgadza.

§ 2. O umorzeniu śledztwa sędzia śledczy zawiadamia oskarżonego i pokrzywdzonego.

§ 3. Na postanowienie o umorzeniu pokrzywdzonemu służy zażalenie.

## Art. 276.

§ 1. Umarzając śledztwo, sędzia śledczy wydaje postanowienie co do dowodów rzeczowych.

§ 2. W wypadkach, prawem przewidzianych, sędzia śledczy przesyła sprawę do sądu okręgowego celem powzięcia na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu oskarżonego lub jego obrońcy, postanowienia co do zastosowania względem oskarżonego środków wychowawczych lub zabezpieczających.

§ 3. Na postanowienia powyższe służy zażalenie.

## Art. 277.

Uznawszy, że śledztwo dostarczyło już podstawy do rozprawy głównej, sędzia śledczy raz jeszcze przesłuchuje oskarżonego i zaznajamia go z treścią zebranych dowodów, poczem dopiero, jeżeli wobec wyjaśnień oskarżonego nie zajdzie potrzeba uzupełnienia śledztwa, wydaje postanowienie, mocą którego zamyka śledztwo.

## Art. 278.

O zamknięciu śledztwa sędzia śledczy zawiadamia niezwłocznie oskarżyciela, przyczem prokuratorowi przesyła akta śledztwa.

## Art. 279.

Na czynności sędziego śledczego służy zażalenie osobom, których prawa zostały przez te czynności obrażone.

## Rozdział IV.

## Akt oskarżenia.

## Art. 280.

§ 1. Prokurator jest obowiązany w ciągu dwóch tygodni od daty otrzymania akt śledztwa, stosownie do art. 274 § 2 lub art. 278, bądź złożyć sądowi akt oskarżenia, bądź przesłać sędziemu śledczemu wniosek o umorzenie lub uzupełnienie śledztwa.

§ 2. Jeżeli oskarżony jest aresztowany, termin ten wynosi siedem dni.

## Art. 281.

Akt oskarżenia powinien zawierać:

- a) imię, nazwisko oskarżonego oraz inne szczegóły niezbędne do ustalenia jego tożsamości;
- b) dokładne określenie zarzucanego czynu ze wskazaniem czasu, miejsca i innych okoliczności jego popełnienia;
- c) wskazanie przepisu ustawy karnej, pod który zarzucany czyn podpada;
- d) wskazanie sądu, przed którym ma się odbyć rozprawa główna;
- e) uzasadnienie oskarżenia.

## Art. 282.

W sądzie grodzkim wystarcza, jeżeli akt oskarżenia zawiera oznaczenie osoby oskarżonego i zarzucanego mu czynu.

## Art. 283.

§ 1. Do aktu oskarżenia dołącza się wykaz osób, których wezwania oskarżyciel żąda, ze wskazaniem ich adresów, oraz wskazuje się inne dowody, których przeprowadzenie na rozprawie głównej oskarżyciel uważa za niezbędne.

§ 2. Wraz z aktem oskarżenia przesyła się sądowi akta śledztwa lub dochodzenia oraz inne załączniki sprawy.

## Art. 284.

Jeżeli oskarżyciel upatruje potrzebę zastosowania względem oskarżonego środka zapobiegawczego albo zmiany środka już zastosowanego, to wnioszek swój w tym przedmiocie dołącza do aktu oskarżenia.

## KSIĘGA VII.

## Postępowanie przed sądem pierwszej instancji.

## DZIAŁ I.

## Postępowanie przed sądem okręgowym.

## Rozdział I.

## Przygotowanie do rozprawy głównej.

## Art. 285.

§ 1. Jeżeli akt oskarżenia nie odpowiada warunkom formalnym, przepisany w art. 281 i 283, prezes sądu zwraca go oskarżycielowi w celu uzupełnienia braków w terminie siedmiodniowym.

§ 2. Termin ten dla oskarżyciela prywatnego jest zawity.

## Art. 286.

Prezes zarządza doręczenie oskarżonemu odpisu aktu oskarżenia wraz z listą osób, które ma się wezwać do sądu, i wykazem dowodów, wskazanych przez oskarżyciela, oraz oznajmia oskarżonemu, że służy mu w terminie zawitym siedmiodniowym od daty doręczenia prawo wniesienia przeciw aktowi

oskarżenia sprzeciwu, sporządzonego przez adwokata.

#### Art. 287.

Podstawą sprzeciwu może być tylko:

- a) brak znamion przestępstwa w czynie zarzucanym oskarżonemu;
- b) złożenie aktu oskarżenia przez nieuprawnionego oskarżyciela;
- c) istnienie okoliczności, uzasadniających umorzenie postępowania w myśl art. 3;
- d) niewłaściwość sądu.

#### Art. 288.

Sąd, do którego wniesiono akt oskarżenia, rozpoznaje sprzeciw na posiedzeniu niejawnym.

#### Art. 289.

§ 1. Po rozpoznaniu sprzeciwu, sąd bądź umarza postępowanie w całości lub w części, bądź odrzuca sprzeciw, bądź wreszcie, uznając niewłaściwość sądu, przekazuje sprawę komu należy.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie oskarżycielowi służy zażalenie.

#### Art. 290.

§ 1. Jeżeli prezes uważa, że zachodzi jeden z wypadków wymienionych w art. 287, to, nie zarządzając doręczenia aktu oskarżenia, wnosi sprawę na posiedzenie niejawne.

§ 2. Przepisy o sprzeciwie mają odpowiednie zastosowanie.

#### Art. 291.

Prezes wnosi również sprawę na posiedzenie niejawne, jeżeli uważa, że zachodzi konieczność przeprowadzenia lub uzupełnienia śledztwa, albo przedsięwzięcia poszczególnych czynności śledczych, albo też innego zarządzenia, przekraczającego władzę prezesa.

#### Art. 292.

Niezwłocznie po uprawomocnieniu się aktu oskarżenia prezes sądu:

- a) wyznacza termin rozprawy głównej i zarządza wysłanie wezwań z uwzględnieniem czasu, potrzebnego stronom na przygotowanie się do obrony,
- b) zawiadamia powoda cywilnego o wpłynięciu aktu oskarżenia.

#### Art. 293.

§ 1. Pomiędzy doręczeniem wezwania oskarżonemu a terminem rozprawy powinno upłynąć przynajmniej siedem dni.

§ 2. W razie niezachowania tego terminu, oskarżony może żądać odroczenia rozprawy.

#### Art. 294.

Jeżeli strona ma obrońcę, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego, należy ich również zawiadomić o terminie.

#### Art. 295.

Prokuratora zawiadamia się o terminie przez doręczenie mu listy wyznaczonych spraw.

#### Art. 296.

§ 1. Oskarżony ma prawo wnosić w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia odpisu aktu oskarżenia o wezwanie innych osób oraz sprowadzenie innych dowodów, prócz wskazanych w wykazie, załączonym do aktu oskarżenia, o czym należy uprzedzić oskarżonego przy doręczeniu odpisu aktu oskarżenia.

§ 2. Dla powoda cywilnego termin dwutygodniowy liczy się od daty otrzymania przezeń zawiadomienia o wpłynięciu do sądu aktu oskarżenia.

§ 3. Wskazując nowe osoby lub inne dowody, strona powinna podać okoliczności, które w ten sposób chce stwierdzić.

#### Art. 297.

Wezwanie świadków i biegłych oraz sprowadzenie dowodów, wskazanych przez stronę, zarządza prezes sądu, a wykaz ich doręcza się niezwłocznie stronie przeciwnej.

#### Art. 298.

§ 1. Jeżeli prezes sądu uznaje, że okoliczności, na których stwierdzenie świadka wskazano, nie mogą mieć wpływu na treść wyroku, to wnosi sprawę na posiedzenie niejawne.

§ 2. Wniosek, złożony po terminie, prezes wnosi na posiedzenie niejawne sądu, który może powziąć postanowienie odmowne, jeżeli zachodzą warunki, przewidziane w art. 332.

§ 3. Przepisy §§ 1 i 2 nie dotyczą prokuratora.

#### Art. 299.

Strona, której w myśl art. 298 odmówiono wezwania świadków lub biegłych, może sama sprowadzić ich do sądu.

#### Art. 300.

Niezależnie od żądania stron, prezes sądu ma prawo wzywać świadków i biegłych oraz sprowadzać inne dowody.

#### Art. 301.

§ 1. W sprawach o przestępstwa, za które ustawa przepisuje jako najwyższe kary grzywnę lub pozbawienie wolności na czas do jednego roku, albo obie te kary łącznie, niezależnie od kar dodatkowych, tudzież w sprawach, dotyczących tylko wydania wyroku łącznego, osobiste stawiennictwo oskarżonego jest obowiązkowe wtedy tylko, gdy sąd wyraźnie uzna je za niezbędne, co należy zaznaczyć w wezwaniu.

§ 2. We wszystkich innych sprawach oskarżony jest obowiązany stawić się do sądu osobiście.

#### Art. 302.

§ 1. Oskarżonego, osadzonego tymczasowo w areszcie w siedzibie sądu, sprowadza się w każdym razie na rozprawę główną.

§ 2. W sprawach, w których stawiennictwo oskarżonego nie jest obowiązkowe, a oskarżony jest osadzony w areszcie w innym okręgu sądowym, sprowadza się go na rozprawę wtedy tylko, gdy sąd uzna to za niezbędne.

#### Art. 303.

Oddalenie jakiegokolwiek wniosku przed rozprawą główną nie tamuje podniesienia tego wniosku na rozprawie, choćby się nie ujawniły nowe okoliczności.

### Rozdział II.

#### Ogólny porządek rozprawy głównej.

#### Art. 304.

Przewodniczący kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawidłowym tokiem, bacząc, aby, o ile szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, dowody na poparcie oskarżenia były przedstawione przed dowodami służącymi do obrony.

#### Art. 305.

§ 1. Oskarżonemu, świadkom i biegłym zarówno sędziowie jak strony zadają pytania bezpośrednio, o ile przewodniczący inaczej nie zarządzi.

§ 2. Przewodniczący uchyla pytania, które uznaje za niestosowne.

#### Art. 306.

§ 1. Przewodniczący daje stronom możliwość wypowiedzenia się co do wszystkich przedmiotów ulegających rozstrzygnięciu.

§ 2. Jeżeli w jakiegokolwiek kwestji jedna ze stron zabiera głos, prawo głosu służy również wszystkim innym stronom, w każdym jednak razie oskarżonemu lub jego obrońcy służy głos ostatni.

#### Art. 307.

Przewodniczący rozstrzyga ostatecznie o przychylnem załatwieniu każdego wniosku strony, jeżeli inna strona się nie sprzeciwia. W przeciwnym razie musi zapaść postanowienie sądu.

#### Art. 308.

Przewodniczący wydaje wszelkie zarządzenia niezbędne do utrzymania w sali sądowej spokoju i porządku.

#### Art. 309.

Przewodniczący może wydać zarządzenia celem uniemożliwienia oskarżonemu wydalania się z sądu przed ukończeniem rozprawy.

#### Art. 310.

§ 1. Jeżeli oskarżony, pomimo upomnienia przez przewodniczącego, zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub ubliżający powadze sądu, przewodniczący może wydać go czasowo z sali sądowej.

§ 2. Po powrocie oskarżonego do sali, przewodniczący zawiadania go o wszystkim, co się odbywało w jego nieobecności, i daje mu możliwość złożenia w tej mierze wyjaśnień.

#### Art. 311.

Jeżeli obrońca lub pełnomocnik strony, mimo upomnienia przez przewodniczącego, zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub ubliżający powadze sądu, przewodniczący odbiera mu głos, a sąd może usunąć go od udziału w sprawie.

#### Art. 312.

§ 1. Jeżeli usunięto obrońcę, przewodniczący na żądanie oskarżonego, a gdy obrona jest z mocy ustawy niezbędna — to z urzędu, wyznacza mu nowego obrońcę.

§ 2. Jeżeli wyznaczony obrońca nie może objąć niezwłocznie obrony, należy rozprawę przerwąć lub odroczyć.

#### Art. 313.

§ 1. O ile art. 309 — 312 nie stanowią inaczej, mają zastosowanie przepisy art. 60 — 64 ustroju sądów powszechnych.

§ 2. Względem oskarżonego aresztowanego stosuje się w wypadku art. 61 ustroju sądów powszechnych zamknięcie odosobnione na czas do dwóch tygodni.

#### Art. 314.

Od zarządzenia przewodniczącego służy odwołanie do sądu.

#### Art. 315.

§ 1. Przy wejściu sądu na salę wszyscy obecni stoją, aż póki sędziowie nie zajmą swoich miejsc.

§ 2. Wstaje również każda osoba, do której sąd się zwraca lub która do sądu przemawia.

#### Art. 316.

Rozprawa odbywa się ustnie i jawnie. Wyjątki od tej zasady wskazuje ustawa.

#### Art. 317.

Sąd zarządza prowadzenie przy drzwiach zamkniętych całej rozprawy lub jej części, jeżeli jawność postępowania mogłaby obrażać dobre obyczaje, spowodować zaburzenie spokoju publicznego lub ujawnić okoliczności, których zachowanie w tajemnicy jest niezbędne ze względu na bezpieczeństwo Państwa.

#### Art. 318.

Sąd może zarządzić prowadzenie przy drzwiach zamkniętych całej rozprawy lub jej części, jeżeli choćby jeden z oskarżonych nie ukończył lat siedemnastu.

#### Art. 319.

Na zgodny wniosek stron, sprawy z oskarżenia prywatnego toczą się przy drzwiach zamkniętych.

## Art. 320.

§ 1. Podczas rozpoznawania sprawy przy drzwiach zamkniętych, oprócz osób biorących udział w sprawie, mogą być obecne po dwie osoby wskazane przez oskarżyciela i oskarżonego.

§ 2. Jeżeli jest kilku oskarżycieli lub oskarżonych, każdy z nich może żądać pozostawienia na sali jednej osoby.

§ 3. Ponadto sąd może, bez wysłuchania stron, zezwolić poszczególnym osobom na obecność przy rozprawie.

§ 4. W razie prowadzenia rozprawy przy drzwiach zamkniętych ze względu na bezpieczeństwo Państwa, sąd może odmówić żądaniu, zgłoszonemu na zasadzie § 1 lub 2, jeżeli uzna to za potrzebne celem ścisłego zachowania tajemnicy.

## Art. 321.

Ogłoszenie wyroku odbywa się zawsze jawnie.

## Art. 322.

§ 1. Podczas jawnej rozprawy, oprócz osób biorących udział w sprawie, mogą być obecne tylko osoby pełnoletnie, nieuzbrojone.

§ 2. Przepis § 1 co do uzbrojenia nie dotyczy osób obowiązanych do noszenia broni.

## Art. 323.

Niepełnoletni słuchacze wyższych zakładów naukowych mogą być obecni podczas jawnej rozprawy za zezwoleniem przewodniczącego.

## Art. 324.

Świadek, który nie ukończył lat siedemnastu, może być obecny na sali sądowej wtedy tylko, gdy obecność jego jest dla sądu niezbędna.

## Rozdział III.

## Rozpoczęcie rozprawy głównej.

## Art. 325.

Rozprawę główną rozpoczyna wywołanie sprawy, poczem przewodniczący sprawdza, czy wszyscy wezwani są obecni.

## Art. 326.

Jeżeli nie stawił się oskarżony, którego obecność jest niezbędna, sąd bądź zarządza jego natychmiastowe dostawienie, bądź odracza rozprawę.

## Art. 327.

Jeżeli oskarżony pozostający na wolności wydał się samowolnie przed ukończeniem rozprawy, sąd może dokończyć rozprawę w jego nieobecności, o ile go już przesłuchał i nie uznaje dalszej jego obecności za niezbędną; wyroku w tym wypadku nie uważa się za zaoczny.

## Art. 328.

Nieusprawiedliwione niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego uważa się za odstąpienie od oskarżenia.

## Art. 329.

W razie niestawiennictwa powoda cywilnego w chwili rozpoczęcia rozprawy, sąd pozostawia bez rozpoznania powództwo cywilne, chyba że powód wniósł o rozpoznanie powództwa w jego nieobecności.

## Art. 330.

W razie niestawiennictwa świadka lub biegłego, sąd, jeżeli uzna jego przesłuchanie za niezbędne, a zarządzenia zastosowane w celu spowodowania jego stawiennictwa pozostaną bez skutku, przerywa lub odracza rozprawę.

## Art. 331.

§ 1. Przed rozpoczęciem przewodu sądowego przewodniczący zarządza usunięcie świadków do osobnego pokoju.

§ 2. Biegli pozostają na sali, o ile sąd uzna to za potrzebne.

§ 3. Oskarżyciel prywatny oraz powód cywilny pozostają na sali, choćby mieli składać zeznania jako świadkowie.

## Art. 332.

§ 1. Sąd uwzględni zgłoszony na rozprawie wniosek o przesłuchanie świadków i biegłych oraz o przeprowadzenie innych dowodów wtedy tylko, jeżeli okoliczności, na których stwierdzenie dowód wskazano, mogą mieć wpływ na treść wyroku.

§ 2. Sąd może odrzucić na rozprawie niezgłoszony w terminie, przewidzianym w art. 296, wniosek o przesłuchanie świadków i biegłych oraz o przeprowadzenie innych dowodów:

- a) jeżeli dowód dotyczy jedynie okoliczności, mogących mieć wpływ na treść orzeczenia o karze lub o środkach zabezpieczających;
- b) jeżeli dowód, który dotyczy okoliczności, mogących mieć wpływ na treść orzeczenia o winie, znany był stronie tak wcześniej, że mogła go zgłosić w terminie.

## Rozdział IV.

## Przewód sądowy.

## Art. 333.

Przewód sądowy rozpoczyna się od odczytania aktu oskarżenia.

## Art. 334.

Następnie przewodniczący zapytuje oskarżonego, czy przyznaje się do zarzuczonego mu czynu i jakie wyjaśnienia chce złożyć sądowi.

## Art. 335.

Po wysłuchaniu oskarżonego przewodniczący zarządza postępowanie dowodowe oraz poucza oskarżonego, że wolno mu czynić uwagi i składać wyjaśnienia co do każdego dowodu.

## Art. 336.

Jeżeli wyjaśnienia oskarżonego przyznającego się do winy nie budzą wątpliwości, sąd może za zgo-



dą stron nie przeprowadzać postępowania dowodowego lub przeprowadzić je tylko częściowo.

## Art. 337.

§ 1. Oskarżony ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego.

§ 2. Tylko wyjątkowo, jeżeli należy się obawiać, że obecność oskarżonego oddziaływałaby mogła krępująco na wyjaśnienia współoskarżonego albo na zeznania świadka lub biegłego, przewodniczący może zarządzić, aby na czas przesłuchania danej osoby oskarżony wydalil się z sali sądowej. Przepis art. 310 § 2 ma zastosowanie.

## Art. 338.

Każdego świadka wzywa się na salę osobno i przesłuchuje się w nieobecności tych świadków, którzy jeszcze nie zeznawali.

## Art. 339.

§ 1. Protokoły czynności sądowych przeprowadzonych przed rozprawą wolno odczytać tylko w wypadkach wymienionych w art. 340 i 341.

§ 2. Zapisków dochodzenia odczytywać nie wolno.

## Art. 340.

§ 1. Wolno odczytywać na rozprawie protokoły sądowego przesłuchania świadków, sporządzone w dochodzeniu (art. 50, 254 — 260) lub w śledztwie albo na rozprawie, o ile świadkowi nie można było doręczyć wezwania, albo o ile świadek nie stawił się z powodu przeszkód, nie dających się usunąć lub zbyt trudnych do usunięcia, albo z powodu znacznej odległości miejsca pobytu, bądź też, stawiwszy się, zeznał inaczej niż w postępowaniu poprzednim, albo odmówił zeznań, albo oświadczył, że pewnych szczegółów nie pamięta.

§ 2. Wolno również odczytywać na rozprawie protokoły sądowego przesłuchania świadków, sporządzone w dochodzeniu (art. 50, 254 — 260), w śledztwie lub na rozprawie w innej sprawie, o ile świadkowie byli badani w danej sprawie, a zachodzą warunki, przewidziane w § 1.

§ 3. Wolno odczytywać na rozprawie protokoły sądowego przesłuchania oskarżonego, sporządzone w dochodzeniu (art. 50, 168, 254 — 260), w śledztwie lub na rozprawie, jeśli oskarżony, którego stawiennictwo nie jest obowiązkowe, nie stawił się osobiście na rozprawę, albo jeśli oskarżony, stawiwszy się na rozprawę, bądź zeznał inaczej niż w postępowaniu poprzednim, bądź odmówił zeznań, bądź oświadczył, że pewnych szczegółów nie pamięta.

§ 4. Ponadto wolno odczytywać za zgodą stron wszelkie protokoły sądowego przesłuchania świadków, biegłych i oskarżonych.

§ 5. Sąd może zaniechać za zgodą stron odczytywania protokółów i zaliczyć je w poczet dowodów, ujawnionych na rozprawie.

## Art. 341.

§ 1. Wolno również odczytywać protokoły oględzin sądowych i rewizyj tudzież złożone wobec sądu opinie biegłych, orzeczenia karne już poprzednio przeciwko oskarżonemu zapadłe, zaświadczenia lekarskie, zawiadomienia pokrzywdzonych o przestępstwie oraz inne złożone do akt dokumenty urzędowe lub prywatne.

§ 2. Przepis art. 340 § 5 ma tu odpowiednie zastosowanie.

## Art. 342.

Złożone w toku rozprawy dokumenty, o ile mają znaczenie dla sprawy, sąd okazuje stronom, dołącza do akt i odczytuje w całości lub częściowo.

## Art. 343.

Inne dowody rzeczowe, o ile temu nie stają na przeszkodzie rozmiary lub właściwości przedmiotu, wnosi się na salę i okazuje sędziom i stronom.

## Art. 344.

Świadkom i biegłym okazuje się dowody rzeczowe dotyczące ich zeznań.

## Art. 345.

Po przeprowadzeniu każdego dowodu strony mają prawo zabierać głos w celu złożenia wyjaśnień.

## Art. 346.

Jeżeli zachodzi potrzeba dokonania oględzin na miejscu, sąd dokonywa ich w całym składzie lub wyznacza w tym celu jednego ze swoich członków albo innego sędziego. Art. 256 § 1, 2 i 3 ma odpowiednie zastosowanie.

## Art. 347.

Jeżeli świadek, który nie może się stawić, lub którego stawiennictwo jest utrudnione z powodów, wymienionych w art. 340, nie złożył już poprzednio, w dochodzeniu, w śledztwie lub na rozprawie zeznania co do okoliczności, której stwierdzenie sąd uzna za niezbędne, sąd przerywa lub odracza rozprawę i poleca przesłuchanie świadka jednemu ze swoich członków, lub sądowi grodzkiemu, w którego okręgu świadek przebywa. Art. 256 §§ 1, 2 i 3 ma odpowiednie zastosowanie.

## Art. 348.

§ 1. Przewodniczący może przerwać rozprawę główną dla wypoczynku, bezwzględnie sprowadzenia dowodów lub innych ważnych przyczyn.

§ 2. Przerwa rozprawy może trwać najwyżej czterdzieści dni.

§ 3. Jeżeli przewodniczący, zarządzając przerwę, oznaczy jednocześnie czas i miejsce, w których odbędzie się dalszy ciąg rozprawy, wówczas osoby obecne na przerwanej rozprawie obowiązane są stawić się w nowym terminie bez osobnego wezwania. Przepis artykułu 117 ma tu odpowiednie zastosowanie.

## Art. 349.

§ 1. Rozprawę przerwana prowadzi się po przerwie w dalszym ciągu.

§ 2. Jednakże należy ją przeprowadzić od początku:

- a) jeżeli sąd z własnej inicjatywy lub na wniosek stron uzna to za potrzebne;
- b) jeżeli skład sądu uległ zmianie.

## Art. 350.

§ 1. Odroczenie rozpoczętej rozprawy może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu.

§ 2. W razie odroczenia rozprawy prowadzi się ją w nowym terminie od początku.

## Art. 351.

Po zakończeniu postępowania dowodowego przewodniczący zapytuje strony, czy nie życzą sobie uzupełnienia przewodu sądowego, a w razie odpowiedzi odmownej ogłasza, że przewód sądowy jest zamknięty.

## Art. 352.

Przewód sądowy można wznowić tylko na mocy postanowienia sądu.

## Art. 353.

Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły najaw w toku rozprawy, oskarżyciel zarzucił oskarżonemu inny czyn prócz tego, który akt oskarżenia wskazuje, sąd może przystąpić do natychmiastowego rozpoznania nowego oskarżenia tylko za zgodą oskarżyciela i oskarżonego.

## Art. 354.

W razie odroczenia rozprawy w myśl art. 353, oskarżyciel wnosi nowy akt oskarżenia.

## Rozdział V.

## Głosy stron.

## Art. 355.

Po zamknięciu przewodu sądowego przewodniczący udziela głosu stronom, które przemawiają w następującym porządku: oskarżyciel publiczny, prywatny, powód cywilny, obrońca oskarżonego i oskarżony.

## Art. 356.

Oskarżonemu, z którym sąd porozumiewał się przez tłumacza, należy przed udzieleniem głosu przetłumaczyć z głosów stron przynajmniej ostateczne wnioski oskarżyciela, powoda cywilnego i obrońcy.

## Art. 357.

Jeżeli oskarżyciel lub powód cywilny ponownie zabierają głos, należy w kolejności przemówień udzielić obrońcy i oskarżonemu głosu ostatecznego.

## Rozdział VI.

## Wyrokowanie.

## Art. 358.

Po wysłuchaniu głosów stron, sąd przystępuje niezwłocznie do narady.

## Art. 359.

Narada i głosowanie sędziów są tajne. Prócz sędziów należących do składu sądu może być przy nich obecny tylko protokolant.

## Art. 360.

Podstawę orzeczenia stanowi całościowy obraz okoliczności ujawnionych w toku przewodu sądowego.

## Art. 361.

§ 1. Narada i głosowanie odbywają się osobno co do winy oraz co do kary i środków zabezpieczających.

§ 2. Narada i głosowanie co do winy obejmują również okoliczności, które według ustawy wyłącza ją, zmniejszają lub zwiększają przestępczość czynu.

## Art. 362.

Po omówieniu sprawy, przewodniczący zbiera głosy sędziów, począwszy od najmłodszego. Przewodniczący głosuje ostatni.

## Art. 363.

§ 1. Orzeczenie zapada bezwzględną większością głosów.

§ 2. Jeżeli przy rozstrzygnięciu innego pytania, prócz pytania co do winy, zdania tak się podzielią, że żadne z nich nie uzyska bezwzględnej większości, zdanie najmniej przychylnie dla oskarżonego przyłącza się do zdania najbardziej doń zbliżonego.

§ 3. Sędzia, który głosował za uniewinnieniem, może się wstrzymać od głosowania co do kary, ale wtedy głos jego przyłącza się do zdania najprzychylniejszego dla oskarżonego.

## Art. 364.

§ 1. Jeżeli przy naradzie ujawni się potrzeba uzupełnienia materiału dowodowego, sąd może wznowić przewód sądowy, przerwać lub odroczyć rozprawę i zarządzić zebranie materiału dowodowego, choćby strony tego nie żądały.

§ 2. Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły najaw w toku rozprawy, sąd stwierdzi możliwość zakwalifikowania czynu, zarzucanego oskarżonemu, pod surowszy przepis karny, to wznowia przewód sądowy i uprzedza o tem strony.

## Art. 365.

Po ukończeniu głosowania, jeden z sędziów lub protokolant pisze sentencję wyroku, którą wszyscy sędziowie podpisują, nie wyłączając przegłosowanego.

## Art. 366.

Sędzia przegłosowany ma prawo złożyć na piśmie uzasadnienie swego odrębnego zdania przed upływem terminu do uzasadnienia wyroku.

## Art. 367.

W sprawie zawilej sąd może odroczyć wydanie sentencji najwyżej na trzy dni. Dzień i godzinę ogłoszenia sentencji należy niezwłocznie obwieścić w sali sądowej.

## Art. 368.

Każda sentencja wyroku powinna zawierać:

- a) oznaczenie sądu, który go wydał;
- b) nazwiska sędziów, prokuratora i protokółanta;
- c) datę i miejsce rozpoznawania sprawy i wydania wyroku;
- d) imię i nazwisko oraz inne dane ustalające tożsamość oskarżonego;
- e) dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu z podaniem czasu i miejsca jego popełnienia.

## Art. 369.

Sentencja wyroku skazującego powinna ponadto zawierać:

- a) ustalenie czynu przypisanego oskarżonemu;
- b) wskazanie przepisu zastosowanej ustawy karnej;
- c) karę, na jaką oskarżonego skazano.

## Art. 370.

Prócz danych wskazanych w art. 368 i 369, sentencja wyroku zawiera w miarę potrzeby orzeczenie co do środków wychowawczych lub zabezpieczających, warunkowego zawieszenia wykonania kary, uwolnienia od kary, umorzenia postępowania, co do kosztów sądowych, powództwa cywilnego, dowodów rzeczowych i innych kwestyj rozstrzygniętych przez sąd.

## Art. 371.

W razie umorzenia postępowania lub wydania wyroku uniewinniającego oraz w razie uznania, że materiał zebrany w sprawie karnej nie wystarcza do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego, sąd pozostawia powództwo bez rozpoznania w całości lub w części.

## Art. 372.

§ 1. Rzeczy ulegające wydaniu sąd wydaje osobie uprawnionej.

§ 2. Jeżeli wyniknie spór o prawo własności do rzeczy ulegających wydaniu, a niema dostatecznych danych do natychmiastowego rozstrzygnięcia, sąd odsyła strony na drogę procesu cywilnego.

## Art. 373.

Po podpisaniu sentencji wyroku przewodniczący ogłasza ją publicznie, a obecni, z wyjątkiem sądu, wysłuchują jej stojąc.

## Art. 374.

Zaraz po ogłoszeniu sentencji przewodniczący przytacza ustnie najważniejsze powody wyroku.

## Art. 375.

W razie uniewinnienia oskarżonego aresztowanego, przewodniczący zarządza natychmiastowe wypuszczenie go na wolność.

## Art. 376.

Po ogłoszeniu sentencji przewodniczący wskazuje stronom sposób i termin odwołania się od wyroku.

## Art. 377.

Zapowiedzenie środka odwoławczego przez stronę obecną przy ogłoszeniu sentencji wciąga się do protokołu.

## Art. 378.

§ 1. Sąd sporządza na piśmie wyrok z uzasadnieniem wtedy tylko, gdy strona w terminie zapowiedzianym odwołanie się od wyroku.

§ 2. Wyrok z uzasadnieniem należy sporządzić w ciągu tygodnia od daty zapowiedzenia i odpis wyroku doręczyć stronie, która zgłosiła zapowiedzenie.

§ 3. Jeżeli zapowiedzenie zgłosił obrońca lub jeżeli sąd na żądanie oskarżonego wyznaczył obrońcę z urzędu, odpis wyroku doręcza się obrońcy.

## Art. 379.

§ 1. Uzasadnienie każdego wyroku powinno zawierać:

- a) dokładne ustalenie jego podstawy faktycznej przez wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione lub nieudowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych;
- b) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem zastosowanych przepisów ustawy.

§ 2. Uzasadnienie wyroku skazującego powinno nadto zawierać przytoczenie okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary i stosowaniu środków wychowawczych lub zabezpieczających.

## Art. 380.

Wyrok z uzasadnieniem podpisują sędziowie, którzy brali udział w jego wydaniu. Jeżeli który z sędziów nie może podpisać, prezes sądu zaznacza przyczynę tego na wyroku.

## Rozdział VII.

## Postępowanie przed sądem jednoosobowym.

## Art. 381.

§ 1. Sprawy o występki i wykroczenia sąd okręgowy rozpoznaje w składzie jednego sędziego.

§ 2. Przepis powyższy nie ma zastosowania w sprawach, rozpoznawanych przez sąd przysięgłych.

## Art. 382.

W postępowaniu przed sądem jednoosobowym sędzia ma prawa i obowiązki przewodniczącego oraz składu sądu; w szczególności należy do niego powzięcie wszystkich postanowień poza rozprawą główną, do których powołany jest sąd okręgowy, o ile rozdział niniejszy nie zawiera postanowień odmiennych.

## Art. 383.

§ 1. Jeżeli w toku czynności przygotowawczych do rozprawy głównej sędzia z własnej inicjatywy lub na wniosek prokuratora uzna, że postępowanie przed sądem jednoosobowym jest bądź niedopuszczalne, bądź niewskazane z uwagi na zawile okoliczności sprawy, to wnosi sprawę na posiedzenie

niejawne sądu okręgowego w składzie trzech sędziów.

§ 2. Jeżeli okoliczności, wskazane w § 1, wyjdą najaw w toku rozprawy głównej, to sędzia odracza rozprawę i sam przekazuje sprawę pod rozpoznanie sądu koleżeńskiego.

#### Art. 384.

W wypadkach, przewidzianych w art. 289 i 290, postanowienie wydaje sąd okręgowy w składzie trzech sędziów.

#### Art. 385.

Zażalenia na postanowienia, wydane przez sędziego poza rozprawą, rozpoznaje sąd okręgowy w składzie trzech sędziów.

#### Art. 386.

Poza wyjątkami, wymienionymi w poprzednich artykułach, do postępowania przed sądem jednoosobowym mają odpowiednie zastosowanie przepisy ogólne, dotyczące postępowania przed sądem okręgowym, wyrokującym w pierwszej instancji.

### Rozdział VIII.

#### Stosowanie środków wychowawczych i zabezpieczających.

#### Art. 387.

O zastosowaniu środków zabezpieczających orzeka sąd właściwy do rozpoznania danej sprawy, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 633 i 634.

#### Art. 388.

§ 1. Orzeczenia co do:

- a) skazania nieletniego na umieszczenie w zakładzie poprawczym;
- b) zastosowania środków wychowawczych zamiast umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym;
- c) wymierzenia kary nieletniemu, przeciw któremu wszczęto postępowanie karne po ukończonym 17 roku życia, w wypadku uznania za niecelowe umieszczenia go w zakładzie poprawczym;
- d) zastosowania środków wychowawczych względem nieletnich, nie ulegających karze;
- e) oddania skazanego pod dozór ochronny na czas warunkowego zawieszenia wykonania kary;
- f) umieszczenia sprawcy w zakładzie leczniczym;
- g) umieszczenia przestępcy w domu pracy przymusowej lub w zakładzie dla niepoprawnych; sąd zamieszcza w wyroku (art. 370).

§ 2. Orzeczenia co do:

- a) zastosowania środków wychowawczych (§ 1 lit. d);
- b) umieszczenia niepoczytalnego sprawcy w zakładzie leczniczym;
- c) umieszczenia w zakładzie leczniczym sprawcy czynu, pozostającego w związku z nadu-

żywaniem napojów wysokowych lub innych środków odurzających, oraz ewentualnego odbycia przezeń wymierzonej kary;

- d) oznaczenia osoby lub instytucji, której sąd powierza wykonanie dozoru ochronnego, — sąd zamieszcza w postanowieniu, jeżeli nie uczyniono tego w wyroku.

§ 3. W wypadkach, przewidzianych w § 2 pod lit. b) i c), sąd stosuje przepisy art. 251 § 1 i 276 § 2.

#### Art. 389.

Orzeczenia co do:

- a) wykonania zawieszony kary;
- b) ewentualnego wykonania kary po zwolnieniu przestępcy z zakładu leczniczego;
- c) zwolnienia z zakładu leczniczego, z domu pracy przymusowej i z zakładu dla niepoprawnych;
- d) zastosowania środków zabezpieczających w wypadku umorzenia sprawy;
- e) umieszczenia nieletniego w więzieniu zamiast w zakładzie poprawczym, — wydaje sąd pierwszej instancji w postaci postanowienia.

#### Art. 390.

Przed wydaniem postanowienia o zwolnieniu skazanego z zakładu leczniczego, z domu pracy przymusowej i z zakładu dla niepoprawnych sąd zbiera wiadomości od zarządów wymienionych zakładów zabezpieczających co do stanu zdrowia i zachowania się skazanego.

#### Art. 391.

§ 1. W wypadkach, przewidzianych w ustawie, sąd pierwszej instancji, który orzekł umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym, może na wniosek tego zakładu lub z własnej inicjatywy, po zebraniu wiadomości z zakładu, wydać na posiedzeniu niejawnem postanowienie co do warunkowego zwolnienia wychowanka i oddania go pod dozór wyznaczony w tym celu kuratora.

§ 2. Również na posiedzeniu niejawnem sąd postanawia odwołanie zwolnienia w wypadkach, prawem przewidzianych.

#### Art. 392.

Na postanowienia, wymienione w art. 388 § 2, 389 i 391 służy zażalenie.

### Rozdział IX.

#### Wyrok zaoczny.

#### Art. 393.

§ 1. Jeżeli oskarżony, któremu wezwanie do ręczono, nie stawiał się na rozprawę główną, ani też w jego imieniu nie stawiał się obrońca, a sprawa nie wymaga osobistego stawiennictwa oskarżonego, sąd albo przeprowadza rozprawę i wydaje wyrok zaoczny, albo odracza rozprawę i nakazuje oskarżonemu stawić się osobiście.

§ 2. Przy zaocznem rozpoznawaniu sprawy sąd odczytuje wyjaśnienia oskarżonego poprzednio przez niego złożone.

## Art. 394.

Wyrok zaoczny należy w ciągu trzech dni sporządzić na piśmie z uzasadnieniem i odpis przesłać oskarżonemu.

## Art. 395.

§ 1. Oskarżony może bądź zaskarżyć wyrok bez uprzedniego zapowiedzenia, bądź wnieść sprzeciw z usprawiedliwieniem swego niestawiennictwa i z prośbą o zarządzenie nowej rozprawy w sądzie pierwszej instancji.

§ 2. W razie odrzucenia sprzeciwu, termin do zaskarżenia wyroku liczy się od daty zawiadomienia o odrzuceniu.

## Art. 396.

Sąd na posiedzeniu niejawnym rozpatruje sprzeciw i, jeżeli uzna niestawiennictwo za usprawiedliwione, zarządza ponowną rozprawę.

## Art. 397.

§ 1. Wyrok zaoczny traci moc z chwilą, gdy oskarżony lub jego obrońca stawi się na rozprawę w terminie ponownym.

§ 2. W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego lub jego obrońcy na rozprawę ponowną, wyrok zaoczny pozostaje w mocy.

## Art. 398.

Niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego na rozprawę ponowną nie tamuje rozpoznania sprawy.

## DZIAŁ II.

## Postępowanie przed sądem przysięgłych.

## Art. 399.

Przepisy art. 285 — 380 mają odpowiednie zastosowanie do postępowania przed sądem przysięgłych ze zmianami i uzupełnieniami wskazanymi w dziale niniejszym.

## R o z d z i a ł I.

## Otwarcie roków przysięgłych.

## Art. 400.

Przynajmniej na trzy dni przed terminem otwarcia roków doręcza się stronom listę przysięgłych wezwanych na roki.

## Art. 401.

Na początku każdego roku odbywa się jawne posiedzenie wstępne, na którym winni być obecni:

- a) trybunał w składzie trzech sędziów;
- b) wezwani na roki przysięgli;
- c) prokurator;
- d) przedstawiciel izby adwokackiej;
- e) protokółant.

## Art. 402.

Jeżeli z listy głównej stawiło się przynajmniej dwudziestu czterech przysięgłych, przewodniczący zwalnia przysięgłych z listy dodatkowej; w przeciw-

nym razie uzupełnia z listy dodatkowej w drodze losowania liczbę przysięgłych brakującą do dwudziestu czterech, a pozostałych w listy dodatkowej zwalnia.

## Art. 403.

Jeżeli przysięgli z obu list stawili się w liczbie mniejszej niż osiemnastu, przewodniczący ogłasza, że roki przysięgłych nie doszły do skutku.

## Art. 404.

Po sprawdzeniu listy obecności przewodniczący odczytuje rotę przysięgi treści następującej:

„Przysięgacie Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że w sprawach w których będziecie brali udział jako przysięgli, będziecie orzekali według sumienia na mocy dowodów przedstawionych na rozprawie i będziecie uwzględniali z jednakową uwagą okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak na niekorzyść oskarżonego, nie powodując się żadnymi ubocznymi względami.”

## Art. 405.

§ 1. Po odczytaniu rot przysięgi przewodniczący wywołuje przysięgłych według listy. Każdy przysięgły podchodzi do stołu sędziowskiego z osobną i podnosząc rękę mówi głośno: „Przysięgam, tak mi, Panie Boże, dopomóż.”

§ 2. Podczas całego aktu przysięgi wszyscy obecni, nie wyłączając trybunału, stoją.

§ 3. Do przysięgi składanej przez przysięgłych mają odpowiednie zastosowanie art. 111 § 2, 3 i art. 112.

## Art. 406.

Następnie przewodniczący wyjaśnia przysięgłym ich prawa i obowiązki tudzież przepisy dotyczące narady i głosowania.

## Art. 407.

Po ukończeniu przemówienia przewodniczącego, przysięgli mogą prosić go o dodatkowe wyjaśnienia.

## R o z d z i a ł II.

## Rozpoczęcie rozprawy i przewód sądowy z udziałem przysięgłych.

## Art. 408.

Osobiste stawiennictwo oskarżonego na rozprawę jest zawsze obowiązkowe.

## Art. 409.

§ 1. Po wywołaniu sprawy następuje utworzenie ławy przysięgłych.

§ 2. Jeżeli przypuszczać należy, że rozprawa potrwa dłużej niż jeden dzień, to przewodniczący zarządza uzupełnienie ławy przez jednego lub dwóch przysięgłych zapasowych na wypadek konieczności zastąpienia przysięgłego, któryby z powodu choroby lub innej ważnej przyczyny był zmuszony opuścić ławę przysięgłych.

## Art. 410.

Przedewszystkiem usuwa się przysięgłych ulegających wyłączeniu w myśl art. 41 § 3.

## Art. 411.

§ 1. Jeżeli po usunięciu przysięgłych wyłączonych z mocy ustawy pozostaje tylko tyłu, ilu potrzeba do utworzenia ławy, rozprawa może się odbyć wtedy tylko, gdy oskarżyciel i oskarżony oświadczą, że nie zgłaszają wyłączeń w myśl art. 413.

§ 2. W tym wypadku losowanie odbywa się tylko wtedy, gdy zachodzi potrzeba wylosowania przysięgłych zapasowych.

## Art. 412.

Jeżeli pozostaje liczba przysięgłych, przewyższająca liczbę niezbędną do utworzenia ławy, to nazwiska wszystkich przysięgłych na osobnych jednokartkowych kartkach wrzuca się do urny, z której przewodniczący wyciąga po kolei nazwiska przysięgłych.

## Art. 413.

§ 1. Zarówno oskarżyciel, jak oskarżony, mogą wyłączyć bez motywów połowę liczby przysięgłych, przewyższającej liczbę niezbędną do utworzenia ławy.

§ 2. Jeżeli liczba przysięgłych jest nieparzysta, oskarżonemu służy prawo wyłączenia o jednego więcej niż oskarżycielowi.

§ 3. Jeżeli jest kilku oskarżycieli lub oskarżonych, wszyscy oni wyłączają przysięgłych według wzajemnego porozumienia, a w braku tegoż co do kolejności wyłączenia rozstrzyga los.

## Art. 414.

§ 1. Wyciągając kartkę z urny, przewodniczący odczytuje umieszczone na niej nazwisko; każda strona może wtedy oświadczyć, że przysięgłego wyłącza.

§ 2. Przysięgłego, niewyłączonego przed wyciągnięciem następnej kartki, uważa się za wchodzącego do ławy.

## Art. 415.

Listę członków ławy przysięgłych wciąga się do protokołu, poczem protokółant ją odczytuje.

## Art. 416.

Za zgodą oskarżycieli i oskarżonych układa się zapomocą jednego losowania wspólną ławę przysięgłych dla kilku spraw wyznaczonych na dany dzień.

## Art. 417.

Przysięgli mogą zadawać pytania oskarżonemu, świadkom i biegłym tylko za pośrednictwem przewodniczącego.

## Art. 418.

Do przysięgłych zapasowych mają zastosowanie wszystkie przepisy dotyczące członków ławy przysięgłych, jednakże przysięgli zapasowi, nie powołani

do uzupełnienia ławy, nie są obecni przy naradzie i głosowaniu.

## Rozdział III.

## Układanie pytań dla przysięgłych.

## Art. 419.

§ 1. Po ukończeniu przewodu sądowego trybunał układa listę pytań, które przysięgli mają rozstrzygnąć.

§ 2. W pytaniach nie wolno pominąć żadnego z zarzutów postawionych w akcie oskarżenia.

§ 3. Za podstawę do pytań służy również przewod sądowy.

## Art. 420.

Rozstrzygnięciu przysięgłych ulegają tylko pytania co do winy oraz związane z nimi pytania co do okoliczności faktycznych, uzasadniających według ustawy zastosowanie surowszego lub łagodniejszego przepisu karnego albo wyłączających przestępność czynu lub poczytanie winy.

## Art. 421.

Po ułożeniu i odczytaniu pytań przewodniczący zapytuje strony oraz przysięgłych, czy nie żądają zmian i uzupełnień, a na ich żądanie daje im listę pytań do przejrzenia.

## Art. 422.

Wnioski o zmianę lub uzupełnienie pytań trybunał rozstrzyga, poczem, jeżeli lista pytań uległa zmianie, odczytuje się ją ponownie i daje się stronom oraz przysięgłym możność zgłoszenia uwag.

## Art. 423.

Ostatecznie ustaloną listę pytań trybunał zatwierdza i podpisuje.

## Art. 424.

Każde pytanie powinno być tak ułożone, żeby można było na nie odpowiedzieć „tak” albo „nie”.

## Art. 425.

Pytanie co do winy powinno obejmować wszystkie ustawowe znamiona zarzucanego przestępstwa. Zaczyna się od wyrazów: „czy oskarżony (oznaczenie osoby oskarżonego) jest winien, że”, poczem wymienia się okoliczności faktyczne zarzucanego czynu z możliwie ścisłym oznaczeniem czasu i miejsca.

## Art. 426.

Jeżeli jest kilku oskarżonych lub oskarżonemu zarzuca się kilka czynów, co do każdego oskarżonego i każdego czynu zadaje się pytanie osobne.

## Art. 427.

Co do każdej okoliczności, uzasadniającej zastosowanie surowszego lub łagodniejszego przepisu karnego, zadaje się w razie potrzeby pytanie osobne.

## Art. 428.

§ 1. Jeżeli w toku rozprawy strony powoływały się na istnienie okoliczności ustawowej, wyłączającej przestępnosć czynu lub poczucie winy, to co do oskarżonego, którego ta okoliczność dotyczy, należy postawić trzy osobne pytania, a mianowicie:

- 1) co do popełnienia czynu;
- 2) co do okoliczności, wyłączającej przestępnosć czynu lub poczucie winy;
- 3) co do winy.

§ 2. W tym wypadku pytanie co do winy należy tak ułożyć, żeby z jego treści wynikało, że przysięgli powinni na nie odpowiedzieć wówczas tylko, gdy na pytanie pierwsze dali odpowiedź twierdzącą, a na drugie przeczącą.

## Art. 429.

W sprawach nieletnich do lat siedemnastu zawsze zadaje się pytanie, czy oskarżony działał z rozumnianiem.

## Art. 430.

Jeżeli z przebiegu rozprawy wynika, że w razie zaprzeczenia pytania głównego zachodzi możliwość uznania oskarżonego winnym innego przestępstwa, to zadaje się co do tego przestępstwa pytanie ewentualne, na które przysięgli mają odpowiedzieć na wypadek zaprzeczenia pytania głównego.

## Rozdział IV.

## Głosy stron i wyjaśnienie przewodniczącego.

## Art. 431.

Po zatwierdzeniu listy pytań przewodniczący udziela głosu stronom co do przedmiotów objętych pytaniami.

## Art. 432.

§ 1. Po wysłuchaniu głosów stron, przewodniczący wyjaśnia przysięgłym znaczenie odnośnych ustaw, karę grożącą oskarżonemu i inne skutki skazania, oraz ogólne podstawy prawne dotyczące oceny dowodów, sposobu głosowania i pisania odpowiedzi.

§ 2. Wyjaśnienia przewodniczącego przerywać ani krytykować nie wolno, lecz strony mogą żądać wciągnięcia do protokołu tych części wyjaśnienia, których ustalenie uważają za niezbędne.

## Art. 433.

Po ukończeniu wyjaśnienia przewodniczący wręcza przysięgłym listę pytań i udaje się z nimi do izby narad.

## Art. 434.

Na żądanie przysięgłych daje się im do izby narad dowody rzeczowe, które były przedmiotem przewodu sądowego.

## Rozdział V.

## Narada i uchwała przysięgłych.

## Art. 435.

§ 1. Przez cały czas trwania narady przysięgli nie mają prawa opuszczać izby narad, ani porozumiewać się z osobami postronnymi.

§ 2. Zakaz porozumiewania się z osobami postronnymi dotyczy również przysięgłych zapasowych, nie biorących udziału w naradzie.

## Art. 436.

Jeżeli zachodzi konieczność opuszczenia przez przysięgłego izby narad przed wydaniem uchwały, przewodniczący przedsięwzięcie niezbędne środki w celu niedopuszczenia do porozumiewania się przysięgłego z osobami postronnymi.

## Art. 437.

§ 1. Przed naradą przewodniczący zarządza wybór zwierzchnika ławy, który kieruje obradami.

§ 2. Przysięgli wybierają zwierzchnika ławy z pośród siebie zwykłą większością głosów; w razie równości głosów rozstrzyga los.

## Art. 438.

§ 1. Przewodniczący nie bierze udziału w naradzie i głosowaniu.

§ 2. Nie ujawniając swego zdania co do winy oskarżonego i oceny poszczególnych dowodów, przewodniczący udziela przysięgłym wskazówek co do sposobu odbywania narady i głosowania, daje wyjaśnienia na zadane mu przez przysięgłych pytania oraz prostuje twierdzenia oczywiście niezgodne z przebiegiem rozprawy.

§ 3. Przewodniczącemu służy prawo głosu poza kolejną przemówień.

## Art. 439.

Jeżeli w toku narady przysięgłych powstaną wątpliwości, wymagające zdaniem przysięgłych wznowienia przewodu sądowego albo zmiany lub uzupełnienia pytań, przewodniczący i przysięgli wracają na salę, poczem trybunał, po wysłuchaniu stron, wydaje postanowienie co do zmiany lub uzupełnienia listy pytań, względnie wznowienia przewodu sądowego. Art. 422, 423, 431, 432 i 433 mają odpowiednie zastosowanie.

## Art. 440.

§ 1. Po naradzie zwierzchnik ławy zarządza co do każdego pytania osobne tajne głosowanie. W tym celu każdy przysięgły otrzymuje kartkę zaopatrzoną w pieczęć sądu z oznaczonymi na niej wyrazami: „Tak — Nie”. Głosujący wykreśla wyraz zbyteczny.

§ 2. Kartkę, na której nie wykreślono żadnego wyrazu lub wykreślono obydwa, uważa się za oddaną na korzyść oskarżonego, o czym należy przysięgłych uprzedzić przed każdym głosowaniem.

§ 3. W razie wątpliwości co do wyniku głosowania, zwierzchnik ławy zarządza ponowne głosowanie.

## Art. 441.

Przysięgli rozstrzygają zadane im pytania według sumienia, na podstawie dowodów przedstawionych na rozprawie, uwzględniając z jednakową uwagą okoliczności przemawiające na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego.

## Art. 442.

Odpowiedzi zapadają bezwzględnie większością głosów. W razie równości głosów przeważa zdanie korzystniejsze dla oskarżonego.

## Art. 443.

Odpowiedź na każde pytanie powinna brzmieć: „tak” lub „nie”, albo „tak z opuszczeniem tej lub owej okoliczności objętej pytaniem”.

## Art. 444.

Jeżeli w toku narad ujawniono zapatrywanie, że nie wszystkie okoliczności wyszczególnione w pytaniu należy potwierdzić, to nad wyrazami, które mają być opuszczone, odbywa się głosowanie osobne.

## Art. 445.

Odpowiedzi przysięgłych zwierzchnik ławy odczytuje na głos, okazując każdą kartkę obecnym, zapisuje wynik głosowania na liście obok odnośnego pytania, zaznacza iloma głosami odpowiedź zapadła, stwierdza to swoim podpisem i niszczy oddane kartki.

## Art. 446.

Po zapisaniu wszystkich odpowiedzi, przewodniczący i przysięgli wracają do sali posiedzeń i zajmują swoje miejsca, poczem przewodniczący wzywa zwierzchnika ławy do odczytania uchwały przysięgłych.

## Art. 447.

Zwierzchnik ławy wstaje i mówi: „Stwierdzam, że przysięgli odpowiedzieli na pytania”, poczem odczytuje po kolei każde pytanie i odpowiedź, a następnie wręcza listę przewodniczącemu, który stwierdza ją swoim podpisem.

## Art. 448.

Odczytanie uchwały przysięgłych odbywa się jawnie, choćby rozprawa toczyła się przy drzwiach zamkniętych.

## Art. 449.

Jeżeli odpowiedź przysięgłych nie odpowiada wymaganiom niniejszego kodeksu, albo jest niezrozumiała, albo zawiera sprzeczności, trybunał zwraca przysięgłym listę pytań z wyjaśnieniem, na czym polega niewłaściwość odpowiedzi, i wzywa ich do udania się na ponowną naradę.

## Art. 450.

§ 1. Trybunał może, bez dopuszczenia stron do wniosku, uchylić uchwałę przysięgłych i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania na najbliższych rokach, jeżeli jednomyślnie uzna, że przysięgli niesłusznie odpowiedzieli potwierdzająco lub zaprzeczająco na pytanie co do winy.

§ 2. Odpowiedzi przysięgłych, nie dotknięte postanowieniem trybunału, pozostają w mocy.

§ 3. Uchylenie w myśl artykułu niniejszego ponownej uchwały przysięgłych nie może nastąpić.

## Art. 451.

W wypadku wskazanym w art. 450 w ponownej rozprawie nie może brać udziału żaden z członków

trybunału, ani żaden z przysięgłych, którzy brali udział w rozprawie pierwotnej.

## R o z d z i a ł VI.

## Wyrokowanie na podstawie uchwały przysięgłych.

## Art. 452.

Gdy przysięgli na pytanie o winie dali odpowiedź przeczącą, trybunał niezwłocznie wydaje wyrok uniewinniający, a jeżeli oskarżony był aresztowany, przewodniczący zarządza natychmiastowe wypuszczenie go na wolność.

## Art. 453.

§ 1. W razie uchwały stwierdzającej winę, przewodniczący udziela głosu stronom celem złożenia wniosków co do kary i innych skutków uchwały. Ostatni głos ma oskarżony lub jego obrońca.

§ 2. Strony nie mogą podawać w wątpliwość tego, co uchwałą przysięgłych ustalono.

## Art. 454.

Po wysłuchaniu głosów stron trybunał udaje się na naradę celem wydania wyroku na podstawie uchwały przysięgłych.

## DZIAŁ III.

## Postępowanie przed sądem grodzkim.

## Art. 455.

Przepisy art. 292, 294—313, 315—380 i 387—398 mają odpowiednie zastosowanie do postępowania przed sądem grodzkim ze zmianami i uzupełnieniami wskazanymi w dziale niniejszym.

## Art. 456.

W razie potrzeby dokonania czynności niecierpiącej zwłoki, sąd grodzki dokonywa jej przed rozprawą. Art. 256 § 1, 2 i 3 ma odpowiednie zastosowanie.

## Art. 457.

Sąd może zlecić policji przeprowadzenie dochodzenia.

## Art. 458.

§ 1. Sąd grodzki może także i przed rozprawą umorzyć postępowanie, jeżeli zachodzą warunki wskazane w art. 287 lit. a) — c), lub jeżeli z treści akt sprawy wynika, że oskarżenie jest oczywiście bezpodstawne.

§ 2. Wnioski, przewidziane w art. 296, składać można na pierwszej rozprawie głównej. Do wniosków, zgłoszonych po tym terminie, ma zastosowanie przepis art. 332 § 2.

## Art. 459.

§ 1. Niestawiennictwo oskarżyciela publicznego lub pokrzywdzonego, mającego prawa strony (art. 67), nie tamuje rozpoznania sprawy.

§ 2. Przerwa rozprawy może trwać najwyżej dni trzydzieści.



## Art. 460.

Jeżeli świadek mieszka w okręgu innego sądu grodzkiego, sąd może zwrócić się o jego przesłuchanie do miejscowego sądu grodzkiego. Art. 256 § 1, 2 i 3 ma odpowiednie zastosowanie.

## Art. 461.

§ 1. Przepis art. 331 § 3 ma zastosowanie i do pokrzywdzonego, jako strony.

§ 2. Pokrzywdzony, jako strona (art. 67), ma prawo głosu po oskarżycielu publicznym.

## Art. 462.

§ 1. W razie wyroku zaocznego oskarżony może bądź założyć apelację bez uprzedniego zapowiedzenia, bądź wnieść sprzeciw w myśl art. 395 § 1.

§ 2. Ze sprzeciwem oskarżony może na wypadek jego odrzucenia połączyć apelację.

## KSIEGA VIII.

## Środki odwoławcze.

## Rozdział I.

## Zażalenia.

## Art. 463.

O ile ustawa inaczej nie stanowi, na postanowienia, zamykające drogę do wydania wyroku, stronom służy zażalenie.

## Art. 464.

§ 1. Zażalenie na postanowienie prokuratora co do odmowy ścigania lub umorzenia dochodzenia (art. 248 § 3) wnosi się do tegoż prokuratora, rozstrzyga je zaś prokurator apelacyjny.

§ 2. Od odmownego postanowienia prokuratora apelacyjnego służy zażalenie do sądu apelacyjnego.

§ 3. W razie uchylenia postanowienia prokuratora, sąd apelacyjny bądź zwraca akta prokuratorowi dla sporządzenia aktu oskarżenia, bądź nakazuje uzupełnienie dochodzenia lub przeprowadzenie śledztwa.

§ 4. W razie sporządzenia przez prokuratora aktu oskarżenia zgodnie z postanowieniem sądu apelacyjnego, przepisów art. 287 — 291 nie stosuje się.

## Art. 465.

Na inne postanowienia służy zażalenie tylko w wypadkach wyraźnie w ustawie wskazanych i tylko do jednej instancji.

## Art. 466.

Na postanowienia sądu apelacyjnego zażalenie służy tylko z powodu odmowy przyjęcia kasacji, z powodu odmowy przywrócenia terminu kasacji oraz w przedmiocie wynagrodzenia za niesłuszne skazanie.

## Art. 467.

Zażalenie z powodu odmowy przyjęcia kasacji, z powodu odmowy przywrócenia terminu kasacji oraz w przedmiocie wynagrodzenia za niesłuszne skazanie rozstrzyga Sąd Najwyższy.

## Art. 468.

§ 1. Zażalenie wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone postanowienie.

§ 2. Prezes sądu odmawia przyjęcia zażalenia, złożonego po terminie lub przez osobę nieuprawnioną. Na zarządzenie prezesa służy zażalenie.

§ 3. Zażalenie na niesłuszne aresztowanie oraz na odmowę przyjęcia sprzeciwu lub pisma odwoławczego można wnosić także bezpośrednio do sądu odwoławczego.

## Art. 469.

§ 1. Jeżeli sąd, któremu złożono zażalenie, uzna je za zasadne, to sam się do niego przychyła, a w przeciwnym razie przesyła je wraz z odpisem zaskarżonego postanowienia do sądu odwoławczego w ciągu trzech dni, a gdy zażalenie dotyczy aresztowania, to w ciągu doby.

§ 2. Akta sprawy przesyła się sądowi odwoławczemu, o ile to nie powoduje zwłoki w postępowaniu. Sąd odwoławczy może zażądać przesłania akt, o ile uzna to za niezbędne.

## Art. 470.

Zażalenie samo przez się nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego postanowienia, lecz sąd, który wydał postanowienie, lub sąd odwoławczy może wstrzymać wykonanie. Odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

## Art. 471.

Sąd odwoławczy rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu niejawnym. Mają tu odpowiednie zastosowanie przepisy art. 382 i 383.

## Art. 472.

Przepisy art. 463 i 465 — 471 mają odpowiednie zastosowanie do zażaleń na zarządzenia prezesa sądu.

## Rozdział II.

## Apelacja.

## Art. 473.

Strony mogą zakładać apelacje od wyroków sądów grodzkich oraz od wyroków sądów okręgowych wydanych w pierwszej instancji, o ile ustawa inaczej nie stanowi.

## Art. 474.

§ 1. Apelacja może dotyczyć całości wyroku lub jego części.

§ 2. Apelację, założoną od orzeczenia w przedmiocie winy, uważa się za zwróconą także przeciwko orzeczeniu o karze.

## Art. 475.

W apelacji można podnosić i takie zarzuty, które nie stanowiły lub nie mogły stanowić przedmiotu zażalenia.

## Art. 476.

Oprócz oskarżonego i jego obrońcy, apelację na korzyść oskarżonego może założyć prokurator, a w razie niepełnoletności lub bezwłasnowolności oskarżonego — także jego ojciec, matka, małżonek, opiekun lub kurator.

## Art. 477.

Z wyjątkiem wypadków wskazanych w art. 88, oskarżony może cofnąć apelację złożoną przez siebie lub swego obrońcę.

## Art. 478.

Prokurator bez zgody oskarżonego nie może cofnąć apelacji, którą założył na jego korzyść.

## Art. 479.

§ 1. Apelację na niekorzyść oskarżonego może założyć tylko oskarżyciel.

§ 2. W sprawach o przestępstwa, należące do właściwości sądów grodzkich a ściągane w trybie oskarżenia publicznego, pokrzywdzony, który brał udział w sprawie w charakterze strony, może założyć apelację tylko co do orzeczenia o winie.

## Art. 480.

§ 1. W razie śmierci oskarżyciela prywatnego lub pokrzywdzonego, mającego prawa strony, przed upływem terminu do zapowiedzenia apelacji, prawo do jej zapowiedzenia służy jego małżonkowi, dzieciom, rodzicom i wnukom w ciągu dwóch tygodni od dnia śmierci oskarżyciela.

§ 2. W razie śmierci oskarżyciela prywatnego lub pokrzywdzonego, mającego prawa strony, po zapowiedzeniu przezeń apelacji, lecz przed upływem terminu do jej wyvodu, prawo apelacji służy osobom, wymienionym w § 1, w ciągu miesiąca od śmierci oskarżyciela.

§ 3. Terminy, wskazane w artykule niniejszym, są zawite.

## Art. 481.

Powód cywilny może założyć apelację wtedy tylko, gdy oskarżyciel lub oskarżony zapowiedział założenie apelacji.

## Art. 482.

Jeżeli oskarżyciel lub oskarżony, który zapowiedział apelację, nie wniósł jej wyvodu lub apelację cofnął, sąd karny pozostawia bez rozpoznania apelację powoda cywilnego i zwraca mu wniesioną z tytułu apelacji opłatę.

## Art. 483.

Powód cywilny, któremu nie służy prawo apelacji z przyczyn wskazanych w art. 481 i 482, może wytoczyć sprawę przed sądem cywilnym o tę część powództwa, którą sąd karny oddalił lub pozostawił bez rozpoznania.

## Art. 484.

Strona zamierzająca wyrok zaskarżyć powinna, pod utratą prawa zaskarżenia, zapowiedzieć to w terminie, wskazanym w art. 225.

## Art. 485.

Wywód apelacji składa się w terminie wskazanym w art. 226 do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, bądź na piśmie, bądź ustnie do protokołu w kancelarii sądu.

## Art. 486.

W wywodzie apelacji wyszczególnia się zarzuty czynione wyrokowi i wskazuje się te części wyroku, których uchylenia lub zmiany strona żąda.

## Art. 487.

W razie zapowiedzenia lub złożenia wyvodu apelacji po terminie albo przez osobę nieuprawnioną, prezes odmawia przyjęcia i zawiadamia o tem apelującego.

## Art. 488.

§ 1. Po przyjęciu apelacji sąd przesyła ją niezwłocznie wraz z aktami do sądu odwoławczego, o czem zawiadamia strony.

§ 2. Jeżeli oskarżyciel założył apelację od wyroku uniewinniającego, art. 205 nie ma do oskarżonego zastosowania.

## Art. 489.

Do postępowania w sądzie odwoławczym mają zastosowanie przepisy postępowania w sądzie okręgowym pierwszej instancji ze zmianami i uzupełnieniami wskazanymi w rozdziale niniejszym.

## Art. 490.

§ 1. Prezes sądu odwoławczego rozważa:

- a) czy zachodzą formalne warunki apelacji wymagane przez kodeks niniejszy;
- b) jakie należy wydać zarządzenia niezbędne do rozpisania rozprawy.

§ 2. Jeżeli prezes uważa, że zachodzi brak formalnych warunków apelacji, lub że zamieszczony w niej wniosek o wezwanie świadków i biegłych albo o sprowadzenie innych dowodów należy odrzucić, lub też że należy wydać zarządzenia w myśl § 3, to wnosi sprawę na posiedzenie niejawnie.

§ 3. Sąd odwoławczy może, przed rozpisaniem rozprawy, sprawdzić przez właściwy sąd grodzki dowody, przytoczone w apelacji lub w piśmie strony przeciwnej, która apelacji nie założyła, jeśli przeprowadzenie dowodu ma nastąpić poza siedzibą sądu odwoławczego, albo świadkowie lub biegli zamieszkują poza siedzibą tegoż sądu.

## Art. 491.

§ 1. W sprawach, rozpoznawanych przez sąd okręgowy w składzie jednoosobowym, sąd apelacyjny orzeka również jednoosobowo, jeżeli w zaskarżonym wyroku wymierzono, jako karę zasadniczą, pozbawienie wolności do lat 2 lub grzywnę, albo obie te kary łącznie, lub jeśli wymierzono wyższą karę pozbawienia wolności jedynie ze względu na powrót do przestępstwa.

§ 2. Przepisy art. 382 i 383 mają odpowiednie zastosowanie i w postępowaniu apelacyjnym.

## Art. 492.

Sąd odwoławczy nie może odmówić wezwania świadków i biegłych, przesłuchanych w pierwszej instancji, oraz sprowadzenia z sądu pierwszej instancji dowodów rzeczowych, jeżeli strona w apelacji bądź stawia uzasadnione zarzuty nieścisłości protokołu, bądź żąda ponownego przesłuchania na stwierdzenie okoliczności w protokole nieujawnionych, a mogących mieć wpływ na orzeczenie o winie.

## Art. 493.

§ 1. Sąd odwoławczy nie może odmówić przyjęcia:

- a) dowodu, wskazanego w wywodzie apelacji, jeżeli sąd pierwszej instancji bezzasadnie odrzucił wniosek w tym względzie na mocy art. 332;
- b) nowego dowodu, nieznanego stronie przed wydaniem zaskarżonego wyroku, a mogącego mieć istotny wpływ na treść orzeczenia o winie.

§ 2. Przepis § 1 pkt. a) ma zastosowanie również do wniosków strony przeciwnej, która apelacji nie założyła, jeżeli złożyła wniosek w ciągu siedmiu dni od zawiadomienia jej o przesłaniu akt do sądu odwoławczego.

§ 3. O przyjęciu innych dowodów sąd postanawia według swego uznania.

§ 4. Przepisy §§ 1 — 3 nie dotyczą prokuratora.

#### Art. 494.

W razie niestawiennictwa świadka lub biegłego, przesłuchanego w pierwszej instancji, sąd odwoławczy wtedy tylko odracza rozprawę, gdy uzna ponowne przesłuchanie ich za niezbędne, w przeciwnym razie odczytuje ich zeznania.

#### Art. 495.

§ 1. Oskarżonego aresztowanego sprowadza się na rozprawę wtedy tylko, gdy sąd odwoławczy uzna to za niezbędne.

§ 2. Jeżeli jednak oskarżony znajduje się w areszcie w siedzibie sądu odwoławczego, sprowadza się go na rozprawę także wtedy, gdy tego zażąda.

#### Art. 496.

§ 1. Niestawiennictwo stron nie tamuje rozpoznania sprawy, z wyjątkiem wypadku, gdy nie stawił się oskarżony, którego stawiennictwo sąd uznał za obowiązkowe lub którego sąd postanowił sprowadzić w myśl art. 495.

§ 2. W sprawach z oskarżenia publicznego udział prokuratora w rozprawie odwoławczej jest obowiązkowy.

§ 3. Wyroku sądu odwoławczego nie poczytuje się nigdy za zaoczny.

#### Art. 497.

§ 1. Po wywołaniu sprawy, jeden z sędziów składa ustne sprawozdanie, polegające na przedstawieniu stanu faktycznego sprawy tudzież treści apelacji i wywiązujących się stąd punktów spornych; odczytuje się przytem wyrok pierwszej instancji w tych częściach, które są przedmiotem apelacji, oraz w razie potrzeby — poszczególne ustępy z akt sprawy.

§ 2. Apelację lub inne pismo strony nieobecnej odczytuje się w całości.

#### Art. 498.

Cofnięcie apelacji przez oskarżyciela publicznego na rozprawie nie wiąże sądu.

#### Art. 499.

Po głosach stron, sąd odwoławczy odbywa naradę i wydaje wyrok, mocą którego, albo

- a) zatwierdza wyrok zaskarżony, albo
- b) uchyla go w całości lub części, wydając nowe orzeczenie.

#### Art. 500.

Sąd odwoławczy nie może:

- a) zwiększyć oskarżonemu kary wymierzonej przez sąd pierwszej instancji, jeżeli założyła apelację tylko na korzyść oskarżonego;
- b) przekroczyć granic apelacji, z wyjątkiem wypadków wskazanych w art. 501;
- c) zaliczyć oskarżonemu na poczet kary okresu tymczasowego zaaresztowania od daty wyroku skazującego pierwszej instancji, jeżeli wyrok ten sąd zatwierdził w całości.

#### Art. 501.

Sąd odwoławczy z urzędu, niezależnie od granic apelacji:

- a) uniewinnia oskarżonego, jeżeli w jego czynieniu nie ma znamion przestępstwa;
- b) poprawia przyjętą w wyroku pierwszej instancji błędną kwalifikację czynu;
- c) uznaje zaskarżony wyrok za nieważny i przekazuje sprawę komu należy, jeżeli wyrok zapadł z obrazą art. 12 lub 13, jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona do wydawania wyroków, albo jeżeli orzekał sędzia, który z mocy art. 41 ulegał wyłączeniu;
- d) uchyla wyrok na korzyść współoskarżonych, choćby nie apelowali, jeżeli uchylił go na rzecz współoskarżonego, na którego korzyść apelacja była założona, a te same względy przemawiają za uchYLENIEM wyroku na rzecz tamtych;
- e) umarza postępowanie, jeżeli sprawę rozpoznano bez skargi albo bez wniosku pokrzywdzonego w wypadkach, gdy ustawa takiego wniosku wymaga.

#### Art. 502.

Oskarżonemu aresztowanemu, który na rozprawie nie był obecny i nie miał obrońcy, doręcza się odpis sentencji z jednoczesnym zawiadomieniem, że termin do zapowiedzenia kasacji liczy się od daty doręczenia tego odpisu, oraz o treści art. 505 i 506.

#### Art. 503.

Przy rozpoznawaniu apelacji od wyroku sądu grodzkiego mają odpowiednie zastosowanie art. 460 oraz art. 382 i 383.

### Rozdział III.

#### Kasacja.

#### Art. 504.

Strony mogą zakładać kasacje do Sądu Najwyższego od wyroków sądów drugiej instancji, od wyroków sądów przysięgłych oraz od wyroków sądów pierwszej instancji wydanych w sprawach karno-administracyjnych.

## Art. 505.

§ 1. Kasacja powinna być założona na piśmie i, jeżeli nie pochodzi od prokuratora, powinna być sporządzona przez adwokata.

§ 2. Poza to w przedmiocie zakładania kasacji mają odpowiednie zastosowanie art. 474 — 488.

## Art. 506.

§ 1. Na żądanie oskarżonego aresztowanego, zgłoszone w terminie do zapowiedzenia kasacji, prezes sądu stosownie do art. 89 wyznacza obrońcę z urzędu do złożenia wyводу.

§ 2. Termin powyższy jest zawity.

## Art. 507.

§ 1. Do wyvodu kasacji załącza się dowód wpłacenia lub wysłania pocztą do kasy sądowej kaucji w wysokości stu złotych, bez czego kasacji się nie przyjmuje.

§ 2. Jeżeli kilka osób podaje kasację łącznie, każda z nich składa osobno kaucję.

## Art. 508.

§ 1. Od składania kaucji kasacyjnej wolni są:

- a) urzędy państwowe i samorządowe;
- b) oskarżeni aresztowani;
- c) skazani na karę pozbawienia wolności przekraczającą dwa lata;
- d) dłużnicy upadli;
- e) osoby, którym sąd przyznał prawo ubogich.

§ 2. Wniosek o przyznanie prawa ubogich powinien być złożony w terminie zawitym trzydniowym od daty otrzymania odpisu orzeczenia z uzasadnieniem.

## Art. 509.

§ 1. W razie uwzględnienia kasacji zwraca się kaucję osobie, która ją złożyła.

§ 2. W razie oddalenia kasacji przelewa się kaucję do Skarbu Państwa.

## Art. 510.

Podstawą kasacji może być tylko zarzut:

- a) nieprawidłowego zastosowania ustawy przy określeniu przestępstwa i wymierzeniu kary;
- b) obrazy przepisów postępowania sądowego.

## Art. 511.

Od wyroków, wydanych:

- a) w sprawach karno - administracyjnych;
- b) w sprawach z ustawy karnej skarbowej, jeżeli orzeczona kara nie przekracza kwoty 3.000 zł;
- c) w sprawach o wykroczenia, należące do właściwości sądowej;
- d) w sprawach z oskarżenia prywatnego, z wyjątkiem zniesławienia, popełnionego w druku,

podstawą kasacji mogą być tylko zarzuty wymienione w art. 514, 516 i 520.

## Art. 512.

Kasacja powinna wskazać, na czym polega zarzucane uchybienie.

## Art. 513.

§ 1. Strona może w kasacji zarzucać tylko uchybienia obrażające jej prawa.

§ 2. Przepis § 1 nie dotyczy prokuratora, zakładającego kasację na korzyść oskarżonego.

## Art. 514.

Wyrok należy uchylić, jeżeli kasacja słusznie zarzuca:

- a) że sąd wydał wyrok uniewinniający pomimo istnienia w czynię oskarżonego znamion przestępstwa;
- b) że sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie;
- c) że rozprawa odbyła się zaocznie w sprawie, w której ustawa wymaga obecności oskarżonego;
- d) że oskarżony nie miał obrońcy w wypadkach, wskazanych w art. 88;
- e) że nie sporządzono protokołu rozprawy;
- f) że wyrok nie zawiera ustalenia czynu, przypisanego oskarżonemu;
- g) że sąd w wypadkach, wskazanych w art. 500 lit a) i 612 lit. a) zwiększył wymierzoną oskarżonemu karę.

## Art. 515.

Poza wypadkami wymienionymi w art. 514, Sąd Najwyższy uchyla wyrok z powodu uchybienia procesowego wtedy tylko, gdy uzna, że uchybienie to mogło mieć wpływ na treść wyroku.

## Art. 516.

Sąd Najwyższy, niezależnie od zarzutów przytoczonych w kasacji, uchyla wyrok:

- a) jeżeli w czynię oskarżonego niema znamion przestępstwa;
- b) jeżeli sprawę rozpoznano bez skargi albo bez wniosku pokrzywdzonego w wypadkach, gdy ustawa takiego wniosku wymaga;
- c) jeżeli zachodzą przyczyny powodujące umorzenie postępowania w myśl art. 3;
- d) jeżeli sąd na niekorzyść oskarżonego zastosował doń karę nieprzepisaną w ustawie za dane przestępstwo.

## Art. 517.

Sąd Najwyższy uchyla wyrok na korzyść współoskarżonych, choćby nie założyli kasacji, jeżeli go uchylił na rzecz współoskarżonego, na którego korzyść kasacja była założona, a te same względy przemawiają za uchyleniem wyroku na rzecz tamtych.

## Art. 518.

Jeżeli w zaskarżonym wyroku sąd zastosował błędną kwalifikację czynu, lecz wymierzył taką karę, jaką mógł wymierzyć na podstawie ustawy właściwej, Sąd Najwyższy bądź uchyla zaskarżony wyrok w całości lub w części, bądź tylko poprawia błędną kwalifikację czynu.

## Art. 519.

W razie dostrzeżenia w zaskarżonym wyroku oczywistej omyłki, która nie mogła mieć wpływu na

wynik wyrokowania, a dla swego sprostowania nie wymaga żadnych nowych ustaleń, Sąd Najwyższy sam poprawia dostrzeżoną omyłkę.

#### Art. 520.

Sąd Najwyższy uznaje zaskarżony wyrok za nieważny i przekazuje sprawę komu należy, jeżeli wyrok zapadł z obrazą art. 12 lub 13, jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona do wydawania wyroków, albo jeżeli orzekał sędzia lub przysięgły, który z mocy art. 41 ulegał wyłączeniu.

#### Art. 521.

Kto nie zaskarżył wyroku pierwszej instancji, ten nie może zakładać kasacji od wyroku drugiej instancji, jeżeli wyrok pierwszej instancji zatwierdzono lub zmieniono na jego korzyść.

#### Art. 522.

Strona nie może żądać uchylecia wyroku z powodu uchybienia procesowego pierwszej instancji, którego naprawienia nie żądała w postępowaniu drugiej instancji.

#### Art. 523.

Strona nie może żądać uchylecia wyroku z powodu uchybienia procesowego, które zaszło na jej wniosek lub za jej zgodą. Przepis ten nie dotyczy uchybień wymienionych w art. 514.

#### Art. 524.

Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnem:

- a) pozostawia bez rozpoznania kasacje, nie odpowiadające przepisom art. 504, 505, 507, 508, 510, 511, 512, 513, 521, 522 i 523;
- b) wydaje postanowienia w myśl art. 520.

#### Art. 525.

§ 1. Sąd Najwyższy nie zawiadamia stron o terminie rozprawy, z wyjątkiem władz państwowych.

§ 2. Niestawiennictwo stron nie tamuje rozpoznania sprawy.

§ 3. Oskarżonego aresztowanego nie sprowadza się na rozprawę.

§ 4. Na rozprawie kasacyjnej stronę zastępować może tylko adwokat (art. 505 § 1).

#### Art. 526.

Rozprawę rozpoczyna ustne sprawozdanie jednego z sędziów, który wskazuje nasuwające się do rozstrzygnięcia pytania prawne.

#### Art. 527.

§ 1. Strony, jeżeli są obecne, mogą składać wyjaśnienia.

§ 2. Pierwszy głos służy stronie, która założyła kasację, ostatni — oskarżonemu lub jego obrońcy.

#### Art. 528.

Po głosach stron prokurator we wszystkich sprawach składa wnioski.

#### Art. 529.

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu sprawy wydaje wyrok, którego mocą oddala kasację albo uchyla zaskarżony wyrok w całości lub w części.

#### Art. 530.

§ 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu sprawy wynikiem kwestja, wymagająca zasadniczej wykładni ustawy, Sąd Najwyższy może odroczyć wydanie orzeczenia i przekazać powiększonemu składowi sądownemu rozstrzygnięcie wynikłej kwestji.

§ 2. Postanowienie powiększonego składu sądu zapada bądź na rozprawie jawnej, jeżeli poprzednia rozprawa sądu (§ 1) była jawna, bądź na posiedzeniu niejawnem, jeżeli odroczenie orzeczenia zarządko na posiedzeniu niejawnem. Postanowienie to wiąże skład sądowny Sądu Najwyższego przy wydawaniu orzeczenia w danej sprawie.

#### Art. 531.

Uznając, że kasację założono oczywiście lekomyślnie lub jedynie w celu działania na zwłokę, Sąd Najwyższy zawiadamia o tem władzę dyscyplinarną obrońcy lub pełnomocnika, który podpisał kasację.

#### Art. 532.

Uchylając wyrok, Sąd Najwyższy przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania w innym składzie sędziów sądowni, którego wyrok uchylił, lub innemu sądowi równorzędnemu.

#### Art. 533.

§ 1. Jeżeli powodem uchylecia wyroku w sprawie rozpoznawanej przez sąd przysięgłych jest uchybienie, którego dopuścił się trybunał przy wyrokowaniu na podstawie prawidłowej uchwały przysięgłych, Sąd Najwyższy przesyła sprawę sądowi okręgowemu i poleca mu wydanie wyroku na podstawie poprzedniej uchwały przysięgłych.

§ 2. Do wydania wyroku w tym wypadku powołuje się w miarę możliwości tych samych sędziów, którzy wchodzili w skład trybunału.

#### Art. 534.

Jeżeli wobec uchylecia wyroku sądu przysięgłych okaże się, że sprawa w tej części, która ma ulegać ponownemu rozpoznaniu, już do właściwości sądów przysięgłych nie należy, Sąd Najwyższy przekazuje sprawę właściwemu sądowi pierwszej instancji.

#### Art. 535.

Uchylając wyrok z powodów wskazanych w art. 516 lit. a), b) lub c), Sąd Najwyższy sam wydaje wyrok uniewinniający lub umarza postępowanie.

#### Art. 536.

Zawarta w wyroku Sądu Najwyższego wykładnia ustawy wiąże w danej sprawie sąd, któremu sprawę przekazano.

#### Art. 537.

Sąd przy ponownem rozpoznawaniu sprawy może zmniejszyć lub zwiększyć karę, orzeczoną w uchylonym wyroku bez względu na to, czy wyrok uchylono na żądanie oskarżyciela czy oskarżonego.

#### Art. 538.

§ 1. Prokurator Sądu Najwyższego może założyć kasację od każdego orzeczenia prawomocnego w celu ustalenia należytej wykładni ustawy.

§ 2. Przepisy art. 608 mają tu odpowiednie zastosowanie.

§ 3. Sąd Najwyższy rozpoznaje taką kasację bez zawiadomienia i udziału stron, lecz po wysłuchaniu wniosków prokuratora.

#### Art. 539.

§ 1. Uwzględniając kasację prokuratora złożoną w myśl art. 538, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie lub uznaje je za nieważne w wypadkach wskazanych w art. 516 i 520, w innych zaś wypadkach ustala uchybienie, a zaskarżone orzeczenie może uchylić tylko wówczas, gdy w zakresie orzeczenia o winie i karze uchylenie jest dla oskarżonego bez znaczenia lub korzystne.

§ 2. Orzeczenie Sądu Najwyższego, zapadłe w myśl niniejszego artykułu, nie uchyla części wyroku dotyczącej powództwa cywilnego.

### KSIĘGA IX.

#### Postępowanie wykonawcze.

##### Rozdział I.

##### Wykonanie wyroku.

#### Art. 540.

Wyrok wykonywa się natychmiast po uprawomocnieniu się.

#### Art. 541.

Wykonanie wyroku śmierci może nastąpić dopiero po decyzji Prezydenta Rzeczypospolitej, że nie korzysta z prawa łaski.

#### Art. 542.

§ 1. Wykonanie wyroku sądu grodzkiego lub okręgowego, jako odwoławczego, zarządza sąd grodzki.

§ 2. Wykonanie każdego innego wyroku zarządza prokurator sądu okręgowego.

#### Art. 543.

Odpis sentencji wyroku, którego wykonanie należy do prokuratora, sąd okręgowy przesyła mu natychmiast po uprawomocnieniu się wyroku z oznaczeniem daty jego prawomocności.

#### Art. 544.

Celem wykonania wyroku prokurator daje zlecenia władzom więziennym, policyjnym i innym. Jeżeli skazany przebywa w innym okręgu sądowym, prokurator zwraca się do prokuratora sądu okręgowego tego okręgu o odpowiednie zarządzenia.

#### Art. 545.

§ 1. Wyrok śmierci wykonywa się w miejscu zamknięciem, niepublicznie.

§ 2. Przy wykonywaniu wyroku śmierci powinien być obecny prokurator, naczelnik więzienia, protokolant, lekarz i duchowny wyznania, do którego należy skazany. Pozatem może być obecny obrońca, którego o terminie stracenia należy zawiadomić.

§ 3. Z przebiegu wykonania wyroku sporządza się protokół.

#### Art. 546.

Skazanemu aresztowanemu zalicza się na poczet kary czas pozbawienia wolności po ogłoszeniu wyroku:

- a) jeżeli skazany nie założył apelacji lub kasacji, albo złożoną cofnął;
- b) jeżeli instancja wyższa uwzględniła w całości lub częściowo apelację lub kasację skazanego.

#### Art. 547.

§ 1. O zarządzeniu wykonania kary warunkowo zawieszony sąd pierwszej instancji, który w danej sprawie wyrokował, orzeka na posiedzeniu niejawnem.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

#### Art. 548.

Sposób i tryb przymusowego ściągania grzywien, kar pieniężnych i opłat, nie wpłaconych przez skazanego do kasy sądowej, określi osobna ustawa.

#### Art. 549.

W razie niemożności ściągnięcia w całości lub w części z majątku skazanego zasądzonych grzywien, kar pieniężnych i opłat sporządza się protokół, który się przedstawia prokuratorowi lub sądowi grodzkiemu, stosownie do właściwości.

#### Art. 550.

§ 1. Po otrzymaniu protokołu o niemożności ściągnięcia grzywiny lub kary pieniężnej, sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji, wydaje, na wniosek prokuratora lub z własnej inicjatywy, postanowienie co do kary zastępczej, jeżeli jej nie oznaczono w wyroku skazującym.

§ 2. Na wniosek skazanego na grzywnę lub karę pieniężną, której ściągnąć nie można, sąd może do kary zastępczej zastosować przepis o warunkowym zawieszeniu wykonania kary zastępczej, jeżeli zachodzą warunki zawieszenia.

§ 3. Na postanowienie wydane w myśl § 1 i 2 służy zażalenie.

#### Art. 551.

O wymiarze kary na podstawie art. 77 kodeksu karnego 1932 r. orzeka wyrokiem sąd, który w danej sprawie wyrokował w pierwszej instancji.

#### Art. 552.

§ 1. Protokół, określony w art. 549, sporządza się również w wypadku, gdyby ściągnięcie grzywiny (kary pieniężnej) naraziło skazanego na ruinę majątkową. Protokół ten przedstawia się prokuratorowi.

§ 2. Po otrzymaniu protokołu o nieściągalności grzywiny (art. 549) lub protokołu, wymienionego w § 1, sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji, wydaje na wniosek prokuratora postanowienie co do wykonywania pracy na rachunek grzywiny, jeżeli pracy tej nie oznaczono w wyroku.

§ 3. W tym samym trybie sąd wydaje postanowienie co do zastępczej kary pozbawienia wolności, gdyby wykonywanie pracy przez skazanego na rachunek grzywiny było niemożliwe lub gdyby

skazany uporczywie się wzdragał wykonywać pracę.

§ 4. Na postanowienie, wydane w myśl § 2 i 3, służy zażalenie.

Art. 553.

§ 1. O warunkowym zwolnieniu z zakładu poprawczego i wyznaczeniu kuratora oraz o odwołaniu zwolnienia orzeka na posiedzeniu niejawnym sąd pierwszej instancji, który w danej sprawie wyrokował.

§ 2. Na postanowienia w tych przedmiotach służy zażalenie.

Art. 554.

Sąd grodzki przy wykonywaniu wyroków odpowiednio stosuje przepisy art. 544 i 546—553.

Art. 555.

§ 1. Wszelkie wątpliwości i zarzuty co do wykonania wyroku, a w szczególności co do obliczenia kary, rozstrzyga sąd pierwszej instancji, który w danej sprawie wyrokował.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

## Rozdział II.

### Odroczenie i przerwa wykonania kary.

Art. 556.

Wykonanie kary śmierci na chorych obłożnie i na chorych umysłowo odracza się do czasu ich wyzdrowienia.

Art. 557.

Wykonanie kary śmierci na kobietach brzemiennych odracza się do upływu trzech miesięcy po rozwiązaniu, o ile dziecko pozostaje przy życiu.

Art. 558.

§ 1. Wykonanie kary pozbawienia wolności w wypadku choroby umysłowej lub ciężkiej choroby fizycznej skazanego pozostającego na wolności odracza się do czasu wyzdrowienia.

§ 2. Za chorobę ciężką uznać należy również taki stan cielesny skazanego, przy którym umieszczenie go w więzieniu lub areszcie może bezpośrednio zagrażać jego życiu, albo nie dałoby się pogodzić z istniejącymi w więzieniu lub areszcie urządzeniami.

Art. 559.

Na prośbę skazanego można odroczyć na czas do jednego roku wykonanie kary pozbawienia wolności, jeżeli jej natychmiastowe wykonanie pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny skutki zbyt ciężkie.

Art. 560.

§ 1. Jeżeli stan zdrowia skazanego albo poważne względy materialne lub rodzinne tego wymagają, a skazany posiada w kraju stałe miejsce zamieszkania i określone źródło dochodu, można na jego prośbę udzielić mu przerwy w wykonaniu kary na okres do jednego roku.

§ 2. Przerwę można każdej chwili odwołać.

Art. 561.

Odroczenie wykonania kary lub udzielenie przerwy można uzależnić od zobowiązania się skaza-

nego do pobytu w oznaczonej miejscowości lub okręgu, tudzież od złożenia kaucji lub poręczenia.

Art. 562.

§ 1. Odroczenia i przerwy wykonania kary pozbawienia wolności udziela prokurator okręgowy, zarządzający wykonanie wyroku — na czas do trzech miesięcy, prokurator apelacyjny — na czas do sześciu miesięcy.

§ 2. Jeżeli wykonanie wyroku należy do sądu grodzkiego, odroczenia i przerwy wykonania kary udziela sąd grodzki na czas nie dłuższy niż trzy miesiące.

§ 3. Minister Sprawiedliwości władny jest udzielić odroczenia lub przerwy kary pozbawienia wolności na czas do jednego roku.

§ 4. Ponowne udzielenie przerwy nie może nastąpić przed upływem roku od daty ukończenia poprzedniej przerwy.

Art. 563.

Na prośbę skazanego prokurator lub sąd grodzki, zarządzający wykonanie wyroku, może odroczyć ściągnięcie grzywny lub kary pieniężnej albo rozłożyć ją na raty na czas nieprzekraczający jednego roku, jeżeli natychmiastowe ściągnięcie pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny skutki zbyt ciężkie.

## Rozdział III.

### Ułaskawienie.

Art. 564.

Jeżeli Minister Sprawiedliwości nie zarządzi inaczej, prośbę o ułaskawienie przesyła się sądowi, który wydał wyrok w pierwszej instancji.

Art. 565.

Uznając, że skazany na łaskę nie zasługuje, sąd pierwszej instancji wydaje postanowienie o pozostawieniu prośby bez dalszego biegu.

Art. 566.

§ 1. Przychyłając się do prośby o ułaskawienie, jako też w tych wypadkach, kiedy Minister Sprawiedliwości zażądał przedstawienia sobie akt celem rozważenia kwestji ułaskawienia, sąd pierwszej instancji przesyła Ministrowi akta sprawy lub niezbędne ich części ze swą opinią.

§ 2. Jeżeli sprawę rozpoznawała w drodze apelacji wyższa instancja, sąd pierwszej instancji w wypadku przewidzianym w § 1 przesyła akta ze swą opinią za pośrednictwem wyższej instancji, która dołącza swą opinię.

Art. 567.

Minister Sprawiedliwości uznając, że prośba o ułaskawienie na uwzględnienie nie zasługuje, pozostawia ją bez dalszego biegu, o ile Prezydent Rzeczypospolitej inaczej nie postanowi.

Art. 568.

Prośba o ułaskawienie nie wstrzymuje wykonania wyroku.

Art. 569.

§ 1. Minister Sprawiedliwości mocen jest w razie otrzymania prośby o ułaskawienie lub z urzę-

du wstrzymać wykonanie kary lub zarządzić przerwę jej wykonania do czasu rozstrzygnięcia kwestji ułaskawienia.

§ 2. Uznając, że szczególnie ważne względy przemawiają za uwzględnieniem prośby o ułaskawienie, sąd pierwszej instancji, a w wypadku przewidzianym w art. 566 § 2 także sąd wyższej instancji, władny jest wstrzymać wykonanie kary lub zarządzić jej przerwę.

#### Art. 570.

§ 1. Sąd rozważa sprawę o ułaskawienie w miarę możliwości w tym samym składzie, w którym wydał wyrok.

§ 2. Postanowienia sądu przewidziane w art. 565 i 569 oznajmia się skazanemu jedynie z powołaniem się na złożoną prośbę, bez dołączenia uzasadnienia.

§ 3. Sąd wydaje opinię na posiedzeniu niejawnym po wysłuchaniu prokuratora. Opinji sądu skazanemu nie oznajmia się.

### KSIĘGA X.

#### Koszty sądowe.

#### Art. 571.

Postępowanie w sprawach karnych jest wolne od wszelkiego rodzaju opłat, oprócz wskazanych w niniejszym kodeksie.

#### Art. 572.

Wszelkie wydatki wykląda w toku postępowania Skarb Państwa, o ile kodeks niniejszy inaczej nie stanowi.

#### Art. 573.

Koszty obrońcy i pełnomocnika wykląda w toku postępowania strona, która go ustanowiła.

#### Art. 574.

§ 1. Oskarżyciel prywatny składa przy akcie oskarżenia na rachunek kosztów postępowania w sądzie grodzkim dwadzieścia złotych, a w sądzie okręgowym — pięćdziesiąt złotych.

§ 2. Jeżeli w związku z dowodami zapowiedzianymi przez oskarżyciela należy przewidywać znacznie większe wydatki, sąd może zażądać złożenia odpowiednio wyższej zaliczki.

§ 3. Do czasu złożenia zaliczki sąd pozostawia sprawę bez biegu; wniesienie aktu oskarżenia bez zaliczki przewidzianej w § 1 nie przerywa biegu przedawnienia.

#### Art. 575.

§ 1. Od powoda cywilnego pobiera się opłaty podług zasad postępowania cywilnego.

§ 2. Od oskarżonego pobiera się opłaty, wskazane w § 1, o ile przedsięwzięta przezeń czynność odnosi się wyłącznie do powództwa cywilnego.

#### Art. 576.

§ 1. Od zaliczek i opłat są wolne osoby, którym sąd przyznał prawo ubogich.

§ 2. Sąd przyznaje prawo ubogich na podstawie zaświadczenia władzy publicznej o stanie majątkowym i dochodach danej osoby, jeżeli zaświadczenie to uzna za dostateczny dowód zupełnego ubóstwa tej osoby.

#### Art. 577.

W wyroku oraz w postanowieniu o umorzeniu postępowania należy zawsze orzec, kto ma ponieść koszty postępowania.

#### Art. 578.

§ 1. Od skazanego sąd zasądza na rzecz Skarbu Państwa koszty postępowania łącznie z wydatkami, poniesionymi w toku dochodzenia i śledztwa oraz kosztami wykonania wyroku.

§ 2. Od skazanego w sprawie z oskarżenia prywatnego sąd ponadto zasądza na rzecz oskarżyciela poniesione przez tegoż koszty postępowania.

§ 3. Przepis § 2 ma odpowiednie zastosowanie w sprawach, w których wyłącznym oskarżycielem był pokrzywdzony (art. 67).

#### Art. 579.

W razie zasądzenia powództwa cywilnego, sąd zasądza od skazanego na rzecz powoda należne mu koszty, jeżeli zaś powód cywilny był zwolniony od opłat z tytułu prawa ubogich, sąd zasądza od skazanego odpowiednią sumę na rzecz Skarbu.

#### Art. 580.

W razie skazania oskarżonego nie za wszystkie przestępstwa, które mu zarzucano, koszty związane jedynie z oskarżeniem, z którego go uniewinniono, ponosi Skarb Państwa, względnie oskarżyciel prywatny lub pokrzywdzony, jeżeli był on wyłącznym oskarżycielem (art. 67).

#### Art. 581.

Jeżeli oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono, koszty postępowania ponosi:

- a) w sprawach z oskarżenia prywatnego — oskarżyciel;
- b) w sprawach z oskarżenia publicznego, w których wyłącznym oskarżycielem był pokrzywdzony, — tenże pokrzywdzony;
- c) w sprawach umorzonych wskutek pojednania się stron — oskarżony i oskarżyciel solidarnie;
- d) w pozostałych sprawach — Skarb Państwa, z wyjątkiem kosztów, wymienionych w art. 587 pod lit. h).

#### Art. 582.

Koszty wynikłe z powództwa oddalonego lub pozostawionego bez rozpoznania ponosi powód cywilny.

#### Art. 583.

W razie oddalenia środka odwoławczego, założonego na niekorzyść oskarżonego, koszty postępowania odwoławczego ponosi Skarb Państwa, względnie oskarżyciel prywatny lub pokrzywdzony (art. 67).

#### Art. 584.

Jeżeli za koszty postępowania odpowiada kilku oskarżonych lub oskarżycieli, ponoszą oni tę odpowiedzialność solidarnie, prócz kosztów tymczasowego aresztowania oraz wykonania kary, które każdy ponosi osobno.



## Art. 585.

Jeżeli oskarżonego uwolniono od kary z powodu wzajemności krzywd, sąd według swego uznania odpowiednio dzieli—między strony koszty postępowania.

## Art. 586.

Jeżeli oskarżony umarł przed uprawomocnieniem się wyroku, koszty postępowania, prócz wymienionych w art. 587 lit. h), ponosi Skarb Państwa.

## Art. 587.

Do kosztów postępowania należą:

- a) wydatki na doręczenie wezwań i innych pism sądowych;
- b) wydatki związane z przejazdem sędziów i innych osób z powodu czynności śledczych;
- c) koszty sprowadzenia, przewozu i konwojowania oskarżonego, świadków i biegłych;
- d) należności świadków, biegłych i tłumaczy;
- e) koszty oględzin sądowych i innych badań, przedsięwziętych w toku postępowania, oraz koszty przesyłki i przechowania dowodów i zajętych przedmiotów oraz ich sprzedaży;
- f) koszty ogłoszeń sądowych w pismach;
- g) koszty utrzymania tymczasowo aresztowanego;
- h) należności obrońców i pełnomocników stron;
- i) koszty wykonania wyroku.

## Art. 588.

§ 1. Świadkowie zamieszkali poza siedzibą sądu lub miejscem dokonywania czynności sądowej otrzymują zwrot niezbędnych kosztów przejazdu i stawne, jeżeli odległość ich miejsca zamieszkania lub pobytu od sądu wynosi najmniej dwadzieścia pięć kilometrów.

§ 2. Świadkowie, żyjący z zarobku dziennego, otrzymują nadto wynagrodzenie za utracony wskutek stawiennictwa zarobek.

§ 3. Zwrot kosztów przejazdu nie może w żadnym razie przekraczać ceny biletu kolejowego klasy trzeciej za daną odległość w obie strony w pociągu osobowym bez względu na rodzaj środka lokomocji.

§ 4. Jeżeli kilku świadków korzystało z jednego pojazdu na wspólny koszt, należy przyznać każdemu świadkowi część kosztów na niego przypadających.

§ 5. Jeżeli ta sama osoba będzie wezwana w charakterze świadka w kilku sprawach karnych na ten sam dzień, natenczas przyznaje się jej należności z § 1 — 4 tylko raz oraz rozdziela się je równomiernie pomiędzy wszystkie te sprawy (art. 577).

## Art. 589.

§ 1. Biegli i tłumacze, prócz wynagrodzenia za pracę, otrzymują pokrycie wydatków niezbędnych do jej wykonania.

§ 2. W razie nieprzesłuchania wezwanego bie-

głego lub tłumacza, należy mu się wynagrodzenie za stracony czas i zarobek.

§ 3. Biegłemu lub tłumaczowi, zamieszkałemu poza siedzibą sądu, należy się stawne i zwrot niezbędnych kosztów przejazdu.

## Art. 590.

Wysokość stawnego (art. 588 § 1 i 589 § 3) oraz wynagrodzenia biegłych i tłumaczy za ich pracę lub za stracony czas i zarobek (art. 589 § 1 i 2) sąd lub prokurator (art. 257) określa według swego uznania. Wysokość stawnego nie może w żadnym razie przekraczać 10 zł dziennie.

## Art. 591.

Funkcjonariusze państwowi w czynnej służbie i osoby wojskowe w czynnej służbie otrzymują koszty podróży i dietyienne według norm, ustanowionych dla podróży służbowych, jeżeli okoliczności, o których mają zeznawać, pozostają w związku z wykonywaniem ich urzędu lub służby, w innych wypadkach stosuje się do nich zasady ogólne (art. 588, 589, 590).

## Art. 592.

Jeżeli świadek lub biegły niesłusznie odmawia złożenia zeznań, opinii lub przysięgi, nie ma prawa do żadnych należności.

## Art. 593.

§ 1. Świadkowie, biegli i tłumacze powinni zażądać wynagrodzenia niezwłocznie po wykonaniu swego obowiązku, a jeżeli byli wezwani na rozprawę, to najpóźniej nazajutrz po jej zamknięciu.

§ 2. Osoby, które nie zgłosiły żądania w terminie powyższym, tracą prawo do wynagrodzenia.

## Art. 594.

§ 1. Koszty utrzymania oskarżonego aresztowanego obejmują wydatki na żywność, opał, światło, odzież, bieliznę, a w razie potrzeby koszty leczenia.

§ 2. W ten sam sposób oblicza się koszty wykonania kary pozbawienia wolności.

## Art. 595.

Koszty wykonania kary grzywny obejmują wynagrodzenie urzędnika egzekucyjnego za wszystkie jego czynności podług taksy oraz koszty ogłoszeń, przejazdów i przesyłek pieniężnych.

## Art. 596.

Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu w miarę potrzeby z odnośnymi ministrami, wydaje taksy dla obliczenia należności:

- a) za doręczanie wezwań i innych pism sądowych;
- b) za konwojowanie osób i rzeczy oraz za przechowanie rzeczy;
- c) za utrzymanie w więzieniach i aresztach.

## Art. 597.

W wypadkach nieprzewidzianych taksa wysokość wynagrodzenia określa sąd.

## Art. 598.

§ 1. Sąd może uwolnić oskarżonego lub oskarżyciela w całości lub częściowo od zwrotu kosztów postępowania, jeżeli uzna, że uiszczenie ich byłoby zbyt uciążliwe dla niego lub najbliższej rodziny będącej na jego utrzymaniu.

§ 2. Przepis § 1 nie ma zastosowania do zwrotu kosztów, należnych oskarżycielowi prywatnemu lub pokrzywdzonemu (578 § 3) od oskarżonego, albo oskarżonemu od oskarżyciela oraz powodowi cywilnemu od oskarżonego.

§ 3. Sąd lub prokurator, zarządzając wykonanie wyroku, może odroczyć ściąganie opłat i kosztów postępowania, należnych Skarbowi Państwa, lub rozłożyć je na raty na czas, nieprzekraczający jednego roku, jeżeli natychmiastowe ich ściąganie groziłoby zobowiązanemu zbyt ciężkimi skutkami.

## Art. 599.

§ 1. Do sposobu i trybu ściągania kosztów sądowych ma zastosowanie art. 548.

§ 2. Przy zbiegu należności w postępowaniu wykonawczem pokrzywdzony ma pierwszeństwo przed grzywnami, karami pieniężnymi i kosztami postępowania do zaspokojenia należnego mu z wyroku odszkodowania za wyrządzoną przez przestępstwo krzywdę.

## KSIĘGA XI.

## Postępowania szczególne.

## Rozdział I.

## Wznowienie postępowania.

## Art. 600.

Wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem prawomocnym może nastąpić na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wyjdzie najaw, że wyrok wydano pod wpływem fałszywego zeznania świadka, biegłego lub tłumacza, sfałszowania dokumentu lub dowodu rzeczowego, albo przekupstwa.

## Art. 601.

Popelnienie przestępstwa, dającego podstawę do wznowienia postępowania w myśl art. 600, powinno być ustalone wyrokiem prawomocnym, chyba że wyrok nie może zapaść z powodu ustawowych okoliczności, wyłączających wyrokowanie co do tego przestępstwa lub zawieszających postępowanie na czas nieograniczony.

## Art. 602.

Wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem prawomocnym może nastąpić na korzyść oskarżonego nie tylko z przyczyn wskazanych w

art. 600, lecz także wtedy, gdy po skazaniu ujawnią się nowe fakty lub dowody nieznanne przedtem ani stronie, która złożyła wnioszek o wznowienie, ani sądowi, stwierdzające, że skazany jest niewinny lub że go skazano za przestępstwo cięższe niż to, które popełnił.

## Art. 603.

§ 1. Wniosek o wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego mogą podać: oskarżony, obrońca, prokurator oraz małżonek oskarżonego, jego krewni w linii prostej i jego bracia i siostry.

§ 2. Wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego jest dopuszczalne bez względu na jego śmierć, wykonanie kary lub przedawnienie.

## Art. 604.

§ 1. Wniosek o wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego może podać tylko oskarżyciel.

§ 2. Oskarżyciel prywatny, który odstąpił od oskarżenia, nie może żądać wznowienia postępowania.

## Art. 605.

Wniosek o wznowienie postępowania nie pochodzący od prokuratora, powinien być sporządzony przez adwokata.

## Art. 606.

O wznowieniu postępowania orzeka w sprawach należących do właściwości sądu grodzkiego — sąd apelacyjny, w innych sprawach — Sąd Najwyższy.

## Art. 607.

Sąd właściwy do orzekania o wznowieniu zarządza w razie potrzeby sprawdzenie wskazanych we wniosku okoliczności.

## Art. 608.

§ 1. Sąd właściwy do orzekania o wznowieniu może zarządzić wstrzymanie wykonania wyroku.

§ 2. Wstrzymując wykonanie wyroku, sąd może zażądać kaucji lub poręczenia.

## Art. 609.

W razie uwzględnienia wniosku o wznowienie postępowania, sąd uchyla wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał uchylony wyrok.

## Art. 610.

§ 1. Z chwilą uchylecia wyroku wykonanie kary ustaje.

§ 2. Sąd jednak może nakazać aresztowanie tymczasowe albo zastosować inny środek zapobiegawczy.

## Art. 611.

Wszystkie postanowienia w przedmiocie wznowienia postępowania zapadają na posiedzeniu niejawnem.

## Art. 612.

Postępowanie wznowione toczy się według zasad ogólnych z następującymi wyjątkami:

- a) jeżeli sprawę wznowiono na korzyść oskarżonego, sąd przy ponownem rozpoznaniu sprawy nie może orzec kary surowszej niż ta, na którą oskarżonego poprzednio prawomocnie skazano;
- b) jeżeli postępowanie, wznowione na korzyść oskarżonego, toczy się po jego śmierci lub jeżeli oskarżony jest umyślowo chory, sąd wyznacza do obrony jego praw obrońcę z urzędu, o ile wnioskodawca sam nie ustanowił obrońcy.

## Art. 613.

Wznowienie umorzonego śledztwa może nastąpić tylko na wniosek oskarżyciela publicznego na mocy postanowienia sądu okręgowego, jeżeli przedawnienie ścigania jeszcze nie zaszło, a oskarżyciel przytoczy nowe, poprzednio mu nieznanne fakty lub dowody, rokujące możliwość wykazania winy oskarżonego.

## R o z d z i a ł II.

## Postępowanie w sprawach nieletnich.

## Art. 614.

Postępowanie w sprawach nieletnich, którzy w chwili rozpoczęcia rozprawy głównej nie ukończyli lat siedemnastu, odbywa się przed sądem dla nieletnich według zasad postępowania przed sądami grodzkimi z następującymi zmianami i uzupełnieniami.

## Art. 615.

§ 1. Przepis art. 67 nie ma zastosowania w sprawach dla nieletnich.

§ 2. Powództwo cywilne jest niedopuszczalne.

## Art. 616.

§ 1. Sprawy toczą się bez śledztwa. Sędzia dla nieletnich zarządza lub przeprowadza dochodzenie oraz czynności niezbędne dla zebrania i utrwalenia dowodów.

§ 2. Wykonanie poszczególnych czynności dochodzenia sędzia dla nieletnich może zlecić kuratorowi nieletnich, członkowi patronatu nad nieletnimi, policji albo osobie prywatnej godnej zaufania.

## Art. 617.

W razie niestawiennictwa osób, wzywanych przez sędziego dla nieletnich, mają odpowiednie zastosowanie przepisy art. 117 — 122.

## Art. 618.

§ 1. Dochodzenie i czynności wskazane w art. 616 mają na celu ustalenie:

- a) okoliczności czynu zarzucanego nieletniemu, a zwłaszcza pobudek i sposobu działania oraz stosunku do pokrzywdzonego;
- b) stopnia rozwoju umysłowego i moralnego nieletniego oraz innych danych niezbędnych do ustalenia, czy nieletni działał z rozumnym;
- c) charakteru i przeszłości nieletniego, warunków, w jakich żył i wychowywał się, stosunków moralnych i materialnych jego i jego rodziny oraz zachowania się po spełnieniu przestępstwa i środków nadających się do jego poprawy.

§ 2. W razie potrzeby sędzia zarządza badania lekarskie.

## Art. 619.

Przy dochodzeniach i czynnościach wskazanych w art. 616 mogą być obecni prokurator, a za zgodą sędziego — obrońca nieletniego, jednakże sąd nie ma obowiązku zawiadamiania ich o terminie.

## Art. 620.

§ 1. Zamiast środków zapobiegawczych wskazanych w art. 164 — 187, sąd dla nieletnich stosuje:

- a) oddanie nieletniego pod dozór odpowiedzialny rodziców, opiekunów lub innej osoby godnej zaufania, z dodaniem w razie potrzeby dozoru kuratora, albo
- b) zatrzymanie w specjalnem schronisku dla nieletnich.

§ 2. Obok środków wskazanych w § 1 lit. a), sąd może zażądać poręczenia lub kaucji od osoby, której nieletniego powierzono.

## Art. 621.

Po ukończeniu dochodzenia sędzia dla nieletnich:

- a) wyznacza rozprawę, albo
- b) umarza postępowanie, jeżeli bądź nie dopatry się znamion przestępstwa, bądź uzna brak dostatecznych poszlak przeciwko nieletniemu, bądź ustali inne powody wyłączające postępowanie karne.

## Art. 622.

§ 1. Umarzając postępowanie karne z powodu braku rozeznania lub wydając z tego powodu wyrok uniewinniający, sędzia stosuje środki wychowawcze.

§ 2. Rodzice lub opiekunowie, o ile to zarządzenie usunęło nieletniego z pod ich władzy, mogą wnieść zażalenie do sądu apelacyjnego.

## Art. 623.

Prokuratorowi lub oskarżycielowi prywatnemu służy zażalenie na postanowienie umarzające postępowanie.

## Art. 624.

Sędzia może na rozprawę główną nie wzywać osób, uprzednio przez tegoż sędziego osobiście przesłuchanych, i poprzestać na odczytaniu ich zeznań, o ile wezwania tych osób nie zażąda oskarżyciel, obrońca lub sam nieletni.

## Art. 625.

§ 1. O terminie rozprawy zawiadamia się rodziców nieletniego oraz osoby, pod których pieczęcią nieletni pozostaje, o ile doręczenie zawiadomień nie jest połączone ze szczególnymi trudnościami lub zwłoką.

§ 2. Osobom tym służy prawo dawania wyjaśnień i składania wniosków.

§ 3. Sędzia może zażądać stawienia tych osób. Mają wtedy odpowiednie zastosowanie art. 117 — 122.

## Art. 626.

Niestawiennictwo osób, wymienionych w art. 625, nie wstrzymuje sprawy, o ile sędzia nie uzna obecności ich za niezbędną.

## Art. 627.

§ 1. Rozprawa odbywa się przy drzwiach zamkniętych.

§ 2. Oprócz osób, wskazanych w art. 320, na rozprawie mogą być obecni przedstawiciele towarzystwa patronatu, na nieletnimi.

## Art. 628.

Podczas rozprawy sędzia wysłuchuje wyjaśnień nieletniego, pozbawionego nieletni pozostaje w sali posiedzeń o tyle tylko, o ile sędzia uzna to za niezbędne.

## Art. 629.

Sędzia może odroczyć wykonanie wyroku w razie choroby nieletniego lub z innych ważnych przyczyn.

## Art. 630.

Wyroki sędziego dla nieletnich ulegają skarżeniu w drodze apelacji do sądu apelacyjnego, który odpowiednio stosuje przepisy niniejszego rozdziału.

## Art. 631.

Apelacja i kasacja w sprawach, należących do właściwości sędziego dla nieletnich, nie wstrzymują wykonania wyroku.

## Art. 632.

§ 1. Jeżeli przeciwko nieletniemu, który nie ukończył lat siedemnastu, wszczęto sprawę wspólnie

z dorosłym, postępowanie co do nieletniego należy wyłączyć i przekazać sędziemu dla nieletnich.

§ 2. Jeżeli jednak ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości wyłączenie sprawy nieletniego jest niepożądane, sędzi sąd zwykły według właściwości, z zachowaniem art. 620, 625, 626 i 628. Tenże sąd orzeka ostatecznie w przedmiocie możliwości wyłączenia sprawy.

## Art. 633.

Umarzając sprawę z powodu braku rozeznania lub wydając z tego powodu wyrok uniewinniający, sąd zwykły przesyła odpis orzeczenia sędziemu dla nieletnich celem wydania zarządzeń w myśl art. 622 § 1.

## Art. 634.

W razie skazania nieletniego sąd zwykły niezwłocznie przesyła odpis wyroku z uzasadnieniem sędziemu dla nieletnich, do którego należą wszelkie dalsze zarządzenia.

## Art. 635.

§ 1. W okręgu, w którym nie ustanowiono sądu dla nieletnich, sprawy nieletnich rozpoznaje sąd zwykły według ogólnych zasad właściwości i toku instancyj. Sąd grodzki, przewidziany w art. 4 § 2 ustroju sądów powszechnych, winien stosować odpowiednio przepisy niniejszego rozdziału, w innych zaś sądach postępowanie odbywa się na ogólnych zasadach z zachowaniem art. 620, 625, 626, 628, 633 i 634.

§ 2. Postępowanie przed sądem okręgowym może być wszczęte tylko w tym wypadku, jeśli uprzednio sąd okręgowy na wniosek oskarżyciela na posiedzeniu niejawnym uznał nieletniego za działającego z rozeznaniem.

## Rozdział III.

## Przywrócenie praw i zatarcie skazania.

## Art. 636.

§ 1. Podania skazanych o przywrócenie praw lub o zatarcie skazania rozpoznaje sąd okręgowy, który wydał wyrok w pierwszej instancji lub w którego okręgu sąd grodzki wydał wyrok.

§ 2. Jeżeli orzekło kilka sądów okręgowych lub grodzkich, właściwym jest ten sąd okręgowy, w którym lub w którego okręgu zapadł wyrok ostateczny.

## Art. 637.

Przed wydaniem postanowienia w przedmiocie przywrócenia praw lub zatarcia skazania, sąd okręgowy może zwrócić się do prokuratora o przeprowadzenie dochodzenia w celu zebrania informacji o zachowaniu się skazanego po wyroku.

## Art. 638.

§ 1. Sąd rozpoznaje podanie o przywrócenie praw lub o zatarcie skazania na posiedzeniu niejawnem.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

## Art. 639.

O przywróceniu praw lub o zatarciu skazania, sąd, który wydał postanowienie, zawiadamia niezwłocznie władze prowadzące rejestry karne.

## Rozdział IV.

## Postępowanie w sprawach karno-administracyjnych.

## Art. 640.

§ 1. Osoba, której wymierzono karę w trybie postępowania karno-administracyjnego, może zwrócić się, w terminie zawitym siedmiodniowym od daty ogłoszenia jej orzeczenia, do władzy administracyjnej z żądaniem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego; termin siedmiodniowy liczy się od daty doręczenia, jeżeli orzeczenie należało doręczyć.

§ 2. Jeżeli osoba, której karę wymierzono, jest niepełnoletnia lub bezwłasnowolna, żądanie w terminie biegnącym dla tej osoby może złożyć także ojciec, matka, małżonek, opiekun lub kurator.

§ 3. W razie odmowy przyjęcia żądania wymienionego w § 1, 2, można w ciągu trzech dni od zawiadomienia o odmowie złożyć żądanie skierowania sprawy do sądu okręgowego celem rozpatrzenia zasadności odmowy. Żądanie to można złożyć wprost do sądu.

§ 4. O przywróceniu terminu wymienionego w § 1 i 2 orzeka sąd okręgowy.

## Art. 641.

§ 1. W razie złożenia żądania wymienionego w art. 640 § 1, 2, orzeczenie władzy administracyjnej nie ulega wykonaniu, o ile ustawa szczególna nie stanowi inaczej.

§ 2. Władza administracyjna, o ile nie cofnie swego orzeczenia, przesyła akta sądowi.

§ 3. Orzeczenie władzy administracyjnej zastępuje w postępowaniu sądowym prawomocny akt oskarżenia.

## Art. 642.

Właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd okręgowy, w którego okręgu znajduje się siedziba władzy, która wymierzyła karę administracyjną.

## Art. 643.

Władza administracyjna, która wymierzyła karę, albo w jej zastępstwie władza odpowiednia

w siedzibie sądu okręgowego, może popierać oskarżenie zamiast lub obok prokuratora.

## Art. 644.

Sąd okręgowy rozpoznaje sprawę według przepisów, obowiązujących w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, ze zmianami przewidzianymi w następujących artykułach.

## Art. 645.

§ 1. Sąd okręgowy rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego.

§ 2. Przepisy art. 382 i 383 mają tu odpowiednie zastosowanie.

## Art. 646.

§ 1. Wnioski stron nie wiążą prezesa sądu w zakresie zarządzeń dotyczących wezwania do rozprawy świadków i biegłych oraz sprowadzenia innych dowodów.

§ 2. Prezes sądu może zarządzić przed wyznaczeniem rozprawy przesłuchanie oskarżonego, świadków i biegłych przez miejscowo właściwy sąd grodzki. Świadków i biegłych można przesłuchać pod przysięgą.

§ 3. Aż do rozpoczęcia postępowania dowodowego oskarżony może cofnąć żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego. W tym wypadku orzeczenie władzy administracyjnej staje się prawomocne.

## Art. 647.

§ 1. Sąd orzekający postanawia według swego uznania, których świadków i biegłych przesłucha na rozprawie pod przysięgą lub bez zaprzysiężenia, a których zeznania będą odczytane. W tym celu może zarządzić potrzebne jeszcze przesłuchania przez jednego ze swoich członków, albo przez innego sędziego lub sąd grodzki.

§ 2. Wolno odczytywać zapiski dochodzenia i inne części akt postępowania administracyjnego.

## Art. 648.

Sąd okręgowy nie jest związany wymiarem kary oznaczonym w orzeczeniu władzy administracyjnej.

## Art. 649.

§ 1. W sprawach wskazanych w art. 640 można od wyroku sądu okręgowego założyć tylko kasację do Sądu Najwyższego.

§ 2. Założenie kasacji nie wstrzymuje wykonania kary, z wyjątkiem kary pozbawienia wolności.

## Rozdział V.

## Odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub

## oskarżenie.

## Art. 650.

§ 1. Osoba, skutkiem wznowienia postępowania prawomocnie uniewinniona lub skazana według łagodniejszego przepisu karnego, może tytułem odszkodowania żądać wynagrodzenia od Skarbu Państwa za szkody i straty materialne oraz krzywdę moralną, jeżeli względem niej wykonano w całości lub w części karę, którą następnie uchylono.

§ 2. To samo stosuje się do osób, względem których postępowanie karne po wznowieniu prawomocnie umorzono.

## Art. 651.

§ 1. Nie ma prawa do wynagrodzenia ten, kto poprzednie swe skazanie spowodował umyślnie lub przez oczywiste niedbalstwo.

§ 2. Sąd może odmówić wynagrodzenia, jeżeli poszlaki, zebrane w poprzednim postępowaniu, nie zostały w sposób stanowczy odparte w postępowaniu wznowionem.

## Art. 652.

Uprawienie do wynagrodzenia przechodzi w razie śmierci osoby uprawnionej na małżonka, dzieci i rodziców, w granicach, w jakich skutkiem ukarania nie otrzymały od skazanego należnego im według ustawy utrzymania.

## Art. 653.

§ 1. Żądanie wynagrodzenia zgłosić można jedynie w ciągu trzech miesięcy po prawomocności orzeczenia dającego podstawę do odszkodowania.

§ 2. Jeżeli osoba, uprawniona do żądania wynagrodzenia w myśl art. 650, zmarła w ciągu terminu wskazanego w § 1 lub, zgłosiwszy żądanie w tym terminie, zmarła przed prawomocnym ukończeniem postępowania o wynagrodzenie, to osoby wymienione w art. 652 żądać mogą wynagrodzenia w ciągu trzech miesięcy od śmierci uprawnionego.

## Art. 654.

Żądanie odszkodowania zgłosić należy w sądzie apelacyjnym, w którego okręgu wydano wyrok w pierwszej instancji.

## Art. 655.

§ 1. Sąd apelacyjny orzeka na posiedzeniu niejawnym, po sprawdzeniu w razie potrzeby okoliczności faktycznych. Przepisy art. 256 § 1, 2 i 3 mają odpowiednie zastosowanie.

§ 2. Po ukończeniu dochodzenia należy dać uprawnionemu możliwość oświadczenia się na piśmie lub do protokołu.

## Art. 656.

Na postanowienie wydane w myśl art. 655 służy zażalenie do Sądu Najwyższego.

## Art. 657.

Przepisy art. 650 — 656 mają zastosowanie do cudzoziemców na zasadach wzajemności.

## Art. 658.

Wydając wyrok uniewinniający, sąd może przyznać oskarżonemu prawo do odszkodowania od oskarżyciela prywatnego lub pokrzywdzonego, mającego prawa strony, za doznaną krzywdę materialną i moralną:

- a) jeżeli oskarżenie było świadomie fałszywe, albo
- b) jeżeli oskarżyciel używał środków nieuczciwych w celu uzyskania wyroku skazującego.

## Rozdział VI.

## Postępowanie w wypadku zaginięcia lub zniszczenia akt.

## Art. 659.

Jeżeli poszczególny dokument lub całe akta sprawy będącej w toku zaginęły lub uległy zniszczeniu, to akt przepadły zastępuje się zaświadczeniem odpisem.

## Art. 660.

Sąd wzywa osoby posiadające odpis przepadłego aktu do złożenia go sądowi, a w razie potrzeby zarządza jego odebranie. Art. 142 — 157 mają odpowiednie zastosowanie. Na żądanie odpis zwraca się stronie po sporządzeniu z niego odpisu.

## Art. 661.

Jeżeli niema zaświadczonego odpisu, sąd wzywa strony do złożenia w terminie oznaczonym wniosków co do treści przepadłego aktu oraz co do sposobów jego odtworzenia.

## Art. 662.

Wraz z wnioskami wskazanymi w art. 661, strony składają sądowi posiadane na poparcie wniosku dowody, jako to: odpisy prywatne, wezwania sądowe, notatki prokuratorów, adwokatów i innych uczestników procesu.

## Art. 663.

§ 1. Po upływie terminu wyznaczonego w myśl art. 661 sąd na posiedzeniu niejawnem postanawia, czy i w jaki sposób należy odtworzyć akt przepadły.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

## Art. 664.

Przy odtwarzaniu przepadłego aktu można przesłuchać sędziów, prokuratorów, adwokatów i inne osoby, które uczestniczyły w postępowaniu.

## Rozdział VII.

## Wydawanie przestępców.

## Art. 665.

Przy wydawaniu przestępcy mają zastosowanie przepisy wskazane w rozdziale niniejszym, o ile umowa międzynarodowa inaczej nie stanowi.

## Art. 666.

§ 1. Z wnioskiem o wydanie osoby przebywającej zagranicą właściwy sąd karny zwraca się do Ministra Sprawiedliwości.

§ 2. Do wniosku należy dołączyć:

- a) jeżeli chodzi o osobę, przeciwko której wydany jest już prawomocny wyrok skazujący — odpis wyroku z zaświadczeniem prawomocności;
- b) w innych wypadkach — odpis postanowienia o tymczasowym aresztowaniu oraz opis przestępstwa z przedstawieniem okoliczności faktycznych i przytoczeniem odpowiednich przepisów karnych.

§ 3. Nadto należy, w miarę możliwości, dołączyć fotografię i inne dane pozwalające ustalić tożsamość osoby, której wydania się żąda, oraz podać jej przynależność państwową.

§ 4. Czas trwania aresztu tymczasowego, przewidziany w art. 171 i 172, liczy się od chwili przejęcia aresztowanego przez władze polskie na obszarze Państwa.

## Art. 667.

W wypadkach nagłych właściwy sąd lub prokurator może zwrócić się bezpośrednio do właściwej władzy zagranicznej z wnioskiem o tymczasowe aresztowanie osoby, której wydania się żąda; powi-

nien jednak zawiadomić o tem jednocześnie Ministra Sprawiedliwości z dołączeniem wniosku o wydanie (art. 666).

## Art. 668.

§ 1. Jeżeli chodzi o przestępstwo zagrożone w ustawie karą śmierci, a państwo obce wydało przestępcę z zastrzeżeniem, że względem wydane-go nie będzie zastosowana kara śmierci, sąd w razie skazania wymierza zamiast kary śmierci karę dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Jeżeli zaś z tem samym zastrzeżeniem państwo obce wydało osobę skazaną prawomocnie na karę śmierci, sąd na posiedzeniu niejawnem poweźmie postanowienie zmieniające wyrok w myśl § 1.

## Art. 669.

§ 1. Jeżeli osoba wydana była oskarżona o kilka przestępstw, państwo obce zaś wydało ją z zastrzeżeniem ścigania tylko za niektóre z tych przestępstw, to postępowanie karne może obejmować tylko te przestępstwa, a co do innych powinno być zawieszona.

§ 2. Jeżeli przeciw takiej osobie zapadł już wyrok prawomocny, obejmujący kilka przestępstw, wówczas sąd, który wydał wyrok, uchyla wyrokiem orzeczenie o karze i wymierzy karę tylko za przestępstwa, objęte zezwoleniem na wydanie.

§ 3. Postępowanie, zawieszona w myśl § 1, może być podjęte, jeżeli oskarżony z własnej winy nie opuścił granic Polski w ciągu dwóch miesięcy lub jeśli, opuściwszy je, powróci. Termin liczy się od daty prawomocnego ukończenia postępowania w sprawie o przestępstwo, objęte zezwoleniem na wydanie, a w razie skazania — od odbycia kary. W wypadku, przewidzianym w § 2, sąd ograniczy się do wydania orzeczenia o karze.

§ 4. Wydając orzeczenie o karze, sąd nie może orzec kary surowszej nad wymierzoną oskarżonemu poprzednio za dane przestępstwo.

## Art. 670.

§ 1. Żądanie władzy zagranicznej wydania przestępcy przesyła się sądowi okręgowemu miejsca zamieszkania lub ujęcia osoby poszukiwanej.

§ 2. Jeżeli chodzi o przestępstwo dopuszczające wydanie, sąd ten niezwłocznie przesłuchuje oskarżonego i nakazuje jego aresztowanie, poczem sprawdza wyjaśnienia oskarżonego, o ile tenże powołuje się na dowody znajdujące się w kraju, a po ich rozpatrzeniu wydaje na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu prokuratora, opinię w przedmiocie wydania przestępcy i przesyła ją wraz z aktami Ministrowi Sprawiedliwości.

## Art. 671.

§ 1. Sąd wymieniony w poprzednim artykule może także i bez wniosku o wydanie postanowić tymczasowe aresztowanie przestępcy, jeżeli chodzi o przestępstwo dopuszczające wydanie, a

- a) dana osoba jest silnie podejrzana o popełnienie tego przestępstwa, albo
- b) jest poszukiwana przez władze zagraniczne zapomocą listu gończego ogłoszonego w polskim dzienniku policyjnym, albo
- c) władza zagraniczna zażądała tymczasowego aresztowania tej osoby, wymieniając rodzaj przestępstwa, o które osoba poszukiwana jest oskarżona, i powołując się na wydany przeciw niej prawomocny wyrok skazujący lub sądowe zarządzenie aresztowania.

§ 2. O dniu i miejscu tymczasowego zaareztowania należy bezzwłocznie i bezpośrednio zawiadomić zagraniczną władzę wzywającą lub ścigającą oraz Ministerstwo Sprawiedliwości.

## Art. 672.

Osobę aresztowaną w celu wydania obcemu państwu sąd okręgowy wypuszcza na wolność na żądanie Ministra Sprawiedliwości, albo jeżeli władza zagraniczna cofnie żądanie wydania lub aresztowania.

## Art. 673.

O zezwoleniu na wydanie postanawia Minister Sprawiedliwości.

## Art. 674.

§ 1. Na przewiezienie pod strażą przez terytorjum Polski przestępcy, którego jedno państwo obce wydaje drugiemu, zezwala Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii sądu okręgowego w Warszawie, wydanej na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora.

§ 2. Sąd ten wydaje potrzebny dla przewozu nakaz aresztowania.

## Przepisy końcowe.

## Art. 675.

Wykonanie kodeksu postępowania karnego porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

## Art. 676.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie równocześnie z przepisami wprowadzającymi kodeks postępowania karnego — z dniem 1 lipca 1929 roku.